

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΞ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 10

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ*

(Τὸ ἔργον τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου).

Ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος ὁ Β', κατὰ τὴν ἐπίσκεψί του στὴν Τσεχοσλοβακία, ὁμιλῶν στὸ προσκύνημα Welehrad τῆς Μοραβίας, ἐξῆρε τὴν συμβολὴ τῶν Θεσσαλονικέων ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου στὴν διὰ τῆς ἑλληνοβυζαντινῆς παραδόσεως διαμόρφωσι τῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀναφερθεῖσα ἤδη περικοπὴ τοῦ λόγου του, εἶναι χαρακτηριστικὲς καὶ οἱ ἐξῆς διατυπώσεις του: «Τὸ Welehrad ἦταν κάποτε ἡ καρδιὰ τοῦ μεγάλου μοραβικοῦ κράτους, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξερχόμενοι οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης καταγόμενοι ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, πού προσεκληθῆσαν ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα Ραστισλάβο, ἐξεπλήρωσαν τὸ ἀποστολικὸ ἔργο τους ἀνάμεσα στοὺς Σλάβους»²⁵. «Ἀποστολοὶ τῶν Σλάβων. Τί σημαίνει ἀποστολικὴ διακονία; Μίαν ζωντανὴν κληρονομίαν. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπάνω στὸ παλαιὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔπειτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Βυζαντίου ἔχουν κληρονομήσει τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο ὁ Χριστὸς κληροδότησε στοὺς Ἀποστόλους του, ὅταν μετὰ τὴν Ἀνάστασι εἶπε: Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὼ πέμπω ὑμᾶς (Ἰωάν. κ', 21)»²⁶. «Οἱ δύο Ἕλληνες ἀδελφοὶ ἔπρεπε πρῶτον νὰ γίνουν μαθητὲς τῆς σλαβικῆς γλώσσας, γιὰ

νὰ μποροῦν ἔπειτα νὰ εἶναι διδάσκαλοι τῶν Σλάβων. Στηρίχθησαν γραπτῶς στὴν ὁμιλουμένη γλῶσσα καὶ τὴν ἐξέφρασαν μὲ γράμματα (ἀλφαβήτου) καὶ σ' αὐτὴν τὴν μορφή τὴν διέδωκαν περαιτέρω σ' αὐτούς... Τὸ Εὐαγγέλιο ἐκφραζόταν τώρα πλέον στὴν γραφομένη σλαβικὴ γλῶσσα. Ὁ Αἰώνιος Λόγος - ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ - ἄρχισε νὰ ὁμιλῇ στὴ γλῶσσα αὐτῆ»²⁷.

Τὴν ἰδίαν ἡμέρα (22 Ἀπριλίου 1990) ὁ Πάπας μίλησε καὶ στοὺς κατοίκους τοῦ Pressburg τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ συνέστησε σ' αὐτούς νὰ διατηρήσουν τὴν ἔθνικὴ φυσιογνωμία καὶ ταυτότητά τους. «Αὐτό, —τοὺς εἶπεν—, ἀπαιτεῖ πιστότητα στὶς ἱστορικὲς σας ρίζες, πού ἀνάγονται στοὺς Κύριλλο καὶ Μεθόδιο... Τὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ σας τέθηκαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Κύριλλο καὶ Μεθόδιο, οἱ ὁποῖοι συγχρόνως σᾶς ἔχουν δεῖξει τὶς μεγάλες κατευθυντήριες γραμμὲς τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως ἐκείνου, πού σχεδιάσθηκε ἀπὸ αὐτούς»²⁸.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀναφερόμενος στὸ ζήτημα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος, τόνισε στὸ Welehrad, ὅτι « ἡ ἱστορία τῶν δύο αὐτῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἶναι ἓνα εὐγλωττο παράδειγμα γιὰ τὴν ἐνότητα αὐτῆ. Ἡ μαρτυρία, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ κατέθεσαν στοὺς προπάτορές μας στὶς σλαβικὲς χῶρες, εἶναι

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 292 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

25. L' Osservatore Romano (γερμανιστί), 18 Μαρτίου 1990, σ. 14.

26. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 15.

27. Αὐτόθι.

28. Ἐνθ' ἄνωτ.

ἡ μαρτυρία τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας — τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοί, οἱ Ἕλληνες, ζήτησαν ἐπίσης καὶ στὴν Ρώμη ἀναγνώρισι καὶ ὑποστήριξι γιὰ τὴν ἱεραποστολή τους»²⁹. Καὶ καταλήγοντας ὁ Πάπας στὴν ὁμιλία του στὸ Pressburg σὲ χαιρετισμὸ πρὸς τοὺς γερμανογλωσσούς ἀκροατές, εἶπεν: «Εἶθε ὁ Ἀνατολικὸς καὶ ὁ Δυτικὸς Χριστιανισμὸς νὰ συναντηθοῦν στὴν μεγάλη παράδοσι τῆς παγκόσμιαις καθολικῆς Ἐκκλησίας»³⁰.

Οἱ ἀνωτέρω παπικὲς διακηρύξεις, — οἱ ὁποῖες ἐμμέσως ὑπενθυμίζουσι πολλά, πού εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιταχθοῦν στὸ ἔργο τοῦ Duroselle περὶ τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρώπης» — εἶναι γιὰ μᾶς τοὺς Ὁρθόδοξους Ἕλληνες, ὅπως ἤδη εἶπαμε, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἱκανοποιητικῆς. Ἡ λέξις μας «μᾶλλον» ἀναφέρεται εἰς ὅσα ὀρθῶς ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τονίζει γιὰ τὴ συμβολὴ τῶν δύο Ἑλλήνων ἀγίων στὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ γιὰ τὸ μεγάλο ἐκπολιτιστικὸ τους ἔργο. Ἡ λέξις μας «ἤττον» χρησιμοποιεῖται γιὰ τὰ παραλειπόμενα μέσα στίς παπικὲς διακηρύξεις, γιὰ τὸ ὅτι δηλαδή ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς παλαιᾶς Ρώμης ὄχι μόνον δὲν μνημονεύει τίς παλαιᾶς ἐλληνικὲς καὶ βυζαντινὲς πνευματικὲς ρίζες τῆς «Λατινικῆς Εὐρώπης», τίς ὁποῖες ὑπεμνήσαμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο μας, ἀλλὰ καὶ — ἂν τυχὸν δὲν ἀρνήται, ὅμως — ἀντιπαρέρχεται καὶ παρασιωπᾷ τὰ εἰδοποιᾷ Ἑλληνορθόδοξα στοιχεῖα τοῦ ἔργου τῶν ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τὰ ὁποῖα ἀντιτίθενται στὸ πνεῦμα τῆς Λατινοκρατίας καὶ μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς θεμέλιοι λίθοι τῆς πνευματικῆς δομῆς τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης. Ἡ πρόθεσις μας δὲν εἶναι νὰ ἀντιπαραταχθοῦμε στίς σὲ πολλά σημεῖα βαρυσήμαντες παπικὲς ὁμιλίαις πού ἐγίναν στὴν Τσεχοσλοβακία καὶ πού παρουσιάζουσι εὐθαρσῶς τὸν Χριστὸ ὡς τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος, ἀλλὰ νὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπὸ τὰ τονιζόμενα ἢ ἀπὸ τὰ παραλειπόμενα σ' αὐτές, γιὰ νὰ προσβάλωμε

τὰ ἀληθινὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ιδεώδους τῆς ἐνοποιήσεως καὶ ὁλοκληρώσεώς της. Ἡ προβολὴ αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς σ' ἐσχάτη ἀνάλυσι τὸ μόνον ποιητικὸν καὶ τὸ μόνον τελικὸν αἷτιον τῶν 2-3 σχετικῶν ἄρθρων μας. Γι' αὐτὸ ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ἐξάρωμε μερικὰ σημεῖα στὸ ἔργο τῶν δύο Ἑλλήνων Ἱεραποστόλων:

Οἱ ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος πρέπει νὰ θεωροῦνται θεμελιωτές τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος, διότι πίστευαν στὴν δυνατότητα τῆς ὑπάρξεως ἐνότητος μέσα στὴν ποικιλομορφία. Γι' αὐτὸ δὲν ἤθελαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα στὴ λατρεία τῶν ἐκχριστιανιζομένων λαῶν, ἀλλὰ μετέφραζαν τὴν Ἁγία Γραφή, καὶ τὰ λειτουργικὰ κείμενα στὴν σλαβική³¹. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ προκάλεσε τὴν ἀντίδρασι πολλῶν φράγκων καὶ ἰταλῶν³² ἐκπροσώπων τοῦ λατινικοῦ κλήρου, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὀπαδοὶ τῆς κακοδοξίας τῶν «Τριγλωσσιτῶν» ἢ «Πιλατιανῶν»³³. Οἱ κακόδοξοι αὐτοὶ καταπολεμοῦσαν τὴν μακραίωνα πρᾶξι τῆς βυζαντινῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐπέτρεπε τὴν μετάφρασι τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν λειτουργικῶν βιβλίων στίς τοπικὲς γλῶσσες, καὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι στὴν χριστιανικὴ λατρεία πρέπει νὰ χρησιμοποιῆται ὄχι κάποια ἄλλη γλῶσσα, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μία ἀπὸ τίς τρεῖς γλῶσσες ἐβραϊκῆ, ἐλληνικῆ, λατινικῆ στίς ὁποῖες ἐγράφη ἢ ἐπιγραφή, πού ἀναρτήθηκε ἀπὸ τὸν Πιλάτο πάνω στὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου.

Ἡ μετάβασις τῶν δύο Ἑλλήνων ἀδελφῶν στὴν Ρώμη συνετέλεσεν, ὥστε καὶ πάπες γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα νὰ υἱοθετήσουν τὸ ἐλληνορθόδοξο ἰδεῶδες γιὰ τὴν λειτουργικὴ

31. Ἐκτενεῖς λεπτομέρειες γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο τῶν ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου βλ. στίς μελέτες: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, Ἡ δεοντολογία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς κατὰ τοὺς ἁγίους Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδ. «Ἐκκλησία», 15 Αὐγ. — 1 Σεπτ. 1966, ἀριθ. 16-17, σ. 399-412); ἐν Ἀθήναις 1966. Τοῦ Ἰδίου, Τὸ ἔργον τῶν ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς (Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸν τόμο «Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου τόμος ἑρμηνείας ἐπὶ τῇ χιλιεστῇ καὶ ἐκατοστῇ ἐτηρίδι, Μέρους πρῶτον, ἐπιμελεῖα Ἰωάννου Ε. Ἀναστασίου, σ.113-137), ἐν Θεσσαλονίκῃ 1966.

32. Z. Dittlich, Christianity in Great-Moravia, Groningen 1962, σ. 170.

33. P. Duthilleul, L'Évangélisation des slaves — Cyrille et Méthode, Paris-Tournai (Βέλγιον) — New York-Roma 1963, σ. 112. Z. Dittlich, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 138.

29. Αὐτόθι.

30. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 16.

γλώσσα. 'Υπενθυμίζουμε την περίφημη επιστολή του πάπα 'Αδριανού Β' «Gloria in excelsis Deo» προς τους σλάβους ηγεμόνες Ραστισλάβο, Σβαντοπόλκο και Κόσελ³⁴, με την οποία αναγνωριζόταν ή χρῆσις τῆς σλαβικῆς γλώσσας στήν λατρεία³⁵.

Μετά τὸν θάνατο τοῦ Κυρίλλου οἱ ἀγῶνες τοῦ Μεθοδίου πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἐλληνοβυζαντινῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς σλαβικῆς λατρείας συνεχίσθηκαν σκληρότεροι, ὅταν αὐτὸς ἔγινεν ἐπίσκοπος. Ὁ Μεθόδιος ἐδιώχθη ἀπὸ τοὺς Βαυαροὺς ἐπισκόπους, πού ἀντετίθεντο σ' αὐτήν, δικάσθηκε, δέχθηκε κολαφισμοὺς καὶ κτυπήματα, ἐξετέθη στήν ὕπαιθρο σὲ ὦρα βαρυχειμωνιάς, ἐξορίσθηκε στὰ βάρη τῆς Γερμανίας καὶ φυλακίσθηκε ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα³⁶. Παρὰ ταῦτα ἔμεινεν ἀκλόνητος στὶς πεποιθήσεις του, ἀρνήθηκε νὰ ὑποταγῆ στὶς ἀξιώσεις τοῦ πάπα 'Ιωάννου τοῦ Η' καὶ ὑπῆρξε τόσο ἀνένδοτος καὶ πειστικὸς πολέμιος τῆς θεωρίας τῶν «Τριγλωσσιτῶν», ὥστε ὁ πάπας 'Ιωάννης ὁ Η', — μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ χάσῃ τὴν ἐπιρροή του στὶς περιοχές, στὶς ὁποῖες ἐδέσποζεν ἡ φωτεινὴ προσωπικότης τοῦ Μεθοδίου—, ἀναγκάσθηκε νὰ υἱοθετήσῃ τὴν ἐλληνοβυζαντινὴ ἀντίληψιν τοῦ Θεσσαλονικέως ἱεραποστόλου. Ἔτσι ὁ πάπας αὐτὸς στήν ἐπιστολή του «Industriae tuae» πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σβαντοπόλκο ὑποστηρίζει τὶς ἀπόψεις τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ὑπὲρ τῆς «σλαβικῆς λατρείας»³⁷.

Οἱ ἴδιες ἀπόψεις ἐπολεμήθησαν ἀπὸ τοὺς πάπες, πού διαδέχθηκαν τὸν πάπα 'Ιωάννη τὸν Η', καὶ ἀπὸ τοὺς λατίνους ἐπισκόπους,

πού δὲν ἀνέχονταν τὸ ὅτι ὁ Μεθόδιος προέβαλλε τόσο τὴν σλαβικὴ μετάφρασι τῶν λειτουργικῶν κειμένων, ὅσον καὶ τὴν ἀπόκρουσι τῆς προσθήκης τοῦ Filioque στὸ σύμβολο τῆς πίστεως. Ἰδίως ὁ πάπας Στέφανος ὁ Ε' κατεδίκασεν αὐστηρότατα τὴν σλαβικὴ λατρεία τόσο στήν ἐπιστολή του, πού ἔγραψε τὸ 885 πρὸς τὸν Σβαντοπόλκο³⁸, ὅσον καὶ στὸ «Commonitorium», με τὸ ὁποῖο ὁ πάπας αὐτὸς ἐφωδίασε τρεῖς «λεγάτους», πού ἐστάλησαν ἀπὸ αὐτὸν στὸν ἴδιο ἡγεμόνα³⁹.

Μετά τὸν θάνατο τοῦ ἁγίου Μεθοδίου οἱ μαθητὲς του ἐδιώχθησαν ἀπὸ τοὺς λατίνους καὶ ἐκτοπίσθηκαν ἀπὸ τὴν Μοραβία, «βρωμάτων, ἐνδυμάτων ἀποροῦντες. Οὐκοῦν ἠναγκάσθησαν διὰ τὸ δέος ἀπ' ἀλλήλων διαιρεθῆναι, Θεῶ τοῦτο δόξαν ἵνα καὶ πλείω μέρη τῶ κύκλω τοῦ Εὐαγγελίου ἐμπεριλάβωσι»⁴⁰. Ἔτσι ἡ βυζαντινοσλαβικὴ λατρεία, πού ἐκτοπίσθηκε ἀπὸ τὴν Μοραβία καὶ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν λατινικὴ, δὲν ἐξαφανίσθηκε ἀλλὰ διὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Μεθοδίου, διαδόθηκε στὸν σλαβικὸ κόσμο. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐκπορευομένη καὶ κατευθυνομένη ἄμεση ἐκπολιτιστικὴ ἐνέργεια καὶ ἀκτινοβολία πρὸς τοὺς Βουλγάρους, Σέρβους καὶ Ρώσους. Ἐξ ἄλλου ἡ βυζαντινοσλαβικὴ λατρεία, ἔχουσα ὡς ὀρμητήριον καὶ φωτεινὴν ἐστίαν πρὸ πάντων τὴν περιοχὴ τῆς Ὀχρίδος, ὅπου ἔδρασεν ὁ μαθητὴς τοῦ Μεθοδίου ἅγιος Κλήμης, γνώρισε νικηφόρο πορεία στὶς σλαβικὲς περιοχὲς τῶν Βαλκανίων⁴¹ καὶ στήν Ρωσία⁴². Ἔτσι «ἡ σλαβικὴ λειτουργία», ὅπως τονίζει ὁ ἐπιφανὴς

34. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἐγράφη τὸ 869-870, δηλαδὴ στήν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ραστισλάβος ἦταν ἡγεμὸν τῆς Μοραβίας, ὁ Κόσελ κυβερνοῦσε τὴν Παννονία, ὁ δὲ σλάβος Σβαντοπόλκος εἶχε κάποια ἐξουσία ἢ ὁποία δὲν καθορίζεται σαφῶς ἀπὸ τὶς πηγές (P. Duthilleul, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 1).

35. Περισσότερα σχετικῶς βλ. στὴ μελέτη: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ ἔργον τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς..., σ. 119-120.

36. Βασιλείου Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναι, 1948, σ. 371. A. W. Ziegler, Der Slavenapostel Methodius in Schwabenland, στὸ ἔργο «Festschrift: Dillingen und Schwaben», 1949, σ. 169-189. Τοῦ ἴδιου, Methodius auf den Weg in die schwäbische Verbannung, στήν ἐπετηρίδα «Jahrbücher für Geschichte Osteuropas», 1953, σ. 369-382. F. Grivec, Konstantin und Method-Lehrer der Slaven, Wiesbaden 1960, σ. 92 ἐξ. Z. Dittrich, μν. ἔ. σ. 192.

37. P. Duthilleul, μν. ἔ. σ. 3. Z. Dittrich, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 231.

38. F. Grivec, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 145-256. P. Duthilleul, μν. ἔ., σ. 8.

39. P. Duthilleul, ἔνθ' ἄνωτ.. F. Grivec, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 145 ἐξ.

40. Θεοφύλακτου Ἀχρίδος ἡ Βουλγαρίας, Βίος καὶ Πολιτεία Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου Βουλγάρων, Migne Ἐ. Π. τόμ. 126, σ. 1220. Ὁ Franz Grivec ὁμολογεῖ ὅτι οἱ πληροφορίες, τὶς ὁποῖες δίδει ὁ Θεοφύλακτος γιὰ τὴν ἀγρία ἐκτόπισιν τῶν μαθητῶν τοῦ Μεθοδίου, εἶναι ἱστορικῶς ἀξιόπιστες καὶ ἐπιβεβαιώνονται ἀπὸ παλαιολαβικὲς ἱστορικὲς πηγές (ἔνθ' ἄνωτ., σ. 152-153).

41. George C. Soulis, The legacy of Gyril and Methodius to the southern Slavs: «Dumbarton Oaks Papers», ἀρ. 19, Washington 1963, σ. 19-42.

42. Dimitri Obolensky, The heritage of Cyril and Methodius in Russia: «Dumbarton Oaks Papers», ἀρ. 19, σ. 45-65.

ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ι. Μεταξύ των άρθρων 2 του Συντ. 1952 και 3 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος υπάρχουν ουσιωδέστατες διαφορές. Το Σύνταγμα 1975 όρίζει «Επικρατούσα θρησκεία» την «Ορθόδοξη κατ' Ανωτολάς του Χριστού».

Αποσαφηνίζει ότι ή «Ορθόδοξος Έκκλησία διοικείται υπό Ι. Συνόδου των έν ενεργεία Αρχιερέων και της, έκ ταύτης προερχομένης, Δ.Ι.Σ. συγκροτούμενης ως ό Κ.Χ. της Έκκλησίας όρίζει, τηρουμένων των διατάξεων του Π. Τόμου της 29.6.1850 και της Συν. Πράξεως της 4.9.1928.

Τά άγνωτέρω έπιβάλλουγνά έξετασθεϊ ή θέση των Έπισκόπων στην αυτοκέφαλο και αυτοδιοικουμένη Όρθόδοξο Έκκλησία της Ελλάδος.

Αυτό έχει βαρύνουσα σημασία προκειμένου ιδιαίτερα να κριθεϊ άν και ή τροπολογία, διά του άρθρου 12 του ν. 1877) 1990, αίρει τό απαράδεκτο των αιτήσεων άκυρώσεως, τό όποιο έχει θεσπισθεϊ με νόμο ηύξημένης τυπικής ισχύος, όπως είναι ή Σ.Π. 3) 1974. Η τροπολογία όρίζει: «Υπάλληλος ή όργανα διοικήσεως Ν.Π.Δ.Δ.».

Δογματικά, Συντ) κά, νομικά, διοικητικά ζητήματα, τά όποια, κατόπιν των έκπρεμουσών αιτήσεων άκυρώσεως αποφάσεων της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Έκκλησίας της Ελλάδος, καλεϊται διά των αποφάσεών του να επιλύσει τό Σ.π.Ε. και τά όποια επιβάλλουγ έξέταση όχι μόνο ν α μ ι κ ι σ τ ι κ ή.

Οι Έπισκοποι είναι σέ κάθε περίπτωση λειτουργοί θρησκευτικοί και δέν είναι όργανα διοικήσεως του Ν. Π.Δ.Δ. της Μητροπόλεως, όπως, κατά « τ ά ς υ ο

μ ι κ ά ς α υ τ ώ ν σ χ έ σ ε ι ς » νοουγται διά της παραγρ. 4 του άρθρου 1 του νόμου 590) 77 περί Κ.Χ.

Έχει αναπτυχθεϊ και ή νομολογία έχει δεχθεϊ ότι οι Μητροπολίτες δέν είναι όργανα διοικήσεως του ίδιου μόρφου νομικού προσώπου της Έκκλησίας ή της Μητροπόλεως. Δέν είναι ούτε εκκλησιαστικοί υπάλληλοι, αφού εκκλησιαστικοί υπάλληλοι δέν είναι ούτε οι έφημέριοι, οι όποιοι και δέν υπάγουγται εις τάς διατάξεις του υπ' αριθ. 5) 1978 Κώδικος Έκκλησιαστικών υπαλλήλων (άρθρο 1 παρ. 2 του Κωδ.). Και όταν ακόμη άσκουγ διοίκηση, ή έ ξ ο υ σ ί α τ ω ν ά πο ρ ρ έ ε ι ά π ό τ ή ν «δ ο γ μ α τ ι κ ή», διά της χειροτονίας των, θέση των εις την Έκκλησίαν ως διαδόχων των Άγιών Αποστόλων, με συνέπεια και εκδιδόμεναι πράξεις των, ποτέ δέν είναι άμυγώς διοικητικά, αλλά σύμμικτοι κατ' έφαρμογήν των Ι. Κανόνων κυρίως, των Έκκλ. διατάξεων, οι όποιοι, άνελέγκτως από την Πολιτεία, εκδιδουγται υπό μορφήν Κανονισμών, κατ' έξουσιοδότηση έκ διατάξεων του Κ.Χ., οι όποιοι, εις την άρχήν της από 16.3.77 εισηγητακής πρós την Βουλήν των Έλλήνων Έκθέσεως των εισηγουμένων Υπουργών, όρίζει:

«Καταστατικός Χάρτης της Έκκλησίας είναι οι διά των άρθρων 3 και 13 του έν ισχύϊ Συντάγματος κατοχυρούμενοι Ιεροί Κανόνες». Εϊδικότερα μάλιστα, διά τό επισκοπούμενο θέμα, ό Κ.Χ. στο άρθρο 29 παρ. 1 ειδικώς όρίζει:

«Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών υπό την ιδιότητα του ποιμαίνοντος την Αρχιεπισκοπήν Αθηνών, ως και εκαστος έν ενεργεία Μητροπολίτης, ως Έκκλ. άρχή της Κληρωθείσης αυτώ Μητροπόλεως των, άσκουγ έντός

σλαβολόγος Dostál, «είναι σημαντική συμβολή στον σλαβικό πολιτισμό. Η ποιητική και καθαρά γλωσσά της συνέχισε επί πολλούς αιώνες να έμπνέη την σλαβική ποίηση και λογοτεχνία»⁴³. Γι' αυτό, όπως γράφει ό Duthilleut, «όλοι οι Όρθόδοξοι Σλάβοι «αίνουγν-

τες τον Θεό στην γλωσσά τους όφείλουγ να δοξάζουγ και τους άγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, τους δημιουργούς του πολιτισμού των»⁴⁴.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Όμότιμος Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών

43. Antonin Dostál, The origins of slavonic liturgy: «Dumbarton Oaks Papers», άρ. 19, σ. 67-87 (87).

44. P. Duthilleul, ένθ' άνωτ., σ. 188.

της περιφέρειας της Μητροπόλεως των τήν υπό των 'Ιερω ν Κ αν ό ν ω ν, των 'Εκκλησιαστικῶν διατάξεων και των νόμων ἐν γένει της Πολιτείας προδλεπομένην ἐξουσίαν».

Κατά τους 'Ιερούς Κανόνες ἡ «ἐξουσία» των 'Επισκόπων πηγάζει ἀπὸ τὴν ιδιότητά των ὡς διαδόχων των 'Αποστόλων και ὡς προσετώτων της εὐχαριστιακῆς Κοινότητος.

Τὸ πολίτευμα της 'Εκκλησίας εἶναι ἐκ παραδόσεως και ἐκ των 'Ιερω ν Κ ανόνων 'Επισκοποσυνοδικόν: «Κοινῇ πάντων των 'Επισκόπων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένον τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἐξετάζεται» (Κανὼν Ε' της Α' Οἰκουμ. Συνόδου).

Ἡ 'Εκκλησία της 'Ελλάδος κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸν «Συνοδικὸν Θεσμόν». Εἰς τὰς πράξεις των 'Αποστόλων (Κεφ. 15, πρὸλ. Γαλάτ. 2) περιγράφεται ἡ λεγομένη «'Αποστολικὴ Σύνοδος».

'Αντίθετα εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ 'Εκκλησία γίνεται δεκτὸ τὸ πρωτεῖον διοικήσεως τοῦ 'Επισκόπου Ρώμης. 'Αλλὰ και ἐκεῖ, μετὰ τὴν Β' Βατικανῆν Σύνοδον, ἐνισχύθη ὁ συνοδικὸς θεσμὸς (Τρωϊάνου, Παραδόσεις, τεύχ. Β', σελ. 75 ἐπ., Ι. Ζηζιούλα, 'Ο Συνοδικὸς θεσμὸς, σελ. 164, Παντ. Ροδοπούλου, «Ἡ ἱεραρχικὴ ὀργάνωσις της 'Εκκλησίας», Θεσ/νικῆ 1969, σελ. 33 ἐπ.).

Κατὰ ταῦτα, ἀναφερομένων μάλιστα εἰς τὸ ἄρθρον 3 παρ. 1 τοῦ ἰσχύοντος Συντ) τος 1975 ὅτι: «Εἶναι κωτεκέφαλος και διοικεῖται ὑπὸ της 'Ιερας Συνόδου των ἐν ἐνεργείᾳ 'Αρχιερέων... τηρουμένων των διατάξεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου της καθ' (29) 'Ιουνίου τοῦ ἔτους 1850 και της Συνοδικῆς Πράξεως της 4ης Σεπτεμβρίου 1928» σαφέστατα προκύπτει: ὅτι ἡ καταρτισθεῖσα διὰ τοῦ Α.Ν. 3 της 10.5.67 ἀριστίνδην (δὲ ἐπιλογῆς) Σύνοδος, συνεκροτήθη καθ' ὑπέροχασιν των ἐκ παραδόσεως τηρουμένων εἰς τὴν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησίαν της 'Ελλάδος. Συνεπὼς ὑπῆρξε ἀντικανονικὴ και αἱ ἀποφάσεις της ἐλέγχονται ὡς ἀντικανονικαί.

II. 'Εκτίθεται δι' ὀλίγων, ποῖα εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ 'Επισκόπου εἰς τὴν 'Εκκλησίαν και ποῖα εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ του διὰ τὴν ρύθμισιν θεμάτων, τὰ ὁποῖα συνάπτονται μετὰ τὴν διοίκησιν της Αὐτοκεφάλου και Αὐτοδιοικητοῦ 'Εκκλησίας, ἡ ὁποῖα κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἄρθρου 3 παρ. 1 τοῦ ἰσχύοντος Συντ) τος (και των προϋποθέτων) ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς 'Επισκόπους.

Λόγω της ἰδιαζούσης θέσεως της 'Εκκλησίας ἀποσαφηνίζεται ὅτι ἡ 'Εκκλησία, Μητροπόλεις κ.λπ. δὲν εἶναι Ν.Π.Δ.Δ., ὅφ' ἣν ἐγγοναν τὴν ἀντιλαμβάνεται

ἡ δημόσια διοίκηση, ἀλλὰ ἐκκλησιαστικὰ ν. πρόσωπα ἰδιαίτερα και μόνο διὰ λόγους πρακτικούς.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, μετὰ τὸ ἄρθρον 1 παρ. 4 τοῦ ἰσχύοντος Κ.Χ. της 'Εκκλησίας ὀρίζεται ἐπὶ λέξει: «Κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις ἡ 'Εκκλησία της 'Ελλάδος, αἱ Μητροπόλεις κ.λπ. εἶναι Ν.Π.Δ.Δ.».

Ἡ ἀνωτέρω ἔκφραση τοῦ νομοθέτη γίνεται ἀκριβῶς διὰ τὰ ἐπιστημειωθῆ ἡ διαφορά της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος, Μητροπόλεων κ.λπ. ἀπὸ τὰ κοινὰ Ν.Π. Δ.Δ., τὰ ὁποῖα συνιστῶνται μετὰ νόμο.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὰ κοινὰ νομικὰ πρόσωπα δημιουργοῦνται «κατὰ πλάσμα δικαίου» ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου.

Τὸ κοινὸ νομικὸ πρόσωπο ἔχει «ἰδίαν θούλησιν», ἡ ὁποῖα ἐκφράζεται διὰ των «ὀργάνων» του (δλ. Α.Κ. ἄρθρα 67 ἐπ. διὰ των ὁποίων γίνεται δεκτὴ ἡ «ὀργανικὴ θεωρία»).

Τὰ ἀνωτέρω δὲν ἰσχύουν προκειμένου περὶ της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος, των Μητροπόλεων κ.λπ.

Τὸ κοινὸ νομικὸ πρόσωπο εἶναι ἀνθρώπινο κατασκευάσμα διὰ νόμου Πολιτειακοῦ. 'Αντίθετα ἡ 'Εκκλησία εἶναι θεῖον καθίδρυμα, τὸ ὁποῖο συνεστήθη ὑπὸ τοῦ Δομητορος της 'Εκκλησίας, τοῦ Χριστοῦ, και ἀποτελεῖται ἀπὸ, συνδεομένους διὰ της αὐτῆς 'Ορθόδοξου κατ' 'Ανατολὰς πίστεως, κοινωνοὺς των ἰδίων μυστηρίων: «Ὅχι ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ 'Ιησοῦ Χριστοῦ και Θεοῦ Πατρὸς» (Γαλ. 1,1). 'Ἡ 'Εκκλησία δὲν περιορίζεται: «ἐν τόπῳ και χρόνῳ», ὅπως τὰ, διὰ νόμου συνιστώμενα, κοινὰ Ν. Πρόσωπα. Εἶναι «ἐσχατολογικὴ κοινωνία πιστῶν». 'Ἡ κοινωνία αὐτὴ ἐκφράζεται κυρίως εἰς τὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη της κοινωνίας τοῦ Σώματος και Αἵματος τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος, και κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀναγνωρίζεται ὡς Κεφαλή της 'Εκκλησίας Του: «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν».

'Ο ὅρος «'Εκκλησία» εἰς τὴν 'Ορθόδοξο Χριστιανικὴ πίστη δὲν πηγάζει ἀπὸ τὸ δημόσιο δίκαιο της ἀρχαιότητος ('Εκκλησία τοῦ Δήμου). 'Ἡ 'Ορθόδοξος Χριστιανικὴ 'Εκκλησία ἔχει ἐγγονα και περιεχόμενο θεολογικὸ και «πηγὴ τοῦ δικαίου της δὲν εἶναι ὁ Δήμος, ἀλλὰ ὁ Θεός». 'Ο Δομητωρ της 'Εκκλησίας Του Χριστός εἶναι τὸ πνεῦμα και «ουσία της 'Εκκλησίας». 'Ολες αἱ ἐξουσίες προέρχονται ἀπὸ Αὐτόν, και πηγὴ τοῦ δικαίου της και της ὀργανώσεως της ἀποτελεῖ ἡ εὐχαριστιακὴ κοινότης (δλ. Ι. Ζηζιούλα, 'Ελληνομυθὸς και Χριστιανισμὸς, 'Ιστορία 'Ελληνικοῦ 'Εθνους, 'Εκδοτικὴ 'Αθηνῶν, τόμος ΣΤ', σελ. 519 ἐπ. και σελ. 542 -

543, Τρωϊάννου, Παραδόσεις Ἐκκλ. δικαίου, τ. α', σελ. 10)!

Ἡ Ἐκκλησία, κεφαλὴν ἔχουσα τὸν Κύριον, ἀποτελεῖ «ὕποστασιν τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἔχει πραγματικὴ (καὶ ὄχι κατὰ πλάσμα δικαίου) προσωπικότητα.

Ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς διαδόχους τῶν Ἐπισκόπων: «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με» (Λουκ. 10,16). Κατὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἔχει ἴδιαν ὑπόστασιν, ὡς συσταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ οὐχὶ κατὰ πλάσμα κοσμικοῦ δικαίου ὑπάρχουσα, ἡ ἐξομωσίς της μὲ τὰ συνιστώμενα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εἶναι ἔξω ἀκόμη καὶ τῆς λογικῆς, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ φυσικὸ πρόσωπο παράλληλα καὶ νομικὸ πρόσωπο καὶ μάλιστα δημοσίου δικαίου.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς θεῶ καθίδρυμα, δὲν εἶναι Ν.Π.Δ.Δ. κατὰ τὴν ἔννοια τοῦ Πολιτειακοῦ δικαίου, κατὰ τὸ ὅτιον τὰ, διὰ νόμου, συνιστώμενα Ν.Π.Δ.Δ. ἀσκοῦν ἐξουσία δημοσίαν ἐκ τοῦ νόμου καὶ κατὰ παραχώρηση τοῦ Κράτους, οἱ ὑπάλληλοι τούτων ἐξομωγόνται μὲ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ ὑπαλληλικοῦ Κώδικος, σὲ συνδυασμὸ μὲ τίς διατάξεις τοῦ Π.Δ. 611)1977.

Ἀντίθετα ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει ἀρμοδιότητα μόνον ἐπὶ τῶν μελῶν της, ὡς μελῶν τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος μὲ προσετώτας τοὺς Ἐπισκόπους, περὶ τοὺς ὁποίους συγκεντρώνεται ἡ Ἐκκλησία. Τὰ εἰς τὴν παράγραφον 4 ἄρθρου 1 τοῦ ν. 590)77: «Κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ν.π.δ.δ.», δὲν ἔχουν τὴν ἔννοια ἔτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι Ν.Π.Δ.Δ. ὡς τὰ κοινὰ τὰ ὁποῖα συνιστῶνται διὰ νόμου, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ μόνον ἀναφέρεται ἡ τροπολογία τοῦ ἄρθρου 12 ν. 1877)90, ἀλλὰ καὶ μάλιστα δεδομένου ὅτι, λόγῳ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας - Πολιτείας, διὰ τοῦ Κ.Χ. ρυθμίζονται αἱ σχέσεις τῶν δύο αὐτῶν θεσμῶν, ἡ διάταξις τοῦ Κ.Χ. ἔχει διατυπωθεῖ ὡς ἔχει, διὰ νὰ ἀποσαφηνισθεῖ ἡ ἰδιαίτερότητα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ὁ Κ.Χ. οὔτε διενεόθη νὰ ἐξομωῖσει μὲ τὰ κοινὰ ν.π.δ.δ., ἀλλὰ ἀντίθετα ἐνομοθέτησε, ὡς ἐνομοθέτησε, διὰ νὰ τὰ διαστείλῃ ἀπὸ αὐτά.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς διατάξεως ἄρθρου 1 παρ. 4 τοῦ Ν.Δ. 126)69 περὶ Κ.Χ. τῆς δικτατορικῆς περιόδου τὸ ὁποῖο ἔχει καταργηθεῖ, μὲ τὸ ἄρθρο 1 παρ. 4 τοῦ ἰσχύοντος ν. 590)77 ὡς Κ.Χ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τῆς κατηργημένης παραγράφου ὠρίζεται: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αἱ ἱεραὶ Μητροπόλεις... εἶναι νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου καὶ ἀπολαύουσι τῶν προνομίων τοῦ Κράτους, προκειμένου περὶ τῶν πράξεων, αἰτινες ἀνάγονται ἀμέσως εἰς τοὺς πνευματικούς καὶ θρησκευτικούς σκοπούς των».

Ἀντίθετα ὁ ἰσχύων ν. 590)77 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» στὸ ἄρθρο 1 παρ. 4 ἔχει τὴν διατύπωση: «Κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις» ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αἱ Μητροπόλεις... «εἶναι νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου». Ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω διατάξεων, τῆς καταργηθείσης καὶ τῆς ἰσχύουσας, οὐσιωδестаτή διαφορὰ, ἐκτὸς ἄλλων, ὑποχρεώνει τὸν ἐφαρμοστὴν νὰ διερευνηθεῖ τὸ θέμα τῆς νομικῆς προσωπικότητος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὄχι μὲ νομικιστικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ κατὰ τὸ δόγμα τῆς Ὁρθόδοξου Ἀνατολικῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, τὴν Ἐκκλησιολογία, ὡς καὶ τὸ θεσπύστατο ἐσωτερικὸ τῆς Πολιτείας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, θὰ ἀνακύψει καὶ ἡ στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία θέση τῶν Ἐπισκόπων καὶ αἱ ἐξουσίαι των, αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας των καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Πολιτειακὸ νόμο.

Ἀντίθετη παραδοχὴ ἀποτελεῖ ἀνεπίτρεπτη ἀντίθεση στὸ «δόγμα». Ἡ θέση τῶν Ἐπισκόπων στήν Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξο Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἔχει κυρίως δογματικὸ χαρακτήρα, ἀφοῦ τὸ σύνολο τῶν ἐξουσιῶν των ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἰδιότητά των ὡς «προσετώτων» τῆς εὐχαριστιακῆς Κοινότητος.

Ἀντίθετα εἰς τὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία ὁ Ἐπίσκοπος ἔχει ἴδια αὐτοτελεῖ διοικητικὴ ἀρμοδιότητα, ἀσχετὴ μὲ τὴ λειτουργικὴ.

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι κάθε πράξις Πολιτειακῆς Ἀρχῆς —καὶ Δικαστικῆς— μὲ τὴν ὁποία θίγεται, καθ' οἷονδήποτε τρόπο, ἡ θέση τοῦ Ἐπισκόπου ὡς Προσετώτος τῆς Εὐχαριστιακῆς Κοινότητος ἀποτελεῖ ἀνεπίτρεπτο προσβολὴ «δόγματος», ἀκόμη καὶ ὅταν ἔχει μόνον διοικητικὰς συνέπειας, ἐφ' ὅσον μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θίγεται ἡ εἰς τὴν Ἐκκλησία θέση τοῦ Ἐπισκόπου.

Στὴν Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξο τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία οἱ Ἐπίσκοποι ἔχουν τὸν τρίτο βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης καὶ χειροτονοῦνται μυστηριακῶς κατόπιν «Καγονικῆς» ἐκλογῆς των.

Ὅλες αἱ ἐξουσίαι τῶν Ἐπισκόπων ἀπορρέουσι ἐκ

του μυστηρίου της χειροτονίας, τις οποίες ο νομοθέτης δεν μπορεί να περιορίσει.

Με το άρθρο 13 του Συντάγματος κατοχυρώνεται η θρησκευτική ελευθερία. Διά της θρησκευτικής ελευθερίας ο συντακτικός νομοθέτης έγγυάται και την ελευθερία διοικήσεως της Έκκλησίας.

Διά τον λόγον αυτό το αυτοδιοίκητο της Έκκλησίας, το οποίο κατοχυρώνεται με το άρθρο 3 παρ. 1 του Συντάγματος, είναι διάφορο τελείως του, διά της παραγρ. 5 άρθρ. 16 του Συντάγματος, αυτοδιοικήτου των Άνωτάτων Εκπαιδευτικών Ίδρυμάτων, τα οποία «άποτελούν» (αυτή τη λέξη χρησιμοποιεί το Σύνταγμα) νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, και διάφορο επίσης του αυτοδιοικήτου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, περί των οποίων το άρθρο 102 του Συντάγματος.

Ένω προκειμένου περί των Α.Ε.Ι. το Σύνταγμα εις το άρθρο 16 όρίζει σαφέστατα ότι «τελούν υπό την έποπτείαν του Κράτους» και, προκειμένου περί των Ο.Τ.Α., το Σύνταγμα εις το άρθρο 102 παρ. 5 όρίζει σαφέστατα: «Τò Κράτος άσκει έποπτείαν επί των Οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως», διά το συνταγματικώς κατοχυρωμένο αυτοδιοίκητο της Έκκλησίας της επικρατούσης θρησκείας, δεν όρίζει τίποτε, ούτε ότι «τελεί υπό την έποπτείαν του Κράτους», ούτε ότι «το Κράτος άσκει έποπτείαν» επί της αυτοδιοικήτου Έκκλησίας.

Κατά ταύτα, ακόμη και από την αντιπαραβολή των άρθρων 3 παρ. 1, 16 και 102 του Συντάγματος, άνακύπτει σαφέστατα ή ιδιόζουσα συνταγματική θέση της Έκκλησίας και του αυτοδιοικήτου της διά της «Ίεράς Συνόδου των εν ένεργεία Αρχιερέων και της εκ ταύτης προερχομένης Διαρκούς Ίεράς Συνόδου... συγκροτούμένης ως ο Κ.Χ. της Έκκλησίας όρίζει, τηρουμένων (όχι των νόμων όπως διά τα άνωτέρω αυτοδιοίκητα Ν.Π.Δ.Δ.) των διατάξεων του Πατριαρχικού Τόμου της ΚΘ' (29) Ιουνίου του έτους 1850 και της Συνδικής Πράξεως της 4ης Σεπτεμβρίου 1928».

Συνεπώς, και κατά το Σύνταγμα, υπάρχει το άδιαχώρητο του κοινού νομοθέτου. Κατά ταύτα με το άρθρο 12 ν. 1877) 90, έπεχειρήθη ανεπίτρεπτη επέμβαση εις το έσωτερικό πολιτεύμα διοικήσεως της Έκκλησίας της Ελλάδος, το οποίο είναι Έπισκοποσυνοδικό και μόνο.

Με τα δεδομένα αποκλείεται ή έρμηνεία της άσφους διατάξεως του άρθρου 12 του ν. 1877) 90 κατά

την οποία, ή διάταξη αυτή περιλαμβάνει δήθεν και τους Έπισκόπους, ως δήθεν όργανα διοικήσεως του ίδιου όρφου, και μόνο «κατά τας νομικάς σχέσεις» νομικού προσώπου της Μητροπόλεως, αφού ή έρμηνεία αυτή προϋποθέτει προηγουμένη άναγνώριση ότι ή θεοσύστατος Έκκλησία της Ελλάδος ταυτίζεται με τα κοινά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Η διατύπωση στην παραγρ. 4 άρθρου 1 του νόμου 590) 77 περί Κ.Χ. της Έκκλησίας «κατά τας νομικάς αυτών σχέσεις» δεν έθιξε το θεοσύστατο της Έκκλησίας, αλλά, διά λόγους πρακτικούς και μόνον, ένομοθέτησε δυνατότητα αντιπροσωπεύσεως της Έκκλησίας και μάλιστα μόνον «πρός τα έξω», έπαναλαμβανόμενου ότι ή Ορθόδοξος Άνατολική Χριστιανική Έκκλησία, είναι «άπό αιώνων και εις τους αιώνας» δημιουργήμα όχι του Πολιτειακού νόμου αλλά θεοσύστατο Καθίδρυμα του Δομήτορος Αυτής Κυρίου ήμών Ίησού Χριστού, ο Όποιος χαρακτηριστικά, και άγαλλοίωτα εις τους αιώνας ειπε: «καγώ δε σοι λέγω ότι συ εί Πέτρος, και επί ταύτη τη Πέτρα αικοδομήσω μου την Έκκλησίαν, και πύλαι άδου ου κατισχύσουσιν αυτής» (Ματθ. υστ' 18-19).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΛΑΙΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Έπισκόπου Άχελώου Εύθυμίου, ΑΘΩΟΣ (άπάντηση σε 56 έρεισμάτα της άπιστίας).
- ★ Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνού, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
- ★ Καθηγ. Βλασίου Φειδά, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (988 - 1988).
- ★ Έπικ. Καθηγ. Γ. Άντουράκη, Ο ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.
- ★ Καθηγ. Ίωάννου Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' και Β'.

Έ π α ν ε κ δ ό σ ε ι ς

- ★ Άρχιμ. Έπιφ. Θεοδωροπούλου, ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ (με έρμηνεία, Ε' έκδοσις).
- ★ Καθηγ. Στυλ. Παπαδοπούλου, Η ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ: Βασίλειος Καισαρείας (Β' έκδοσις).
- ★ Άρχιμ. Ν. Πρωτοπαπά, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΓΙΑ (Γ' έκδοσις).

Π Ο Ι Μ Η Ν

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (+ 3.5.1990)

Μετά από Πατριαρχεία δέκα έννέα ετών έκοιμήθη έν Κυρίω είς τήν Μόσχαν τό άπόγευμα τής Πέμπτης 3ης Μαΐου έ.ξ. ό Πατριάρχης Μόσχας και πάσης Ρωσίας κυρός Ποιμήν. Είς ήλικίαν όγδοήκοντα ετών και μετά από μακράν δοκιμασίαν άφήκεν τό πνεύμα του έν μέσω των μελών τής Ίεράς Συνόδου τά όποία είχαν συνέλθει τή προσκλήσει Του, διά συνεδρίασιν.

Τό πρωτό είχεν παρakoλουθήσει τήν ανάιμακτον Λατρείαν, τήν όποιαν έτέλεσεν ό βοηθός του, Άρχιεπίσκοπος Ζαραάσκ κ. Άλέξιος, και μετέλαθεν των Άχράντων Μυστηρίων, του Σώματος και του Αίματος του Ζωοδότου Ίησού. Άπέστη ήρεμα και μετά πολυετή έπιτυχή διακονίαν είς όλους τους βαθμούς τής Ίερωσύνης και τής διοικητικής Ίεραρχίας τής πολυπαθοῦς και μαρτυρικής Έκκλησίας τής Ρωσίας.

Ό άείμνηστος Πατριάρχης Ποιμήν στήν Ί. Μονή Πεντέλης

Τους οϊακας ταύτης ανέλαθεν είς τάς σιτιβαράς του χείρας ό μακαριστός Πατριάρχης, από τον άοιδιμον ήρωϊκόν Πατριάρχη των Ρωσιών Κυρόν Άλέξιον τό έτος 1971. Κανείς δέν θά ήδύνατο γά προσβλέ-

ψη τήν έποχήν εκείνην, ότι ή κανδήλα που τόσον έπιμελώς διεφυλάχθη καιούσα, είς καιρούς χαλεπούς, έν μέσω θυελλωδών άνέμων, θά παρεδίδοτο έτι πλέον φωτίζουσα τό άνέσπερον τής Όρθοδόξου άμωμήτου ήμῶν Πίστewς φῶς.

Ό Μακαριστός ηϋδόκησεν γά ζήση και γά συμμετάσχη είς ίδιαιτέρως μεγάλα όρόσημα διά τήν Πατρίδα του ήν ποικιλοτρόπως ύπηρέτησεν. Ό λαμπρός έορτασμός τής συμπληρώσεως τής πρώτης χιλιετίας από τής βαπτίσεως του Ρωσικού Λαού έσφράγισεν μέ δικαιολογημένην χαράν και ικανοποίησιν τήν επί γής παρουσίαν του. Έξάλλου ή συμπλήρωσις 400 ετών από τής άνοψώσεως, υπό τής Μητρός Έκκλησίας του Σεπτού Οϊκουμενικού Θρόνου, τής Ρωσικής Έκκλησίας είς τήν τιμήν και τήν Πατριαρχικήν περιωπήν (1589 - 1989) εϋρεν πηδαλιούχον τον γηραιόν και πάσχοντα Πατριάρχη. Τέλος ό εκδημοκρατισμός και ή διαφάνεια που έπιχειροῦνται είς τήν Ρωσίαν έσχον άσφαλώς τήν ένεργητικήν των επίδρασιν και είς τά τής Έκκλησίας πράγματα. Η έπιστροφή είς τήν Λατρείαν πλέον των δύο χιλιάδων Ναών και Μοναστηρίων καθ' άπασαν τήν Σοβιετικήν γήν έπραγματοποιήθη τά τελευταία αυτά πέντε έτη τής ζωής του, και ή προσπτική έπιστροφής και των υπολοίπων του έδιδε κυράγιο και δύναμιν είς τό ταλαιπωρημένον εκ του γήρατος και τής άσθενείας σώμά του.

Έπί Πατριαρχείας του εκτίσθη τό Νέον Πατριαρχείον έντός του εκ δάθρων ανακαινισθέντος Μοναστηρίου του Άγίου Δανιήλ είς τό κέντρον τής Μόσχας, τό όποϊον μόνον έπεσκέφθη έντελώς περατωμένον, χωρίς και γά έγκατασταθή.

Ηδη εϋρίσκεται είς τήν μόνιμον κατοικίαν του είς τήν κρύπτην κάτωθι του Ίεροῦ Καθολικού Ναού τής Ίστορικής Λαύρας (Μονής) τής Άγίας Τριάδος του Άγίου Σεργίου είς τό Ζαγκόρσκ.

Έκει ό Ίδιος είχε επιλέξει γιά άνάπαυσιν του κουρασμένου σώματός του. Και ή έπιθυμία του έγινε σεβαστή.

Τήν Κυριακή 6ην Μαΐου ό Πατριαρχικός Ναός των Έπιφανείων τής Μόσχας πλημμύρισε μέ τήν παρουσία των χιλιάδων Μοσχοδιτών, των άντιπροσώπων των Όρθοδόξων Έκκλησιών, των Έτεροδόξων και άλλων θρησκείων.

Η Έκκλησία τής Ελλάδος εκπροσωπήθηκε εκ των

Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Παντελεήμονος, Πανασιολογιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰακώβου Παπαθανασίου - Γκίνη, Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ γράφοντος.

Ἡ θεία Λειτουργία ἐτελέσθη σεμνοπρεπῶς πρὸ τῆς Σεπτῆς σοροῦ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν συνεχείᾳ προσήλθεν ἀντιπροσωπεία τοῦ Σοβιετικοῦ Κράτους ὑπὸ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ κ. Λουκιάνωφ, δεύτερον εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἱεραρχίαν μετὰ τὸν κ. Γκορμπατσώφ, ὁ ὁποῖος ὁμιλήσας μετέφερεν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν τιμὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως πρὸς τὸν ἐκδημήσαντα Σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον ὁ Λαὸς εἶχε τιμῆσαι κατὰ τὰς προσπάτους δουλευτικὰς ἐκλογὰς μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Βουλευτοῦ, καὶ ἀμέσως μετὰ ἤρχισεν ἡ Νεκρώσιμος ἀκολουθία. Εἰς διακοπὰς τῆς ἀκολουθίας ἐπραγματοποιούγτο ὁμιλίαι, ὅπως τοῦ Πατριάρχου Γεωργίας κ. Ἡλίου, τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ κ.β.

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας ἐλιτανεύθη ἡ σορὸς γύρωθεν τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ καὶ ἐτέθη εἰς προσκύνησιν. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς παρακαμμένην αἴθουσαν προσεφέρθη ὁ καθιερωμένος καφὲς καὶ μικρὰ δεξίωσις.

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ παρατεθῇ μιὰ ἐνδιαφέρουσα συνομιλία πού εἶχα μὲ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ κ. Λουκιάνωφ. Ὁ Μητροπολίτης Λένινγκραντ κ. Ἀλέξιος μᾶς παρουσιάζει: «Ἐἶμαι ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία», τοῦ λέγει, καὶ ἐκεῖνος μὲ θερμὴ χειραφία ἀπαντᾷ: «Χαίρω ἰδιαιτέρως. Οἱ δεσμοὶ τῶν λαῶν μας χάνονται εἰς τὰ θάθη τῆς ἱστορίας». Τότε προσθέτω: «Ἐἶμαι σημαντικὴ ἢ σημερινὴ θέσις τῆς Πολιτείας ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας. Προχωρήσατε. Αὐτὸ τὸ ἐπιδοκιμάζει ὅλος ὁ κόσμος». Ἐκεῖνος ἀπαντᾷ: «Ὅλας οἱ θρησκείες ἐκφράζουν πανανθρώπινες ιδέες». Ἐγὼ συνεχίζω: «Ἐἶμαι θεικὸ θῆμα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς Πίστεως, ἀλλὰ ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει προσφέρει περιεχόμενον καὶ πολιτισμὸν εἰς τὸν Λαόν σας». «Ναί, εἴμαστε σύμφωνοι ἀλλὰ θέλουμε ἐλευθερία σὲ κάθε πιστό», καὶ ἐδῶ ἔκλεισε ἡ συζήτηση ἐνῶ μᾶς χαιρετοῦσε μὲ ἐγκαρδιότητα καὶ μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ ρωσικὸ «ντασφιντάνια» ὃηλ. «εἰς τὸ ἐπανιδεῖν».

Ὁ Λαὸς τῆς Μόσχας εὐλαδικὰ ἀποχαιρέτησε τὸν Πρωθιεράρχην τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Στὴ συνέχεια μιὰ μακρὰ ἀλυσίδα αὐτοκινήτων ἀνεχώρησαν διὰ τὸ Ζαγκόρσκ, 70 περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Μόσχαν. Ἐκεῖ ἄλλη πλημμυρίδα λαοῦ ὑπεδέχθη τὴν σορὸν, παρουσία μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, πολλῶν Ἱεραρχῶν

καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς. Ἐψάλη Τρισάγιον καὶ συνεχίσθη ἡ ἐκφώνησις τῶν ἐπικηδεύων. Ἐδῶ ἀποχαιρέτησεν τὸν νεκρὸν ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας Σεβ. Μητροπολίτης Νουβίας κ. Διονύσιος. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν λόγων ἐγένετο Λιτάνευσις τῆς σοροῦ γύρωθεν τοῦ Ναοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ ταφὴ εἰς τὴν κρύπτην.

Εἰς τὸ παρατεθὲν δεῖπνον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστολῆς Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Παντελεήμων σκιαγράφησε μὲ γλαφυρότητα τὸν ἐκδημήσαντα Πατριάρχην.

Κατὰ τὴν κηδεῖα τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κυροῦ Ποιμένου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Παντελεήμων, ἔκαμε τὸ ἀκόλουθο προσφώνημα:

Σεβασμιώτατε Τοποτηρητὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Μόσχας, Μητροπολίτα Κιέβου καὶ Γαλιτίας καὶ Ἐξαρχε Οὐκρανίας κ. Φιλάρετε,

Σεβασμιώτατε ἐκπρόσωπε τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου,

Μακαριώτατε Πατριάρχα Γεωργίας καὶ πάσης Ἰβηρίας κ. Ἡλία,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ λοιποὶ ἐκπρόσωποι τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν,

Εὐλαδέσταιοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι,

Πιστὲ καὶ εὐλογημένε Λαὲ τοῦ Κυρίου,

Μὲ αἰσθήματα εὐκρινεοῦς θλίψεως καὶ βαθύτατης συγκινήσεως ὑποκλινόμεσθε εὐλαδικὰ ἐμπρὸς στήν σεπτὴ σορὸν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κυροῦ Ποιμένου καὶ ἐκφράζομε πρὸς τὴν ἀπορραφανισθεῖσα Ἀγιοπάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήρια καὶ τὴν ἀδελφικὴν συμπάθεια τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ εὐσεβοῦς Κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ Λαοῦ τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Πατριάρχης Ποιμὴν ὑπῆρξε ἡγετικὴ φουογνωμία τῆς Ἀγίας Ὁρθοδοξίας μας καὶ συγκαταλέγεται μετὰ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Προσέφερε πολυτίμες ὑπηρεσίες ὄχι μόνον στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ στὸ ρωσικὸ Ἔθνος καὶ εἰργάσθη σὲ ὅλη τὴν διάρκειά τῆς μακρᾶς ζωῆς του καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας του, καὶ μάλιστα σὲ δύσκολους καιροὺς, γιὰ τὴν κατὰ Χριστὸν οἰκοδομὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ πρόοδο τοῦ ρωσικοῦ Λαοῦ. Ἐποιήσατε τὴν Ἐκκλησία του μὲ πατερικὴ φρόνησι καὶ προφητικὸ ζῆλο. Ἡγωνίσθη γιὰ τὴν

ἀδελφοποίηση τῶν λαῶν καὶ γιὰ τὴν προώθηση τῆς διεθνoῦς ὑφέσεως καὶ εἰρήνης, καθὼς καὶ γιὰ τὴν σύσφιξη τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἄνθρωπος πνευματικῆς ζωῆς καὶ μοναστικῆς ἀσκήσεως προσηύχεται νύκτα καὶ ἡμέρα γιὰ τὸ ποίμνιό του καὶ αὐτὴ ἡ ὀσιακὴ προσευχὴ του ἐστήριξε τὴν Ἐκκλησία του σὲ καιροὺς δοκιμασιῶν καὶ τὴν ὠδήγησε σὴ σημερινὴ ἀναγέννηση καὶ ἀνθήση. Ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὴν Πατριαρχεῖα του καὶ τὸν ἀξίωσε ὄχι μόνον νὰ ἡγηθῆ τοῦ περιλαμπτροῦ ἑορτασμοῦ τῆς χιλιετηρίδος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὴν δευτέρη ἐπιδοσφόρο χιλιετηρίδα της. Ἐργάτης ἀκάματος τοῦ Ἀμπελώνος τοῦ Χριστοῦ ὁ Πατριάρχης Ποιμὴν δὲν ὑπέστειλε τὴν σημαία τοῦ χριστιανικοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως ἀκόμα καὶ διὰ τὸν οἰοβιολογικὸν δυνάμεις του τὸν ἐγκατέλειψαν λόγω γήρατος καὶ ἀσθενείας. Ὁ θάνατος τὸν συνήνησε ἐπάνω σὴν ἑπαλξὴ τοῦ καθήκοντος, μέσα σὴν Συνεδρία τῆς Ἱ. Συνόδου.

Ἔτσι μέσα σὴν χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὁ Πατριάρχης Ποιμὴν πορεύεται πρὸς τὴν αἰωνιότητα γιὰ νὰ διώσῃ τὴν προσωπικὴ του ἀνάσταση. Καὶ εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ θεσφαίτη τῆς Ἀναστάσεως ποὺ ἀπαλύνει τὸν πόνο ὄλων μας γιὰ τὸν πρόσκαιρο χωρισμὸ, ἀφοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν πατερικὴ διατύπωση, γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανοὺς «οὐκ ἔστι θάνατος ἐκδημούντων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐνδημούντων, ἀλλὰ μετὰστασις ἀπὸ τῶν λυπηροτέρων πρὸς τὰ χρησιότερα καὶ θυμηδέστερα καὶ ἀνάπαυσις καὶ χαρὰ».

Ἀποχαιρετοῦμε, λοιπόν, τὸν Πατριάρχην Ποιμένα μὲ τὸν ἀναστάσιμο χαιρετισμὸ «Χριστὸς Ἀνάστη» καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας εὐχόμεσθε καὶ προσευχόμεσθε ὡς καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων τὴν ἐξουσίαν ἔχων Κύριος καὶ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπάσῃ «ἐν χώρῳ ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων» καὶ νὰ ἀναδείξῃ ἄξιο διάδοχό του σὴν διαποίμανση τῆς μαρτυρικῆς καὶ ἐνδοξῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κυροῦ Ποιμένου ἃς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη.

Τὴν ἐπομένην τὴν ἑλληνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ἐδέχθη εἰς τὸ ἐπιδελτικὸν Πατριαρχικὸν Μέγαρον, τὸ ὁπεῖον ὡς προανέφερον ἐκτίσθη προσφάτως, ὁ Τοποτηρητῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου καὶ Ἐξάρχος πάσης Οὐκρανίας κ. Φιλάρετος, ὁ ὁποῖος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τῆς Συνόδου καὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν παρουσίαν μας καὶ

τὴν συμπαράστασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ πένθος των.

Τὸν μακαριστὸν Πατριάρχην ἐγνώρισα τὸ πρῶτον εἰς τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1979, ὡς συνοδὸς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυροῦ Νικολάου εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ταξίδια του, μαζί μὲ τὸν σημερινὸν Πατριάρχην Κύριον Παρθένιον καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Νικοπόλεως κ. Χρυσόστομον.

Φθάσαμε εἰς τὴν Ὁδησὸν μὲ τὸ πλοῖον, ὅπου ἐτύχησε θερμότητος ὑποδοχῆς. Ἐκτοτε εἰς τὰ πολλὰ ταξίδια μου σπανίως νὰ μὴ συναντοῦσα τὸν Πατριάρχην. Θυμᾶμαι ὅταν μετέβην εἰς τὴν Ἀρμενίαν διὰ νὰ μεταφέρω τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἠθικὴν συμπαράστασιν τῆς Ἐκκλησίας μας, μὲ ἐδέχθη μετὰ ἀπὸ πολὺωρον συνεδρίασιν τῆς Συνόδου εἰς τὰς 9 μ.μ.

Ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισις ἔβλεπε τὴν ἐντύπωσιν ἀπρσίτου. Παρὰ ταῦτα ἦταν εὐγενῆς, περιποιητικὸς, φιλόξενος, μοναχικὸς καὶ ἀπλὸς.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, εὐρίσκειται, ὅτε συντάσσεται τὸ παρὸν, εἰς τὸ κρίσιμον στάδιον ἀναζητήσεως διαδόχου τοῦ χηρεύοντος Θρόνου. Τοῦ διαδόχου ὅστις μὲ τὰ νέα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας δεδομένα θὰ κληθῆ νὰ τὴν πηδαλιουχίῃ εἰς καιροὺς ἀναγεννήσεως ἀλλὰ καὶ ἐκδημοκρατισμοῦ.

Ἐμεῖς εὐχόμεθα μακαρίαν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου κυροῦ Ποιμένου καὶ φωτισμὸν διὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ ἀρίστου εἰς τὸν περίθλαστον Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Ἀμήν.

† Ὁ Δωδώνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

● Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού,
Ἄναπλ. Καθηγητοῦ

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (ὕπερ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας)

Ἔνα βιβλίον ποὺ βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴ διακονικὴ, μαρτυρικὴ καὶ αγωνιστικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα σὴν ἐποχὴ μας, ποὺ ἡ πνευματικὴ σύγχυση ἀξάνει ἐπικίνδυνα καὶ ἡ Ἀλήθεια γίνεται ὄλο καὶ πιὸ δυσδιάκριτη.

Γράφεται: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰαίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνου 2, Πλατ. Κλαυθμώνος, τηλ. 322.8637.

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΗΝ ΗΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ*

Μακαριώτατε,

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Συναδελφοὶ καὶ Πατέρες,

«Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κα-
τοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ αὐτό;» (Ψαλμ. 132,1) λέγει
θεοπνεύστως ὁ ἱερός ψαλμωδός. Διὰ τὴν συμπληρώση
ὁ Ποιητὴς τῶν Ἀναβαθμῶν, ἅγιος Θεόδωρος Στου-
δίτης: «ἐν τούτῳ γὰρ ἐπηγγέλιτο Κύριος ζωὴν αἰω-
νίαν» (ἀντιφ. δ', Πλ. Δ' Ἦχου). Δι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς
συνήλθομεν στὴν εὐλογημένην αὐτὴν σύναξιν ὡς ἀ-
δελφοὶ ἐν Κυρίῳ συλλειτουργοὶ καὶ διάκονοι Χριστοῦ
(Β' Κορ. 11,23), ὥστε ἐνώπιον τῆς Ἀγίας καὶ Ἀ-
θανάτου Τραπέζης, τὴν ὁποίαν μᾶς παραθέτει ὁ φι-
λοξενῶν ἡμᾶς εἰς τὴν «Δεσποτικὴν Του ξενίαν» Κύ-
ριος Ἰησοῦς Χριστός, νὰ ἀνανεώσωμεν τοὺς ἀδελφι-
κοὺς δεσμοὺς τῆς ἀγάπης μας καὶ νὰ λάβωμεν δύνα-
μιν ἐξ ὕψους διὰ τὴν συνέχισιν τῆς διακονίας μας
μέσα στὴν «ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τὴν ὁποίαν ἐζητήσαμεν πρὸ
ὀλίγου εἰς τὴν κοινὴν εὐχαριστιακὴν προσευχὴν μας.

Σημασίαν ὅμως ἔχει, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελ-
φοί, ὅτι ἡ σύναξις αὐτὴ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν πρω-
τοβουλίαν τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου μας, ὁ
ὁποῖος ἠθέλησε μὲ αὐτὴν τὴν πνευματικὴν εὐκαιρίαν
νὰ ἐκφράσῃ ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην Του πρὸς ὅλους
μας καὶ νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐνότητά
μας. Αὐτὸ τὸν στόχο ἔχει τὸ πρόγραμμα τῆς σημε-
ρινῆς ἡμέρας. Πρῶτον ἡ Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία
μᾶς μεταγγίζει τὴν ἁγιοπνευματικὴν χάριν, καὶ ἐν
συνεχείᾳ ἡ ἄμεσος ἐπικοινωνία μὲ τὸν Μακαριώτατον
Ποιμενάρχην καὶ Πατέρα μας. Εἶναι γνωστὴ ἡ δύ-
ναμις τῆς προσωπικῆς ἐπικοινωνίας, διότι κρημνίζει
ὅλα τὰ τεῖχη καὶ δίδει τὴν δυνατότητα τοῦ ἀνοίγματος
τῆς καρδίας καὶ τῆς ἐν ἀγάπῃ ἀλληλοπροσεγγίσεως.
Αὐτὸν τὸν δρόμον ἐπέλεξε ἡ ἀγαπῶσα καρδιά τοῦ
Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου μας καὶ μᾶς συνήγα-
γε γύρω του, «ὡς ἡ ὄρνις ἐπισυνάγει ὑπὸ τὰς πτέρυ-
γας αὐτῆς τὰ νοσσία ἐαυτῆς» (Ματθ. 23,37), διὰ νὰ
μᾶς δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν ὄχι μόνον διὰ μίαν υἱικὴν
ἐπικοινωνίαν μαζί Του, ἀλλὰ καὶ διὰ μίαν ἀδελφικὴν
συνάντησιν μεταξύ μας, ὥστε νὰ ἰσχυροποιηθῇ ὁ ἐν

Χριστῷ σύνδεσμός μας, νὰ τονωθῇ ἡ ἀγωνιστικότη-
τά μας, νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη μας.

Ἡ εὐλογημένη ὅμως σύναξις μας εἰς τὸν ἱερόν
καὶ ἱστορικὸν χώρον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης συμ-
πίπτει —καὶ ὄχι φυσικὰ τυχαίως— μὲ μίαν ἡμέραν,
ἡ ὁποία εἶναι τυπωμένη ἀνεξίτηλα στὴν ἱστορικὴν μας
μνήμην. Πρόκειται διὰ τὴν 29ην Μαΐου, ἡ ὁποία ἐφέ-
τος εἶναι πάλιν Τρίτη, ὅπως καὶ τότε, τὸ 1453, πού ἡ
Πόλη, τὸ καύχημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλης τῆς Οἰκου-
μένης, ἐπιπτεν εἰς τὰ χέρια τοῦ βαρβάρου Κατακτη-
τοῦ καὶ ἄρχισε ἡ μακρὰ νύκτα τῆς δουλείας τοῦ Γέ-
νους μας. Δὲν ὑπάρχει ἑλληνικὴ καρδιά, πού νὰ μὴ
συγκινῆται τὴν ἡμέραν αὐτὴν. Πού νὰ μὴ ἀναπολῆ
τὰ συνταρακτικὰ ἱστορικὰ γεγονότα. Τὴν φοβερὴ πο-
λιορκία, τὴν ἀγωνία τῶν πολιορκημένων, τὸν ἥρωϊκὸ
ἀγῶνα τῶν γενναίων ἀγωνιστῶν, μὲ πρῶτον τὸν μαρ-
τυρικὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωμιοσύνης τὸν Κωνσταν-
τῖνον Παλαιολόγον. Τὴν θυσίαν των διὰ τὸ Γένος καὶ
ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι κατὰ τὴν
διάρκειαν αὐτῆς τῆς Θείας Λειτουργίας θὰ ἀνέτρεξε
ὁ νοῦς μας σ' ὅλην αὐτὴν τὴν χορείαν τῶν ἐνδόξων
Πατέρων μας, πού μᾶς ἄφησαν ὡς ἱερὰν παρακατα-
θήκην τὸ ἥρωϊκὸν παράδειγμα τῆς αὐτοθυσίας των διὰ
τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὴν Τιμιότητα, ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ
ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης. Καὶ εὐλαβικὰ τὰ χεῖλη
μας θὰ ψέλλισαν ἐπανειλημμένα ἕνα προσευχητικὸ λό-
γο διὰ τὴν ἀνάπαυσίν των ἐν χώρα ζώντων. Εἶμαι βέ-
βαιος, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς Θείας Λει-
τουργίας θὰ ἦλθε στὴ μνήμη μας ἡ τελευταία Λει-
τουργία στὴν Ἁγία Σοφία, δλονυκτία καλύτερα, τὸ
βράδυ τῆς 28ης Μαΐου 1453, ὅπου συνέτρεξε πλῆθος
λαοῦ, διὰ τὰ «ἐπιρροίην ἐπὶ Κύριον τὴν μεριμάν του»
(Ψαλμ. 54,22) καὶ νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυ-
στηρίων. Καὶ πρῶτος στὴν σειρά τῶν μεταλαμβανόν-
των ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ πρωταγωνιστὴς ἐκείνου τοῦ
δράματος, ὁ ὁποῖος δέχεται τὸν Χριστόν, πρὶν ἐπιστρέ-
ψῃ στὶς ἐπάλλξεις καὶ τὸ ἱερόν πρὸς τὴν Πατρίδα χρέος.
Αἰωνία ἡ μνήμη ὄλων τῶν Ἠρώων! Αἰωνία ἡ μνήμη
ὄλων τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Πόλης τῶν ὀνείρων μας!

Ἡ σημερινὴ ὅμως ἡμέρα ἔρχεται νὰ μᾶς ὑπενθυ-
μίσῃ καὶ μίαν σημαντικὴν καὶ ἐνθαρρυντικὴν πραγμα-
τικότητα, πού ἔχει τόσα πολλὰ νὰ εἴπῃ στοὺς δυσκό-
λους καιροὺς μας. Ἡ Πόλη ἔπεσεν, ἀλλὰ τὸ Γένος δὲν

* Ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν Γ' Ἱερατικὴν Σύναξιν —ἀπὸ τῆς
ἀναλήψεως τῶν κληρικών του Πρωτοσυγγέλλου— εἰς τὴν
Ἱ. Μονὴν Πεντέλης (29.5.1990).

ἐχάθη. «Ἡ Ρωμανία κι' ἂν ἐπέρασεν, ἀνθεὶ καὶ φέρνει κι' ἄλλα», ὅπως ψάλλει ἔκτοτε ἡ ἑλληνικὴ ποντιακὴ μουσικὴ. Ἡ 29ῆ Μαΐου 1453 εἶναι ἡ ἀρχὴ ὄχι μόνον μαρτυρίου, ἀλλὰ καὶ δόξης. Εἶναι ἡ ἑναρξίς τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου, τῆς ἐνότητος καὶ δημιουργικῆς παρουσίας τοῦ Γένους μας μέσα στὴν Ἑθναρχοῦσαν Ἐκκλησίαν. Ὁ μόνος θεσμός, ποὺ ἔμεινεν ἄθικτος, ἀκέραιος καὶ δυναμικός, ἦταν ἡ Ἐκκλησία. Καὶ αὐτὴ ἔγινεν ἡ κιβωτὸς σωτηρίας διὰ τὸ ὑπόδουλον Γένος καὶ ὅλη τὴ Ρωμηοσύνη. Μέσα σὲ ἀνανεωμένα γεωγραφικὰ ὄρια, ποὺ συνέπιπταν μὲ τὰ ὄρια τῆς ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἡ Ἑθναρχία τῶν Ὁρθόδοξων Πατριαρχῶν, μὲ πρῶτον τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, γίνεται ἡ Μητέρα τῶν ὑποδούλων καὶ σώζει τὸ Γένος, ὀδηγώντας το πρὸς τὴν παλιγγενεσίαν. Ἡ 29ῆ Μαΐου δὲν εἶναι, συνεπῶς, ἐπέτειος μόνον Πτώσεως, ἀλλὰ καὶ Ἀναστάσεως. Εἶναι μόνιμη ὑπόμνησις τῆς σημασίας, ποὺ ἔχει διὰ τὸ Γένος - Ἔθνος μας ἡ Ἐκκλησία, τὸ Ράσο. Συγχρόνως ὁμοῦς ὑπόμνησις καὶ στὸ ἴδιο τὸ Ράσο διὰ τὸ χρέος του ἀπέναντι στὸν Λαό μας.

Ἀπὸ τὸν Πατριάρχην μέχρι τὸν ἀσημότερο παπᾶ τῆς δουλείας ὅλοι, ἄλλος περισσότερο καὶ ἄλλος ὀλιγότερο, ἀνέλαβαν τὸν ρόλο Πατέρα καὶ Μητέρας ὄλων τῶν ραγιαδῶν. Καὶ ἐνῶ χάθηκαν ὅλες οἱ ἄλλες δυνάμεις, ἔμεινε ὁ Παπᾶς νὰ σηκώνει τὸν σταυρὸν τῆς δουλείας, προσπαθώντας νὰ ἀπαλύνῃ τὸν πόνο καὶ νὰ ἐλαφρώσῃ τὸν δουλικὸ ζυγὸ. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολὴ ἡμῶν τῶν Κληρικῶν μέσα στὸν κόσμον μας. Εἴμεθα Πατέρες καὶ Μητέρες τοῦ Λαοῦ μας, ὅπως ἔλεγε ὁ περίφημος ρώσος στάρκετς Παρθένιος. Δηλαδή βλέπουμε τὸν Λαὸ ὡς παιδιὰ μας, διὰ τὰ ὁποῖα ὀφείλουμε νὰ θυσιάσουμε καὶ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ μας. «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθεισιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. 10,11). Αὐτὴ ἦταν ἡ συνείδησις τοῦ ἑλληνορθόδοξου Κλήρου μέσα στὴν δουλεία καὶ αὐτὴ ὀφείλει νὰ εἶναι σὲ κάθε ἐποχῇ. Διότι πάντοτε ὑπάρχει ὁ κίνδυνος κάποιας ἀλώσεως, ποὺ ἀπειλεῖ τὸν Λαὸ μας. Καί, ὡς γνωστόν, ἡ ἄλωσις τῆς ψυχῆς εἶναι πολὺ φοβερωτέρα ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν σωμάτων. Καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς εἰρήνης ὁ ὀρθόδοξος Κληρικὸς δὲν παύει νὰ δίδῃ τὴν μάχην ἐναντίον ὄλων τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν ἐχθρῶν, ποὺ ἀπειλοῦν τὰ πνευματικὰ του τέκνα.

Στὴν περίοδο τῆς δουλείας ἡ ἐξωτερικὴ ἀδυναμία καὶ πτώσις εἶχεν ὡς ἀντίβαρον τὴν ἐσωτερικὴν - ψυχικὴν δύναμιν. Ἐνῶ ἡ αὐτοκρατορία ἀδυνατίζε πολιτικά, ἐνισχυόταν — χάριτι θεῖα — πνευματικὰ μὲ τὸν ἡσυχασμὸ καὶ τὶς ἀνυπολόγιστες πνευματικὲς δυνάμεις,

ποὺ αὐτὸς περιέκλειε στοὺς κόλπους του. Ἡ πνευματικὴ δύναμις, ποὺ διασώθηκε στὰ Μοναστήρια καὶ τὶς Ἐνορίες, ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀγραμμάτους ἐν πολλοῖς παπᾶδες μας, προσεπρόριξε στὸ Γένος τεράστιες δυνάμεις, ποὺ τὸ κράτησαν ἰσχυρὸ καὶ ἀκμαῖο, ἐνισχύοντας τὸ ἑλληνορθόδοξον φρόνημά του καὶ διατηρώντας ἄσβεστη τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν στὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ Μακρυγιάννης ὁμοῦς ἐκ τῶν πρώτων παρετήρησε, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ χαθῇ στὴν ἐλευθερίαν, ὅ,τι δὲν ἐχάθη στὴν δουλείαν. Ἀπὸ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους μέχρι σήμερον δίδεται μία ἄλλη μάχη. Νὰ φανῶμεν «ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας», ὅπως λέγει καὶ ἡ γνωστὴ εὐχὴ τῆς Δοξολογίας διὰ τὰς ἐθνικὰς μας ἐπετείας. Σήμερον δὲ ἰδιαίτερος μὲ τὴν πρωτοφανῆ πτώσιν τῶν ἀξιών καὶ τοῦ ἠθους, μὲ τὴν παρατηρουμένην ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν μας, ἐν ὄψει μάλιστα τοῦ ἀνοίγματος τοῦ νέου κόσμου, ποὺ λέγεται Ἡνωμένη Εὐρώπη, ἀνακύπτει καὶ πάλιν τὸ χρέος τοῦ ἑλληνικοῦ Κληρικοῦ ἀπέναντι στὸ Λαὸ μας. Καὶ πάλιν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, κιβωτὸς τοῦ Γένους μας θὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἰς πείσμα τῶν καιρῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς, διασώζει ἀκεραία τὴν παράδοσιν τοῦ Γένους μας καὶ τὴν συνέχειάν του. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ χώρος, στὸν ὁποῖον τὸ Ἔθνος θὰ καταφεύγῃ μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια καὶ πάλιν, διὰ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν παράδοσιν του, μὲ τὴν γλώσσάν του, μὲ τὶς ρίζες του.

Τὸ ἐρώτημα, συνεπῶς, εἶναι κατὰ πόσον εἴμεθα ἔτοιμοι δι' αὐτὴν τὴν νέαν ἐθναρχικὴν ἀποστολήν. «Ἐάν τὸ ἄλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται;» (Ματθ. 5,13), ἐρωτᾷ τὸ πανάγιον στόμα τοῦ Κυρίου μας. Εἶναι εὐκαιρία νὰ στραφῶμε πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ ἐπιχειρήσουμε μίαν γόνιμον αὐτοκριτικὴν. Εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα; Κατὰ πόσον μποροῦμε νὰ εἴμεθα πνευματικοὶ ἡγέται τοῦ Λαοῦ μας; Πατέρες, ὀδηγοὶ καὶ φωτισταὶ του; Ὁ Λαὸς προσβλέπει στὸν καθένα μας, ὅπως οἱ Ἑβραῖοι πρὸς τὸν Μωϋσῆν μέσα στὴν ἔρημον. «Ὅλοι, μὲ πρῶτο τὸν Μακαριώτατον Ποιμενάρχην μας, εἴμεθα ὀδηγοὶ τοῦ Λαοῦ μας: στὴν πίστιν καὶ τὴν μετάνοιαν, στὴν πνευματικὴ καὶ ὀρθὴν κοινωνικότητα, στὸν αὐτοσεβασμὸν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, στὴν συνέχειαν τῆς ταυτότητός μας, τῆς ἑλληνορθόδοξίας μας. Αὐτὴ ἡ ἀποστολὴ ὅπως ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν καθένα μας μόνιμον ἐπαγρύπνησιν καὶ προετοιμασίαν. Ἄν δὲν εἴμεθα ἐμεῖς πρῶτα δεμένοι μὲ τὴν ἀποστολοπατερικὴν παράδοσιν μας καὶ ὀλόκληροι βαπτισμένοι σ' αὐτήν, δὲν θὰ μποροῦμε νὰ ὀδηγοῦμε ἀγιοπατερικῶς τὸν Λαόν μας. Ἄν δὲν εἴμεθα ἐμεῖς καθαροὶ στὴν καρδιά μας, δὲν θὰ

ΠΑΝΑΓΙΕΣ ΣΤΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ*

Σύμφωνα με την παράδοση, βρέθηκε στην θάλασσα τοῦ «Καρά», παραθαλάσσια περιοχή ἀπέναντι ἀπὸ τὴ Φολέγανδρος. Ἡ ἔνδειξη ἦταν μικρὸ φῶς στὴν θάλασσα! Ἡ «Παντάνασσα» πανηγυρίζεται με ἰδιαίτερη λαμπρότητα καὶ εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς, τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ μεγαλύτερη καὶ λαμπρότερη τοῦ νησιοῦ.

Ἀπέναντι ἡ Σαντορίνη. Ἡ «ὄμορφη Κόρη» τοῦ Ἀρχιπελάγους με τὴν ἱστορία, τὴ φυσικὴ ὀμορφιά, τὸν «ἀχώριστό της σύντροφο», τὸ ἡφαίστειο, καὶ τὴν πληθώρα τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων ἐκκλησιῶν.

Ἰδιαίτερος θὰ ἀναφερθοῦμε στὴν «Παναγία τῆς Ἐπισκοπῆς», ἐπειδὴ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν προσκύνημα τῆς Θεομήτορος, τὸ ὁποῖο συγκεντρώνει τὴν ἀγάπη τῶν Θηραίων.

Ναὸς κτισμένος τὸν 10ο αἰῶνα ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Α', ἀφιερῶματα τοῦ ὁποῖου πιθανολογεῖται ὅτι εἶναι καὶ οἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου. Κι ἐδῶ ἡ παράδοση δὲν δελιά! Ἀμιλλᾶται ἐκείνη τῶν ἄλλων νησιῶν:

«Τὴν ἐποχὴ πού κτιζότανε ἡ ἐκκλησιὰ περνοῦσε κατὰ γίγλα ἓνα καΐκι φορτωμένο με μάρμαρα γιὰ τὴν Κρήτη. Μὰ ξάφνου πρὶν στρέψει τὸν κάβο τοῦ νησιοῦ, κοντὰ στὸ Καμάρι, σταμάτησε, χωρὶς αἰτία, ἐγὼ ὁ πρῶμος ἀγγεράς φούσκωνε τὰ κάτασπρα πανιά του. Ἐκεῖ σ' αὐ-

τὴ τὴ θέση ἔμεινε μαρμαρωμένο, ἀσάλευτο πάνω στὸ γαλάζιο νερό.

Ὁ καπετάνιος κοίταξε παραξεναμένος τὰ φουσκωμένα πανιά καὶ σταυροκοπήθηκε. Τοῦτο τὸ σημάδι δὲν τόχε ξαναδεῖ. Οἱ ἄντρες εἶχαν τραθηχτεῖ φοβισμένοι στὴν πλήρη ἔτοιμοι νὰ θγοῦν στὴ στεριά καὶ παρακαλοῦσαν τὸν καπετάνιο ν' ἀφήσει τὸ στοιχειωμένο καΐκι.

—Τὸ καΐκι μου δὲ στοιχειώσε, ἐσεῖς μείνετε ἐδῶ κι ἐγὼ θάδγω στὴ στεριά γιὰ ν' ἀνάψω κερί καὶ νὰ προσευχηθῶ στὴν πρώτη ἐκκλησιὰ πού θ' ἀπαντήσω στὸ δρόμο μου.

Ὁ καπετάνιος τράδηξε τὸ ρυμίδι γιὰ τὸ χωριὸ ἀλλὰ σ' ἓνα σταυροδρόμι κοντοστάθηκε. Μὴ ξέροντας ποιὸ δρόμο νὰ ἀκολουθήσει κοίταξε γύρω του καὶ τὸ μάτι του ἔπεσε στὰ λαγκάδια κοντὰ στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἓνας γέρος ἀσπρομάλλης χωρικός ξεπρόβαλε ἀπὸ τὴ στροφή τοῦ δρόμου, εἶδε τὸν ξένο νὰ κοιτάζει πρὸς τὰ λαγκάδια καὶ τοῦ εἶπε:

—Κοιτάξεις τὴν καινούργια ἐκκλησιὰ πού κτίζουνε, ξένο μου; Ναι, εἶναι στὴν χάρη τῆς Παρθένου.

—Πότε θὰ εἶναι ἔτοιμη;

—Τὸ τέμπλο ἀπόμεινε, γιὰ νὰ δάλουν τίς εἰκόνες.

Ὁ καπετάνιος ἔμεινε λίγο σκεπτικός, χαίρετισε τὸ γέρο ἀσπρομάλλη καὶ ἔφυγε με δῆμα γοργό, γυρίζοντας στὸ καΐκι του, πού ἐξακαλουθοῦσε νὰ μένει ἀκίνητο

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 300 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

μποροῦμε νὰ καθαρίζουμε τὸν Λαὸ μας καὶ νὰ τὸν βοηθοῦμε στὸν ἀγῶνα τοῦ ἁγιασμοῦ του. Ἄν δὲν ἔχουμε ἐμεῖς ἀκμαῖο καὶ ὑψηλὸν τὸ ἑλληνορθόδοξον φρόνημα, δὲν θὰ μποροῦμε νὰ οἰκοδομοῦμε παρόμοιον φρόνημα στὶς καρδιές τῶν πνευματικῶν μας τέκνων, τοῦ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησιὰ Του μᾶς ἔχουν ἐμπιστευθῆ. Αὐτὲς τίς σκέψεις μοῦ ἐδημιούργησε ἡ σημερινὴ ἐπέτειος καὶ δι' αὐτὸ ἠθέλησα νὰ τὰς κοινοποιήσω καὶ στὴν δικὴν σας ἀγάπην. Ἄς ἀναλάβουμε, συνεπῶς, ὅλοι τὰς εὐθύνas μας. Τὸ ράσο εἶναι ὑψηλὴ ὑπόθεσις, ἀδελφοί μου! Ἀπὸ τὸ πετραχήλι κρέμονται χιλιάδες ψυχές, διὰ τίς ὁποῖες θὰ δώσουμε λόγον στὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Εἶθε νὰ παραδώσουμε τὴν ἐμπιστευθεῖσαν ἡμῖν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας μας ἱερὰν παρακαταθήκην ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον καὶ νὰ λάβουμε τὸν ἔπαινον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πιστοῦ δούλου.

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα.

Δεχθῆτε, οἷς παρακαλοῦμε, τὰς ταπεινάς μας εὐ-

χαριστίας διὰ τὴν εὐκαιρίαν, πού μᾶς ἔδωσε ἡ ἀγαπῶσα καρδιά σας. Σᾶς εἴμεθα εὐγνώμονες καὶ ἐλπίζουμε νὰ τὴν ἀξιοποιήσουμε μετὰ τὴν Θεῖα Λειτουργία κατὰ τὸν καλύτερον, με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τρόπον. Εἴμεθα συνεργάται Σας στὸ ἔργον καὶ τὴν διακονίαν Σας. Καὶ θέλουμε νὰ ἀνταποκρινώμεθα με τὴν μεγαλύτεραν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐπάρκειαν στὴν ἀποστολήν, πού μᾶς ἀναθέτετε. Ἐχομε τὴν συνείδησιν, ὅτι λειτουργοῦμε ὡς μία ψυχὴ καὶ ἓνα σῶμα με τὴν εὐλογίαν καὶ τὰς σεπτὰς ἐντολάς Σας. Σᾶς διαβεβαιοῦμεν, ὅτι θὰ μᾶς εὐρίσκετε πάντα προθύμους νὰ ἀνταποκρινώμεθα εἰς τὰς ὑποδείξεις καὶ ὁδηγίας Σας. Ὡστε «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» νὰ προσφέρεται ὄχι μόνον ἡ δοξολογία καὶ εὐχαριστία μας πρὸς τὸν Τριαδικὸν Θεὸν μας ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἀλλὰ καὶ ἡ διακονία μας πρὸς τὸν Λαὸν μας. Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα!

Ἀρχιμ. ΑΛΕΞΙΟΣ ΒΡΥΩΝΗΣ

Πρωτοσύγκελλος Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

μέ φουσκωμένα τὰ χιονάτα παλιά του, στο ίδιο μέρος.

—Ξεφορτώσετε τὰ μάρμαρα! Ἡ Παναγία δὲ θέλει νὰ πάμε στὴν Κρήτη. Θέλει μ' αὐτὰ νὰ φτιάξουνε τὸ τέμπλο, στὴν καινούργια ἐκκλησιά, πού κτίζουνε στὴ χάρη της σ' αὐτὸ τὸ νησί.

Ἔτσι, μεταφέρθηκαν τὰ μάρμαρα τοῦ τέμπλου στοῦ δυζαντινῶ γὰρ τῆς Ἐπισκοπῆς Γωνιάς, ὅπως λέει ἡ παράδοση, καὶ τὸ καίμι γλύστηρε ἀμέσως πάνω στὰ γαλάζια νερά μὲ ὀρθάνοιχτα τὰ κάπασπρα παλιά του³⁰.

Τρία μικρὰ νησιά περιτριγυρίζουν τὴν γειτονικὴ τῆς Σαντορίνης, Ἀμοργό. Ἡ Ἀνάφη, ἡ Σχοινοῦσα καὶ ἡ Ἴος.

Ἡ Ἀμοργὸς καυχιέται γιὰ τὴν Μονὴ τῆς Χοζοδιώτισσας. Οἰκοδόμημα καὶ δῶρο στοῦ νησι τοῦ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν ἴδια ἐποχὴ πού ἔκτισε τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, στὴν Πάτιμο. Ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας θρέθηκε σὲ μιὰ δάρα, κάτω ἀπὸ τὸ σημεῖο πού εἶναι σήμερα τὸ Μοναστήρι. Ἔτσι τὴν ἔχει τραγουδήσει τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι τοῦ νησιοῦ,

«Μιὰ γυναίκα χριστιανή, ἐπὶ εἰκονομαχίας,
μέσ' στὴν θαρκούλα Σ' ἔθαλε, γλυκειά μου Παναγία
καὶ Σ' ἄφησε στὰ κύματα, γὰ πᾶς ὅπου νομίζεις,
Ἔσὺ ὅπου τὰ φανερά καὶ τὰ κρυφὰ γνωρίζεις.

Τὴν Ἀμοργὸ ἐδιάλεξες, ὦ θεία εὐλογία,
γιὰ νὰ κτισθεῖ ὁ οἶκος Σου χρυσή μου Παναγία.

Ἡ χάρη Σου ἐλάμπρυνε τὸ ταπεινὸ νησί Σου,
σκόρπισε δόξα καὶ ἡ ὁμορφιά ἡ θεία ἡ μορφὴ Σου»³¹.

Τὸ μικρὸ μας πλοίαριο τώρα θὰ παραπλευσῇ τὰ μικρὰ νησιά Ἀνάφη καὶ Σχοινοῦσα.

Λικνίζονται καὶ τὰ δύο στὴν χάρη τῶν κυμάτων καὶ αἰγοφάλλουν τὴν μοναξιά τους, μὲ τοὺς ἐλάχιστους κατοίκους, τὴν πίστη καὶ τὴν ἀφοσίωση, τὰ ἔθιμα καὶ τίς παραδόσεις τους.

Στὴν Ἀνάφη ἡ «Καλαμιώτισσα». Κτισμένη γύρω στὰ 1715 ἡ μικρὴ Μονὴ ἔχει συνδέσει τὸ ὄνομά της μὲ θαῦμα διασώσεως μικροῦ καϊκιῦ ἀπὸ καταποντισμό. Τὸ εἰκόμισμα θρέθηκε ἐπάνω σ' ἓνα «καλάμι» θρονιασμένο, κι ἔτσι, τὸ μικρὸ Μοναστήρι πού κτίσθηκε ἀπὸ τὸν καπετάνιο τοῦ καϊκιῦ, καὶ στοῦ ὁποῖο ἐμόνασαν καὶ τὰ δύο παιδιά του, ὀνομάσθηκε «Καλαμιώτισσα».

Στὴ Σχοινοῦσα ἡ «Ἀκάθη», εἰκόμισμα θαυματουργικὸ τῆς Παναγίας μὲ τὸν «Ἀκάθιστον Ὕμνο». Βρέθηκε μετὰ ἀπὸ ὑπόδειξη τῆς Παναγίας σὲ μικρὴ σπηλιά ἀπὸ εὐσεβῆ γυναίκα. Οἱ κάτσεικοι τοῦ μικροῦ νησιοῦ τὴν σέβονται καὶ τὴν εὐλαβοῦνται ἰδιαίτερως.

Στὴν Ἴος ἡ Παναγία «ἡ Γκρεμιώτισσα». Ἡ προέλευσή της εἶναι ἀπὸ τὴν Κρήτη. Στὴ θάλασσα τὴν ἔριξαν οἱ Κρήτες κι ἀναψαν ἓνα καντήλι ἐπάνω. Κι ἡ θάλασσα τὴν ἔφερε στὴν Ἴος. Καὶ διάλεξε μόνη της ἡ Παναγία τὸ μέρος, ἓνα γκρεμὸ, ἐκεῖ ὅπου σήμερα ὁ Ναός της, «πάνω στοῦ γκρεμοῦ, νὰ διακρίνει, ὅταν ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς τὰ ἀγαπημένα της βουνά, τῆς πολυθασσανισμένης μεγαλονήσου καὶ νὰ στείλει ἀπὸ 'κεῖ τὴν εὐλογία καὶ τὴ βοήθειά της, στὰ ἡρωϊκὰ Κρητικὸ-πouλα»³².

Στὰ δύο μεγάλα νησιά, τὴ Νάξο καὶ τὴν Πάρο, θὰ λιμενισθοῦμε γιὰ λίγο, πρὶν φθάσουμε στοῦ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ μας, τὴν Ἀνδρο!

Στὴν Νάξο, τὴ «μᾶνα γῆ» τοῦ μεγάλου Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἡ πολιούχος, ἡ «Χρυσοπολίτισσα», καὶ τὸ πανναξιακὸ προσκύνημα τῆς Ἀργοκαλιώτισσας, στὴν Κόρωνο.

Κατὰ τὴν παράδοση: «Πιθανώτατα τὸ τοπωνύμιον, ἐξ οὗ ἡ ἐπωνυμία τῆς Παναγίας, σχετίζεται πρὸς ἐδαφικὴν καυλότητα παρὰ τὸν γὰρ εὐρισκαμένην, ἐνθα εὐρέθη εἰκὼν τῆς Παναγίας, διὸ καὶ Εὐρεσις ἀπεκλήθη. Πολλὰ παραδόσεις ἀναφέρονται εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς θαυματουργικῆς εἰκόνης Παναγίας τῆς Ἀργοκαλιώτισσας, ἥτις μεγάλως τιμᾶται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, συρρεόντων ἐκεῖ ἐξ ὄλων τῶν χωρίων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆ εορτῆς. Ἐορτάζει τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, ἡμέραν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς»³³.

«Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἡ εἰκὼν Παναγίας τῆς Χρυσοπολίτισσας εὐρέθη εἰς τὴν ἀκτὴν Γρόττα, προσερχομένη ἐκ τῆς παρὰ τὸ Ν. στόμον τοῦ Βοσπόρου Χρυσόπολεως. Ἡ παράδοσις, συνήθης καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας εἰκόνας τῆς Νάξου καὶ τῶν ἄλλων Κυκλάδων, ἀπηχεῖ πιθανῶς τὰς περὶ τὴν εἰκονομαχίαν ἔριδας. Ἐορτάζει τὴν 21ην Νοεμβρίου»³⁴.

Στὴ γειτονικὴ Πάρο, ἡ «Κατοπολιανή» ἢ «Ἐκτονταπυλιανή». Τὸ δεύτερο μετὰ τὴν Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου πανελλαδικὸ προσκύνημα τὴν ἡμέρα τῆς «Χάρης» της, τὸ Δεκαπενταύγουστο!

Ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα δυζαντινὰ μνημεῖα τῶν Κυκλάδων, εἶναι προῖον ἀγάπης καὶ εὐσεβείας, τῆς Ἀγίας Ἐλένης καὶ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἀφηγεῖται ἡ ψυχὴ τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ:

«Ἡ Ἁγία Ἐλένη, ἡ μᾶνα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, πηγγαίνοντας τὰ 326 στὴν Παλαιστίνη, γιὰ νὰ βρεῖ τὸν Τιμὸ Σταυρὸ, ἀπὸ τὴ μεγάλη τρικυμία πού

32. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 171.

33. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, τ. ΣΤ', σελ. 561.

34. Ἐνθ' ἄνωτ., τ. ΣΤ', σελ. 572.

30. Ἡ Λατρεία τῆς Παναγίας στὰ ἑλληνικὰ νησιά, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 192.

31. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 116-117.

τή βρήκε στο πέλαγος, αναγκάστηκε ν' ἀράξει στην Παροιμία. Βγήκε με την ἀκολουθία της ἀπ' τὸ καράβι καὶ ζήτησε καταφύγιο σὲ μιὰ μικρὴ ἐκκλησιά. Ἐκεῖ προσευχήθηκε γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ της. Τὴ νύχτα δραματίστηκε τὴν Παναγία πού τῆς εἰδείξε σὲ πού μέρους τῆς Ἱερουσαλήμ ἦταν κρυμμένος ὁ Τίμιος Σταυρός. Ἔταξε τότε νὰ χτίσει μιὰ μεγάλη ἐκκλησιά στὴν Πάρο, τὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Ὅταν ἐγύρισε στὴν Πόλη, ξεμολογήθηκε τὸ μεγάλο πόθο της στὸν αὐτοκράτορα, τὸ γυιὸ της. Δὲν πρόφτασε ὅμως νὰ ἰδεῖ συντελεσμένο τ' ὄνειρό της, γιὰτ' ἦταν τότε ὀδόντα χρονῶ καὶ σὲ λίγο πέθανε. Ἄν καὶ περνοῦσαν τὰ χρόνια, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος δὲν ξέχναγε τῆς μάνας του τὸ τάξιμο, πού τοῦ τὸ εἶχε ἀφήσει σὺν ἀπαράβατη διαθήκῃ»³⁵.

Ἐδῶ τὸ θαυματουργικὸ τῆς εἰκόνημα τιμᾶται ἰδιαιτέρως καὶ ἀποτελεῖ φάρμακον τηλαυγῆ ψυχῶν πολλῶν, καὶ «πολλῶν πταιόντων συγχώρησιν».

Σεβασμιώτατε,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

ὁ διάπλους μας στὰ Θεσητορικά προσκυνήματα, στὸ Ἀρχιπέλαγος, φθάνει στὸ τέλος του.

Πιστεύω ὅτι ὁ κόπος τοῦ ταξιδιοῦ εἶναι ἤδη ἀρκετός· φθάνουμε ὅμως στὸ τελευταῖο λιμάνι. Ὁ ἄνεμος εἶναι οὐριός, καὶ μπροστὰ μας φαίνεται μεγαλόπρεπη, καθὼς σκιαγραφεῖται στὰ ροδόχροα χρώματα τοῦ δειλινοῦ, ἢ «πορφυρογέννητη κόρη τοῦ Αἰγαίου», ἢ Ἄνδρος. Μυροδόχος καὶ ἀνθοστόλιστη, θαλασσομάνα καὶ πονεμένη γιὰ τούτη τὴν τιμὴ, μᾶς υποδέχεται στὸ «Παραπόρτι» καὶ τὸ «Νεμποριό». Καυχίεται γιὰ τὴν «Θεοσκέπαστη», τὸ πανανδρικό προσκύνημα, πού κάθε χρόνον τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς της, τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, συγκεντρῶναι ὅπως ἢ «μᾶνα» τὰ παιδιὰ της, ὅλους τοὺς Ἄνδριώτες, κάτω ἀπὸ τὴν «σκέπη καὶ προστασία» της.

Μυριστόμορος ὁ ὕμνος «Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς λαβὼν ἐν γνώσει...», στὸ γὰρ της, στὸ Παραπόρτι!

Κι ἐδῶ ἡ παράδοση ἀναλλοίωτη στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἔχει ἀποτυπωθεῖ στὴν καρδιά τοῦ κάθε Ἄνδριώτη ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ, ἀνεξίτηλη καὶ ἀνόθευτη:

«Ἦταν σκοτεινὴ νύχτα τρικυμισμένη καὶ ἀνήσυχη. Ἦταν ἀνήσυχη γιὰτὶ στὰ ὑγρά της σπλάχνα «κωφοροῦσε» τὸ θαῦμα. Ἡ ἱερὴ καὶ πανσεβάσιμα εἰκόνα κρατημένη στὸ ὑπερήφανό της βασίλειο ἐρχόταν νὰ ἀκουμπήσῃ ἀπαλὰ καὶ ἤσυχα στὸ μικρὸ ἀερογιάλι τοῦ Παραπορτιοῦ ἐκεῖ πάνω στὰ μεγάλα καὶ ἀνόμοια δόσσαλα, τὰ ἀποτραδηγμένα φύκια καὶ τὴν ὑγρὴ ἄμμου-

διά. Ἐκεῖ ἤθελε νὰ χτίσει «θρονί» πού ἔγινε σύμβολο εὐλάβειας, σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πολλῶν ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα, καὶ ὅσο θὰ ὑπάρχει τοῦτος ὁ κόσμος. Ὅπως τότε στὸ Σπήλιον τῆς Βηθλεέμ, τὸ φῶς τοῦ Ἄδου τοῦ Ἡλίου ἔλαμψε, ἔτσι τώρα στὸ μικρὸ Σπήλιον τοῦ Παραπορτιοῦ, ἡ Μητέρα τοῦ Φωτὸς σκορπίζει γύρω τὴν προστασία καὶ εὐλογία της.

Ἐμὴν παράξενη φλόγα διέσχισε τὰ ἀνταριασμένα καὶ ἀτίθαστα κύματα πού μούγκριζαν σὺν ἀγριεμένο θεριὸ καθὼς ξεποῦσαν μὲ ὀρμὴ καὶ ἀγκάλιαζαν τὴν ἄμμο τοῦ Παραπορτιοῦ τραβώντας τὴν στὰ ἔγκατα τῆς θάλασσας καθὼς ξαναγύριζαν ὀριητικὰ στὸ σκοτεινὸ «εἶνα» της. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἐνδειξη καὶ λίγοι καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι πού τὴν εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους, ἀψηφώντας τὴν θύελλα, κατέβηκαν ἐκεῖ πού τοὺς ὀδήγησε, σὲ μικρὴ σηλιά, καὶ χωρὶς νὰ θέλουν γονάτισαν, καὶ χαϊδεύοντας ἐκεῖνο τὸ γαλήνιο καὶ ἤρεμο πρόσωπο πού φεγγολοῦσε πῶς πολὺ καὶ ἀπὸ τὸν καθάριο ἥλιο, καθὼς τὸ ὄλεπαν στὸ φῶς τῆς ξαφνικῆς ἀστραπῆς, ἔκλαψαν καὶ ἔγινε κεῖνο τους τὸ δάκρυ, τὸ μῦρο πού γλύκανε τὴν ὀργὴ τῆς φύσης καὶ ἱκανοποίησε τὴν «Μητέρα τοῦ Θεοῦ», γιὰ τούτη τὴν ξεχωριστὴ γιὰ τὸ νησί τους τιμὴ! Ἡ εἰκόνα μεταφέρεται στὸ κοντινὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τελοῦν θεῖα Λειτουργία καὶ ἀρχίζει ἐκεῖ, πάνω ἀπὸ τὴν σηλιά νὰ χιτίζεται ὁ Ναὸς πού θὰ ἀποτελεῖ σύμβολο καὶ «μνημόσυνο αἰώνιο» τοῦ θαύματος. Τὰ γεγονότα ὅμως δὲν σταματοῦν ἐδῶ. Ἡ ἐκκλησία εἶναι ἔτοιμη, ἡ ὀροφὴ ὅμως λείπει καὶ τὰ ἀπαιτούμενα γιὰ τὴν κατασκευὴ της εἶναι ἀνύπαρκτα. Καὶ τότε Ἐκείνη, ἢ ἴδια, φροντίζει καὶ γι' αὐτό.

Καρὰ φαρτωμένο ξυλεῖα κινδυνεύει στὰ ἀνοιχτὰ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἄνδρο. Οἱ καρὰκοραῖοι προσεύχονται, ζητοῦν τὴν δύναμη γιὰ νὰ θαμάσουν τὸν «Μαινόμενο Λεδιθάνα», καὶ τὸ θαῦμα γίνεται. Ἡ ξυλεῖα ρίχνεται στὴν θάλασσα, τὸ πλοῖο σώζεται, καὶ τὰ ξύλα μετὰ ἀπὸ λίγο ξεκουράζονται: ἤσυχα στὴν ἄμμο τοῦ Παραπορτιοῦ γιὰ νὰ σκεπάζουν μετὰ τὴν ἄσκητη ἐκκλησία καὶ γὰ τὴν ποῦν «ΘΕΟΣΚΕΠΑΣΤΗ»³⁶.

Ἔτσι τὴν ἴδια στιγμὴ πού τὰ κυκλάμνα στὸν «Ἀη Γιώργη στὸ Φαράλι»³⁷ ξεπετάγονται στολισμένα τὴν μεγαλοπρέπεια τοῦ Δημιουργοῦ, οἱ ἀνεμῶνες πλημμυρίζουν τὴν «Καπαριά»³⁸ καὶ «τὰ Λάμυρα»³⁸, οἱ κουμαριές δίγουν τὴν δική τους εὐδοῖα στὸν δρόμο γιὰ τὸ «Βιτάλι»³⁸, καὶ τὰ σπάρτα μιλοῦν μὲ τὸν ὀδοπόρο παν-

36. Πρωτοπρ. Γ. Συγγροῦ, Ἀκολουθία Παναγίας Θεοσκεπαστοῦ, Ἄνδρος 1986, σελ. 4-5.

37. Προσκύνημα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου πρὶν τὸ Κόρθιον.

38. Μικρὸ χωριὸ τῆς Ἄνδρου.

35. Ἀθηνᾶς Ταρσούλη, Ἡ Καταπολιανή, Ἀθήνα: 1944, σελ. 18-19.

Χ Α Ι Ρ Ε Τ Ι Σ Μ Ο Σ

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ Β. ΕΛΛΑΔΟΣ

Άγαπητοί συνάδελφοι,

Πρώτα - πρώτα, θέλω να ευχαριστήσω όλους εσάς για την ανταπόκρισή σας στην πρόσκλησή μας να εορτάσουμε όλοι μαζί, ενωμένοι εν Χριστώ, την πρώτη δεκαετία της Ένωσέως μας. Αυτό είναι μια εδλογία του Θεού και ευχαριστούμε το Θεό γι' αυτήν. Είθε ο Κύριος να δώσει να εορτάσουμε και άλλες πολλές τέτοιες εκδηλώσεις.

Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να εκφράσουμε τις θερμότερες ευχαριστίες στον Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, για την αγάπη και το ενδιαφέρον που δείχνει για την Ένωσή μας και στον π. Δημήτριο Βακάρο, μέγα πρωτοπρεσβύτερο, γενικό αρχιερατικό του επίτροπο, Δρ. Θ., ο οποίος, εκπροσωπώντας τον Παναγιώτατο, παραβρέθηκε σήμερα μαζί μας και χαιρέτισε τη συγκέντρωσή μας και απή-

θυνε τόσο θερμές ευχές... (Άκολουθούν και άλλες ευχαριστίες).

Σήμερα έμεις έχουμε μεγάλη υποχρέωση όχι μόνο να διατηρήσουμε, αλλά και αναπτύξουμε την Ένωσή μας ακόμη περισσότερο, ανταποκρινόμενοι στους σκοπούς της ιδρύσεώς της και στις απαιτήσεις των καιρών μας.

Το σημερινό Δ.Σ. της ΕΘΕΒΕ έχει πλήρη συναίσθηση των υποχρεώσεων και ευθυνών του και θα καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια να δικαιώσει τις προσδοκίες όλων των συναδέλφων. Από σās όμως δέν πρέπει να παραγνωρίζονται δύο παράγοντες: α) ότι η δική σας πρόθυμη προσέλευση και συμμετοχή, ιδίως των νεοτέρων συναδέλφων, στις διάφορες εκδηλώσεις, που οργανώνονται —όπως και η σημερινή— δίνει δύναμη και κουράγιο στο έργο του κάθε Δ.Σ. και β) ότι το κάθε Δ.Σ. κάνει, ότι είναι δυνατόν με τις υπάρ-

του, στις ράχες και τους δρόμους του νησιού, την ίδια ώρα, ή «Θεοσκεπάστη» γειμίζει με την παρουσία της όλα, άψυχα και έμψυχα και δέχεται την προσευχή της «μιάνας» του ναυτικού, που θ' ανάψει το «καντήλι της» και θα γονατίσει για να παρακαλέσει, όταν ο «Αϊόλος» έχει αφήσει την παντοκρατορική του δύναμη άχαλι-νωτη στο πρόσωπο του πελάγους! Δέεται, παρακαλεί κι ευχαριστεί, γιατί γνωρίζει ότι η «Θεοσκεπάστη» δέν «έκώφευσε» ποτέ, μά πάντα ήταν ο συνοδοιπόρος και ο συμπληγηός του Άνδρώτη ναυτικού.

Μά καλεί και πάλιν εφέτος! Όλοι θα σπεύσουμε: άς μήν λείψει κανείς. Έχουμε ανάγκη να αναγεννηθούμε στην «Σιλωαμική της κολυμβήθρα», να άπενίσουμε το γλυκύτατο πρόσωπό της και να της άφιερώνουμε την δέηση και την παράκλησή μας για ό,τι θέλουμε.

Η ευεργετική της παρουσία στο νησί είναι ή «άσπίδα ή πνευματική» και το Θεομητορικό της προσκύνημα, «λιμάνι ψυχών»!

Έδώ θ' αφήσουμε το πλοίο μας, θα συνεχίσουμε και θα γονατίσουμε «τη χαρά και τω φόβω», λέγοντας στην «Θεοσκεπάστη» αυτά τα λόγια του Νικολάου Καβάσιλα:

«Άλλ', ω Παρθένε, Σύ που είσαι κάθε αγαθό, κάθει που ξέρουμε σ' αυτή τη ζωή κι ότι θα μάθουμε, όταν αφήσουμε τον κόσμο! ΞΩ Σύ, που άρχίζοντας

άπό τον έαυτό σου δδήγησες και τους άλλους προς τη μακαριότητα και την άγιωσύνη! ΞΩ σωτηρία των ανθρώπων και φως του κόσμου και όδός που οδηγεί στον Σωτήρα και θύρα και ζωή, Σύ που είσαι άξία να ονομάζονται με όλα εκείνα τα όνόματα με τα όποια προσφωνήθηκε για τη σωτηρία που μάς χάρισε ο Σωτήρας. Γιατί αυτός είναι ο αϊτιος και Σύ ή «συναίτιος» του δικού μου άγιασμού και όλων εκείνων τα όποια άπό το Σωτήρα διά μέσου Σου και των δικών Σου άπήλασας μόνο! Αίμα δικό Σου είναι το αίμα που καθαρίζει τις άμαρτίες του κόσμου. Δικό Σου μέλος είναι το σώμα μέσα στο όποιο άγιάστηκα, μέσα στο όποιο θρίσκεται ή Καινή Διαθήκη και κάθε έλπίδα σωτηρίας. Δικό Σου σπλάγχο είναι ή βασιλεία του Θεού.

ΞΩ Σύ Παρθένε, που είσαι άνώτερη άπό κάθε έπαινο κι άπό κάθε όνομα, που θα μπορούσε να σε χαρακτηρίση, δέξου αυτόν τον ύμνο μας και μήν παραδέψης την προθυμία. Και δώσε να μπορούμε να κατανοήσουμε και να φάλλουμε κάπως καλύτερα τα μεγαλεία Σου και τώρα, σ' αυτή τη ζωή, και μετά άπό αυτήν, στην αιωνία. Άμήν»³⁹.

(Τέλος)

Άρχιμ. ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΠΟΛΥΚΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

39. Η Θεομήτωρ, Έκδ. Άποστ. Διαικονίας, Άθήνα: 1989, σελ. 219, 221.

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΧΩΜΙΑΝΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ*

2.2. Ταξινομήση τῶν ἐργαζομένων σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικότητά καθενός.

Ποιθενὰ στὶς πηγές δὲν ἐμφανίζεται ὁ Παχώμιος νὰ ὑπονοεῖ τίποτε ὑπερφυσικὸ στὴ σύνταξη τῶν κανόνων του. Ἐντούτοις ὁ Παλλάδιος, ἔχοντας ὑπόψη τοῦ παλαιότερη παράδοση καὶ ἴσως ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ θαυμασμό του γιὰ τὸ γιγάντιο ἀνάστημα τοῦ Παχωμίου, θεώρησε ὅτι οἱ κανόνες δόθηκαν ἀπὸ ἄγγελο, γραμμένες σὲ χαλκῷ. Πιθανὸν στὴν ἴδια διάθεση πρέπει ν' ἀποδώσουμε τὴ διήγηση ἑνὸς βιογράφου τοῦ Παχωμίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Παλλάδιου ὅτι «...Κατένειμεν τούτους εἰς εἴκοσι τέσσερα τάγματα, ὅσα τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου, ἀρχίζων ἀπὸ τοῦ Ἄλφα ἕως τὸ Ὠμέγα καί, ἀναλόγως τῶν ἀνθρώπων, κατέτασεν τούτους καὶ εἰς τὸ στοιχεῖον. Ἦτοι τοὺς ἀπλουστέρους εἰς τὸ Ἰώτα καὶ τοὺς δυστροπιωτέρους εἰς τὸ Ξι. Οὕτω καὶ διὰ τοὺς ἄλλους...»¹¹.

Κατ' ἄλλη διατύπωση ἀπέκλεισε δὲ εἰκοσιτέσσερα τάγματα εἶναι· καὶ ἐκάστῳ τάγματι πεποιήκη

*Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 300 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

11. Μέγας Συναξαριστής, 1946, σ. 372. Ἐπίσης στὴν *vita tertia* τοῦ Halkin (βλ. σημείωση 3, ἀνωτέρω) διαβάζουμε (§31) τὸ κείμενο πού ἀκολουθεῖ.

χουσες κάθε φορὰ δυνατότητες καὶ τὰ μέσα πού διαθέτει. Γ' αὐτό, ἔχοντες αὐτὰ ὑπ' ὄψη σας, παρακαλῶ νὰ εἴσθε ἐπιεικεῖς στὶς κρίσεις καὶ ἀπαιτήσεις σας καὶ πρὸ παντός νὰ μὴ ἀμφιβάλλετε γιὰ τὶς καλὲς προθέσεις μας· νὰ εἴσθε δὲ βέβαιοι ὅτι τὸ Δ.Σ. ἀγωνιᾷ καὶ ἐνδιαφέρεται, ὅπως ὅποτε πῶς πολὺ ἀπὸ σᾶς, γιὰ τὰ κοινὰ μας προβλήματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν κάθε φορὰ. Πάντως οἱ ὅποιοιδήποτε ὑποδείξεις σας εἶναι πάντοτε εὐπρόσδεκτες καὶ χρήσιμες στὸ ἔργο μας (...).

Δὲν ἀρκεῖ δηλ. νὰ πιστεύουμε καὶ νὰ διδάσκομε ὀρθόδοξα τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς μόνο, ἀλλὰ ὀφείλομε συνάμα καὶ νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ αὐτές, ἐπιδεικνύοντες ὀρθοδοξία μαζὶ δὲ καὶ ὀρθοπραξία. Πρέπει νὰ γινόμεθα παραδείγματα ἀξιωματικὰ στοὺς πιστοὺς καὶ μάλιστα στοὺς νέους, ἀποδεικνύοντες ἔμπρακτα «οἷον τὸν λόγον τοιόνδε καὶ τὸν τρόπον» κατὰ τὸν μεγάλο θεολόγο τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, Ὁριγένη, ἀφοῦ πράγματι τοῦ θεολόγου ὁ «βίος τῆ πίστει συμφυθῆγγεται» κατὰ τὸν ἐπίσης μεγάλο θεολόγο Φώτιο.

Γενικά, λοιπόν, ἐφ' ὅσον οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι

στοιχεῖον ἑλληνικὸν ἀπὸ τοῦ ἄλφα καὶ βήτα καὶ γάμμα καὶ δέλτα καὶ καθεξῆς. Ἐν τῷ οὖν ἐρωτᾶν καὶ πολυπραγμονεῖν τὸν ἄγγελον· <εἰς τοσοῦτον πλήθος πῶς ὁ πρῶτος ἐρωτῆσει τὸν δεύτερον;> εἶπεν αὐτῷ· <τοῖς ἀκεραιότεροις καὶ ἀπλουστέροις ἐπιθήσεις τὸ Ἰώτα. Ἰδίῳ δὲ σημείῳ καλέσουν τὸ Πῶς ἔχει τὸ γ'· ὡσανεὶ τὸ τρίτον τάγμα. Εἶτα· Πῶς ἔχει τὸ ζ'· ἑβδομον τάγμα. Ἄσπασαι τὸ ρ'. Καὶ οὕτως ἑαυτοὺς ἐπισκεπτέσθωσαν. Τοῖς δὲ σκολιωτέροις ἐπιθήσει τὸ ξ'>. Καὶ οὕτως κατὰ ἀναλογίαν τῆς καταστάσεως τῶν στοιχείων, ἀρμολοζοῦσῶν τῶν προαίρεσεων καὶ τῶν βίων, ἐκάστῳ τάγματι στοιχεῖον ἐφήρμοσε, μόνων τῶν πνευματικῶν εἰδότηων τὰ σημαινόμενα».

Τέλος, πορόμοια διήγηση βρίσκουμε σ' ἄλλα μεταγενέστερα χειρόγραφα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πού τὰ παρουσίασε πάλι σὲ κριτικὴ ἔκδοση ὁ Fr. Halkin (βλ. σημ. 3) μὲ τὸν τίτλο «Vita Quatra». Γιὰ τὶς διαφορὰς ἀνάμεσα στὰ τάγματα διαβάζουμε (παρ. 30) «...ἰδίως μὲν εἶναι τοὺς ἀπραγμονεστέρους, ἰδίως δὲ τοὺς πρακτικωτέρους, τοὺς τε ἀπλουστέρους ὡσαύτως καὶ τοὺς ποικιλωτέρους ταῖς γνώμαις καὶ τοὺς λοιποὺς ὁμοίως· πολλὰ γὰρ αἰτῶν τρόπων διαφοραί. Καὶ τὰ στοιχεῖα δὲ τῶν γραμμάτων, ὡς ἐνὶ μάλιστα, συμβολικῶς αὐτοῖς ἐκέλευσεν

κατὰ κάποιον τρόπο «ιερουργοῦσι τὸ Εὐαγγέλιον»¹ τοῦ Θεοῦ, ὀφείλουν νὰ εἶναι πνευματικοὶ καὶ ὑποδείγματα ὀρθοδόξου πνευματικότητος καὶ ζωῆς καὶ «θείας κοινωνοὶ φύσεως»² κατὰ χάριν.

Ἀπὸ κάθε ὀρθόδοξο Θεολόγο, ὅπως γνωρίζετε, ἀπαιτοῦνται, πίστις, προσευχὴ καὶ ἀγιότης βίου, ἦτοι Ὁρθοδοξία καὶ Ὁρθοπραξία καὶ ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε τὰ λεγόμενα ἀπὸ α) τὸν Εὐάγριο «εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς, καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύξῃ, θεολόγος εἶ»³ καὶ β) ἀπὸ τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο· «εἰ βούλει θεολόγος γενέσθαι ποτὲ καὶ τῆς θεότητος ἄξιος; διὰ πολιτείας ἀνελθε· διὰ καθάρσεως κτῆσαι τὸ καθαρὸν· τὰς ἐντολάς φύλασσε· διὰ προσταγμάτων ὀδυσσον· πρᾶξις γὰρ ἐπίβασις θεωρίας»⁴.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΡΙΚΩΝΗΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Πρόεδρος Ἐνώσεως Θεολόγων Βορείου Ἑλλάδος

1. Α' Κορ. 2, 14-15.

2. Β' Πέτρ. 1, 4.

3. P.G. 79, 1180.

4. P.G. 36, 1080.

επιτίθεσθαι, οἷον τοῖς μὲν ἀπλοικωτέροις τὸ ἴωτα, τὸ ξι δὲ αὐ τοῖς σκολιωτέροις, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως, ὥστε καὶ τούτων ἕκαστον σύμβολον εἶναι τῆς τοῦ τάγματος ἰδιότητων μόνων τῶν πνευματικῶν εἰδότητων τὰ σημαίνόμενα).

Μακρυγορήσαμε λίγο γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ποιητικῆς διαίρεσεως τῶν ταγματῶν, διότι τὸ θέμα αὐτὸ ἔχει σχολιασθεῖ ποικιλοτρόπως.

Ἡ πρώτη παρατήρηση, πού εἶναι ἀξία προσοχῆς, ἐπισημαίνει ὅτι ἡ διαίρεση λογικὰ ἔπρεπε νὰ ᾔχε γίνει κατὰ τὸ κοπτικὸ ἀλφάβητο, πού ἀποτελεῖται, ὅπως καὶ τὸ ἑλληνικὸ, ἀπὸ 24 γράμματα, ἀφοῦ ἡ γλώσσα, πού χρησιμοποιοῦσε ὁ Παχώμιος καὶ τὸ κοινόβιό του, ἦταν ἡ κοπτική¹².

Ἄλλοι δέχονται ὅτι, τόσο ἡ διήγηση τοῦ Παλαδίου ὅσο κι οἱ ἄλλες βιογραφίες, πού μνημονεύσαμε, ἀναφέρονται στὴν ἀρχικὴ διαίρεση τῶν μοναχῶν τοῦ παχωμιανοῦ κοινόβιου κι ὅτι ἡ διαίρεση αὐτὴ ἀργότερα καταργήθηκε κι ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ἐκείνη τῶν κανόνων, πού μετέφρασε στὰ λατινικὰ ὁ Ἰερώνυμος. Πραγματικὰ, ὁ πρῶτος ἑλληνικὸς βίος τοῦ Παχωμίου (Vita Prima), ἀναφέρει τὴ διαίρεση κατ' οἴκους.

Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπ' τὴν ἱστορικὴ σχέση ἀνάμεσα στὰ τάγματα, στὶς τριττύες / τετρακτύες καὶ στοὺς οἴκους, τὸ οὐσιώδες στοιχεῖο πού προκύπτει, εἶναι ἡ κατάταξη τῶν μοναχῶν σὲ ομάδες («συμβολικῶς»), σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτῆρα καθε μοναχοῦ ἀτομικά. Γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθοῦν μάλιστα παρεξηγήσεις, σὲ κάθε τέτοιο τάγμα (ομάδα) δόθηκε ὄνομα γράμματος (ἑλληνικὸ ἢ κοπτικὸ), δηλαδὴ Ἄλφα, Βῆτα, Γάμμα κλπ., πού δὲν προδίδει καμιά ποιοτικὴ ταξινόμηση, ἀφοῦ μόνον οἱ «πνευματικῶς εἰδότες τὰ σημαίνόμενα» γνώριζαν τὴν ἔννοια καὶ τὰ κριτήρια κατάταξης.

Ἡ μεθοδολογία αὐτὴ δημιουργίας τῶν «ομάδων ἐργασίας», δείχνει πῶς ἓνα ἀπὸ τὰ πρωταρχικὰ στοιχεῖα τοῦ παχωμιανοῦ προτύπου ἦταν ὁ σεβασμὸς τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητας καὶ τῶν ἀτομικῶν χαρακτηριστικῶν συμπεριφορᾶς κάθε μοναχοῦ. Αὐτὴ ἡ «πολιτικὴ προσωπικοῦ» βοήθῃ τὴν ὁμαλὴ ἐξέλιξη τῶν προσώπων, τὴν ὁμαλὴ ἀνέλιξη πρὸς τὴ θεώρηση, πού ἀποτελεῖ τὸν τελικὸ σκοπὸ (ultimate objective) τῆς ὁργανώσεως. Ἡ σύγχρονη θεωρία τῶν ομάδων¹³ θὰ ᾔχε πολλὰ νὰ διδαχθεῖ ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξὴ ἀντίληψη τῆς μοναδικότητος κάθε «προσώπου» μπροστὰ στὸ Θεὸ κι ἀπὸ τὴν «πατρικὴ» μέριμνα τοῦ παχωμιανοῦ προτύπου γιὰ καθένα μέλος τῆς ομάδας ξεχωριστὰ, μιὰ μέριμνα ἀπόλυτα ἀντίθετη πρὸς τὴ

μαζικοποίηση τῆς ἐργασίας τοῦ Φ. Ταίηλορ καὶ πολὺ γειτονικὴ πρὸς τὸ ἰαπωνικὸ πρότυπο ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως¹⁴.

2.3. Ἡ τμηματοποίηση στὰ δυτικὰ μοναστικὰ πρότυπα.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ ἐπιμεινουμε λίγο στὰ σχόλια μας περὶ ὁμαδοποιήσεως καὶ νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ξαναβρίσκουμε τὴν τεχνικὴ τῆς τμηματοποιήσεως στοὺς κανόνες τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, ἀπ' ὅπου, ἐνδεχομένως, ὁ δυτικὸς μοναχισμὸς τοῦς μετέφερε μέσα ἀπὸ μιὰν ἱστορικὴ αἰώνων, στὶς ὁργανωτικὲς ἀντιλήψεις τῶν μεγάλων θεωρητικῶν τοῦ αἰώνα μας. Συγκεκριμένα, ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, ἰδρυτὴς τοῦ δυτικοῦ κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ, γεννήθηκε στὰ τέλη τοῦ πέμπτου αἰώνα καὶ ὁργάνωσε τὸ μοναστικὸ βίον, μὲ βάση τὸ σύστημα τοῦ Ἁγίου Παχωμίου, σὲ μικρὰ κοινόβια τῶν δέκα μοναχῶν (συνολικὰ 12 κοινόβια), πού ἀποτελοῦσαν ἓνα μοναστήρι. Ἀργότερα συγκέντρωσε τοὺς μαθητὲς του σ' ἓνα μεγάλο κοινοβιακὸ μοναστήρι (στὸ Μόντε Κασίνο) καὶ τοὺς χώρισε πάλι σὲ «δεκαρχίες».

Μποροῦμε νὰ παρακολουθήσουμε τὸ ἱστορικὸ τῆς μεταφορᾶς τῆς παχωμιανῆς ἐμπειρίας στὸ βενεδικτιανὸ πρότυπο καὶ νὰ ἐπισημάνουμε ἀμέσως ὅτι ἐδῶ ἀπουσιάζει ἡ ποιοτικὴ κατανομή καὶ ὁμαδοποίησι τῶν μοναχῶν. Ἐνας σύγχρονος βενεδικτιανός¹⁵ διηγεῖται σχετικὰ τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος μετέφρασε τοὺς κανόνες τοῦ Ἁγίου Παχωμίου στὰ λατινικά, ἐξασφαλίζοντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ διάδοσή του. Ὁ ἴδιος ὁ Βενέδικτος βρῆκε σ' αὐτοὺς τοὺς κανόνες μιὰ βάση. Ὁ Παχώμιος δὲν ἄφησε τίποτε στὶς ἰδιοτροπίες του καθενός: οὔτε τὴν τροφή, οὔτε τὴν ἔνδυση, οὔτε ἀκόμα καὶ τίς χειρονομίες. Τὸ μοναστήρι, ὅπως τὸ γνωρίζουμε ἀκόμα καὶ στὴ σημερινή του μορφή, τὸ φαντάστηκε ὁ ἴδιος (ὁ Παχώμιος) καὶ τὸ δέχτηκαν στὴ συνέχεια παντοῦ... Ὑστερα ἀνακατεύτηκε στὴν ἱστορία αὐτὴ ὁ Ἅγιος Βασίλειος, ἐξασφαλίζοντας στὸ μοναχικὸ σύστημα ἓνα πνευματικὸ βάθος καί, ταυτόχρονα, ἓναν ἐξανθρωπισμὸ τῆς ζωῆς, πού διεξῆγε ὁ μοναχός...»

Ἐπὶ τὴν Ἀνατολή, ὁ μοναχισμὸς κέρδισε γρήγορα τὴ Δύση. Πιθανὸν ὁ Ἀθανάσιος τὸν ἔκανε γνωστὸ ὅταν βρισκόταν στὴν Τρεβήρα καὶ στὴ Ρώμη. Τὰ ὑπόλοιπα τὰ πέτυχε ὁ Βίος τοῦ Ἀντωνίου, πού ἔγραψε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος... Στὴν ἀρχή, λοιπόν, δὲν ὑπάρχει στὴ Δύση αὐτόχθων μοναχισμὸς. Ἡ αὐθεντία τῶν Πατέρων τῆς ἐρήμου ἦταν τόσο μεγάλη, πού κανένας δὲν θὰ διακινδύνευε εὐκόλως νὰ ἐπιφέρει κάποιες μεταβολές. Ἐποῖ, στὸ ἔργο τοῦ Κασ-

12. G. Krüger, 1890, ἀναφερ. ὑπὸ Δ. Πετρακάκου, § 8, σημ. 1, ὅπου καὶ ὀρισμένα ἀπὸ τὰ σχόλια πού ἀκολουθοῦν.

13. Βλ. λεπτομέρειες Σ. Ζευγαρίδη, «Ὁργάνωση καὶ Διοίκηση», Τόμ. Β' (1978), Γ', Δ' (1984) καὶ Σ. Ζευγαρίδη καὶ Σ. Ευροτόρη - Κουφίδη, «Διοίκηση Στελεχῶν» (1980). Σ. Ζευγαρίδη, Μαθήματα Management, 1981. Π. Βαράζ, Ἡ ἀξιολόγηση τῶν Ἐπιχειρηματικῶν Στελεχῶν, Ἀθήνα 1981.

14. Γιὰ τὰ ἐν Ἰαπωνίᾳ συμβαίνοντα βλ. πρόχειρα J. Woronoff, «The Japan Syndrome» (Lotus Press, Tokyo, 1985).

15. Βλ. Stefan Hilpisch, Saint Benoit (Desclée de Brouwer, 1960) σελ. 22 ἐπ.

σιανού της Μασσαλίας βλέπουμε να κυριαρχεί η διάθεση για την υιοθέτηση της σοφίας και του τρόπου ζωής των Πατέρων του ανατολικού μοναχισμού στα μοναστήρια της Δύσης... 'Ο Βενέδικτος είχε, πάνω απ' όλα, τα δύο βιβλία του Κασσιανού και έκανε κανόνα την ανάγνωσή τους. Μαζί με τους Παχώμιο και Βασίλειο θεωρούσε τον Κασσιανό σαν αναντικατάστατο δάσκαλο).

'Από την έγκυρη αυτή μαρτυρία κι από τη μελέτη των «κανόνων» του 'Αγίου Βενεδίκτου γίνεται φανερό ότι η κατανομή των μοναχών σε δεκαρχίες ήταν μια άπληη ποσοτική κατανομή, κατάλληλη για τον καλύτερο έλεγχο και τη λειτουργία του μοναστηριού, χωρίς να προκύπτει ότι στην τμηματοποίηση κυριαρχούσαν ποιοτικά στοιχεία του χαρακτήρα των μοναχών, όπως στο παχωμιανό πρότυπο.

Σε επόμενες παραγράφους θα σχολιάσουμε άλλα στοιχεία των «κανόνων» του Βενεδίκτου¹⁶ για να καταδείξουμε ότι οι κανόνες αυτοί βασίζονται στα πρότυπα των κανόνων του Παχωμίου και του Βασιλείου.

«Όπως γράφει ο βιογράφος του 'Αγίου Βενεδίκτου, ο Πάπας Γρηγόριος, ανάμεσα σε όλα τα θαύματα, με τα οποία ο Βενέδικτος φώτισε τον κόσμο, υπάρχει ένα φωτεινό, που είναι το κείμενο της διδασκαλίας του. 'Ο Βενέδικτος έγραψε έναν κανόνα, για τους μοναχούς, που είναι αξιοσημείωτος από το πλήρες σοφίας μέτρο του, κι από το θαυμάσιο ύφος του».

Πραγματικά, ο κανόνας αποτελούσε μια θαυμάσια άρμονία ανάμεσα στις αρχαίες παραδόσεις και στα ιδανικά της εποχής του. Αυτό που ήθελε να έγκραταστήσει ο Βενέδικτος, ήταν μια κοινότητα ανθρώπων που αναζητούν τον Θεό, μια σχολή για την υπηρεσία του Κυρίου. Αυτή η κοινότητα έπρεπε, ταυτόχρονα, να οδηγεί στη μίμηση του Εθαγγελίου, σε μια ζωή αγία, μέσα στην προσευχή, μέσα στην ανάγνωση και μέσα στην εργασία, κάτω από την καθοδήγηση ενός άββα, σύμφωνα με μια τάξη πολύ καθορισμένη, στο έσωτερικό ενός μοναστηριού. (Για περισσότερες πληροφορίες βλ. τα κείμενα των υποσημειώσεων).

2.4. 'Η αντίστροφη πυραμίδα.

'Υστερ' από την ανάλυση, που περιγράψαμε, περισσότερο πιθανή φαίνεται η παρακάτω πυραμιδοειδής μορφή οργανώσεως του Παχωμιανού κοινόβιου:

Οι οίκοι αντιστοιχούν στα «τμήματα» μιας σύγχρονης οργανώσεως (επιχειρήσεως κλπ) και οι μονές στις «παραγωγικές μονάδες» ή «έκμεταλλεύσεις». Για να καταλάβουμε

τη λειτουργία του συστήματος και τους τεχνικούς όρους «έκμεταλλεύση» ή «παραγωγική μονάδα», πρέπει από την αρχή να πούμε ότι κάθε «παραγωγική μονάδα» (μονή) είχε ως αντικειμενικό σκοπό να βοηθήσει στην «τελείωση» ή «θέωση» των μοναχών της. Για την υλοποίηση της «κύριας» αυτής λειτουργίας της μονής (main function), που αποτελεί και το λόγο υπάρξεώς της (raison d' être), ήταν ανάγκη να εξασφαλισθεί η υλική διαβίωση (ή επιβίωση) των μοναχών, ή συντήρησή τους, ή ικανοποίηση των υλικών αναγκών τους, αφού το σώμα είναι «αναός του πνεύματος». 'Ακριβώς για το σκοπό αυτό, ανατέθηκαν ειδικά καθήκοντα παροχής «ύπηρεσιών υποστηρίξεως» (auxiliary functions) στους επί μέρους «οίκους», που έπρεπε να έργαστούν, κάτω απ' τις εντολές και την επίβλεψη των «οικιακών» (ή προσεστών), των αναπληρωτών ή δευτέρων τῆ τάξει (secundus) και των πρεσβυτέρων. Το κείμενο, που ακολουθεί είναι πολύ γλαφυρό:

«Τινάς δέ έταξεν αντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ εἰς περιποίησιν ψυχῶν· ὃν μὲν οἰκονόμον πάσης τῆς χρείας τῆς σωματικῆς τῆς μονῆς, καὶ δευτερον ὑπ' αὐτοῦ σύναγον· καὶ έταξεν οἰκίακὸν καθ' ἑκάστην οἰκίαν, καὶ δευτερον αὐτοῦ εἰς συνεργίαν. 'Η δὲ πρώτη οἰκία τῶν μικρῶν οἰκονόμων ἐστίν ἡ ἐτοιμάζουσα τράπεζαν αὐτοῖς καὶ ἐψῆσαι ἐψέματα κατ' αὐτοὺς (λοιπὸν γὰρ πλῆθος διαφόρων ἀδελφῶν ἦν) ἐὰν δέ τις θέλει πάλιν ἐγκρατεῦσασθαι, ἐποίει προθύμως καὶ ἀκωλύτως τὴν ἐγκράτειαν... 'Ομοίως καὶ ἄλλους πιστοὺς καὶ τῆ θεοσεβεία κοσμίους ὤρισεν διὰ τὸ ἔργον τῶν ἀδελφῶν καὶ τὰς χρείας ἀγορᾶσαι καὶ πωλῆσαι.

»'Εκτὸς δὲ αὐτῆς τῆς διακονίας, οἰκιακῶν ἑκαστος οἰκίων τριῶν ἔχουσι τὴν φροντίδα ταύτην, ὥστε κατὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀλλάξαι τοὺς ὑπηρεστούντας τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἄλλο τάγμα εἰς τοῦτο τάξαι. Οὗτοι δὲ ἵνα ἐργάσωνται τὸ ἔργον τῶν χειρῶν, ὃ ἐὰν τάξῃται αὐτοῖς ὁ οἰκιακός, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μεγάλου οἰκονόμου, ἦτοι τοῦ πατρὸς τῆς μονῆς.

»Καὶ ἄλλαι οἰκίαι ἐτάχθησαν ὑπ' αὐτοὺς σὺν τοῖς οἰκιακοῖς αὐτῶν καὶ δευτέροις, ἐργάσασθαι τέχναις καὶ τὸ ἔργον τῶν ψιαθίων καὶ ἐτοίμους εἰς πᾶσαν ὑπακοὴν εἶναι»¹⁷.

Εἰδικότερα θέματα ὀργανώσεως καὶ κατανομῆς τῆς ἐργασίας θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν παρακάτω. 'Εκεῖνο, που ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε, ἀνακεφαλαιώνοντας τὰ σχόλιά μας περὶ τοῦ ὀργανογράμματος, εἶναι ὅτι τὴν Παχωμιανὴ μοναστικὴ συνοικία διακρίνουμε ὅλα τὰ γνωρίσματα μιᾶς κλασικῆς ἱεραρχικῆς ὀργανώσεως, ὅπως τὰ παρουσίασαν οἱ πατέρες τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιστήμης (F. Taylor, H. Fayol κ.ἄ.) στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας κι ὅπως, τὴ συνέχεια, ἐξελίχθησαν μετὰ τὴ διδασκαλία τῆς σχολῆς τῶν

16. Μετάφραση τῶν κανόνων στὰ ἑλληνικά ἀπὸ τὸν Α. Βακόνδιο, 1981 (Καλὸς Τύπος). Γιά τὴ ζωή τοῦ 'Αγίου Βενεδίκτου ἔγραψε ὁ 'Αγιος Γρηγόριος Πάπας Ρώμης (ὁ Διάλογος) καὶ τὸν μετέφρασε στὰ ἑλληνικά ὁ 'Ελληνας Πάπας Ρώμης Ζαχαρίας (741-752) καὶ στὰ νέα ἑλληνικά ὁ Καισάριος Δαπόντες.

17. Maius, ἐνθ' ἀνωτ., 19, ἀναφ. ἀπὸ τὸν Πετρακάκο, αὐτόθι.

άνθρωπινων σχέσεων, ιδιαίτερα ύστερ' από τόν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (R. Likert κ.α.).

Πιό συγκεκριμένα, διακρίνουμε αντίστροφη, όπως θα εξηγήσουμε, ιεραρχική κλίμακα τριών επιπέδων, επί των οποίων κυριαρχεί ή προσωπικότητα του *καθολικοῦ ἡγουμένου* ή *αββα*, μαζί με τόν άμεσο επιτελικό συνεργάτη του τόν *μέγα ἡγενοκόν οίκονόμο*. Έργο τοῦ γενικοῦ οίκονόμου εἶναι ν' ασχολεῖται με τὰ προβλήματα τῆς, ἐν εὐρεία ἐννοία, οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῶν κοινοβίων, δηλαδή ἦταν ὑπεύθυνος:

- νὰ παρέχει ἐργασία στίς μονές¹⁸ μέσω τῆς ιεραρχίας τῶν ἡγουμένων
- νὰ εἰσπράττει τὰ ἔσοδα ἀπό τίς πωλήσεις τῶν προϊόντων, καί
- νὰ διαθέτει τὰ ἔσοδα αὐτά ἀνάλογα με τίς ἀνάγκες.

Γιά τόν καλύτερο συντονισμό τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, οἱ πατέρες (ἡγούμενοι) τῶν μονῶν ἔρχονταν στόν «γενικό» πατέρα δύο φορές τό χρόνο κι ἔκαναν ἐκκαθάριση λογαριασμῶν.

Πειθαρχώντας στήν ἀνώτατη αὐτή ἡγεσία (πρωτοεπίπεδο), ἀκολουθοῦσε τό δεύτερο ιεραρχικό επίπεδο τῶν ἡγουμένων ἢ οἰκονόμων τῶν μονῶν, με τή συνδρομή τῶν «συνεργῶν» (ὑποδιευθυντῶν) καί δύο πρεσβυτέρων.

Άκολουθεῖ τό τρίτο επίπεδο τῶν οἰκιακῶν ἢ προεστῶν, με τοὺς ἀναπληρωτές τους καί τοὺς δύο βοηθοὺς-πρεσβυτέρους. Στό επίπεδο αὐτό πειθαρχοῦν οἱ ἀδελφοί-μοναχοί, κατὰ οἶκο. Μιά ὁμάδα οἰκῶν (τάγμα ἢ τριτύα ἢ τετρατύα), με μοναχοὺς πού εἶχαν παρόμοιο χαρακτήρα (βλ. παρ. 2.2), ἀνελάμβανε ἕνα ἔργο, κατὰ τό σύστημα τῶν ομάδων πού ἀργότερα περιέγραψε ὁ R. Likert¹⁹, προσπαθώντας νὰ εἰσαγάγει τή δημοκρατική ἀρχή τῆς ἰσότητος στή διοίκηση.

Ἡ ὀργανωτική αὐτή τομὴ ἔχει οἰκοδομηθεῖ ἔτσι ὥστε νὰ ὑπηρετεῖ τό κύριο ἔργο τῆς ὀργανώσεως, δηλαδή τή σωτηρία τῶν ψυχῶν τῶν φυσικῶν μελῶν τῆς²⁰. Τό σύνολον σχεδόν τῶν διαφόρων κοινοβίων κανόνων περιγράφουν τίς «δικασίεις» με τίς ὁποῖες οἱ μοναχοί θά προσεγγίσουν αὐτὸν τόν κύριο στόχο.

Ἡ μοναστική ὁμως ἐμπειρία τοῦ Παχωμίου, πού ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ διοικήσει μεγάλο ἀριθμὸ μοναχῶν, ἀπέδειξε ὅτι χρειάζεται ἕνα *corpus* ὑγιές, γιὰ νὰ συντηρήσει σὲ καλὴ κατάσταση τὴν *animus*, χρειάζεται ἕνα σύστημα κανόνων καί μιὰ δομὴ, ὅπου

18. «... καὶ αὐταὶ αἱ μοναὶ ἦσαν ἐπαρκεῖσαι εἰς ἑμάτια ἔρια καὶ στρώματα καὶ τὰ ἄλλα ὑφαίνουσαι, τοῦ Οἰκονόμου τῆς μεγάλης μονῆς πέμπτοντος αὐτοῖς ἔργον διὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν...» (Maius, 86).

19. R. Likert, «The Human organization», 1967 κ.ά. βλ. Σ. Ζευγαρίδη, «Ὀργάνωση καὶ Διοίκηση», τόμ. Β', σ. 247 ἐπ. ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

20. Πρβλ. Μ. Βασιλείου, «Προσίμιον λόγου ἀσκητικοῦ».

θὰ πειθαρχοῦν τὰ μέλη τῆς ὀργανώσεως. Ἡ καλὴ πρόθεση δὲν ἀναπληρώνει τὴν ἀπουσία τῆς ὀργανώσεως.

Με τὴ συλλογιστικὴ αὐτὴ ὁ Παχώμιος καθιέρωσε κανόνες γιὰ

- (1) τὴν ἱεραρχία καὶ τὴν ἀσκηση ἐξουσίας
- (2) τὴν διοίκηση καὶ τὴν ἐποπτεία
- (3) τὴν συμπεριφορὰ καὶ τίς ἀνθρώπινες σχέσεις
- (4) τὴν ὀργάνωση ἐργασίας
- (5) τὴ διαχείριση.

Τοὺς κανόνες αὐτοὺς θ' ἀναλύσουμε στὴ συνέχεια, γιὰ ν' ἀποδείξουμε ὅτι, τελικὰ, ἡ λεγομένη ἐξουσιοδότηση, πού στοχεύει στὴν κατανομή τῆς ἐξουσίας καὶ στὴν ἐλάφρυνση τῶν εὐθυνῶν τοῦ γενικοῦ ἡγουμένου, δὲν λειτουργεῖ με τὸν τρόπο, πού τὴν ἀντιλαμβάνεται ἡ σύγχρονη ὀργανωτικὴ θεωρία. Ὀλόκληρη ἡ ὀργάνωση στηρίζεται στοὺς ὤμους τοῦ γενικοῦ ἡγουμένου καὶ στοὺς ὤμους τῶν ἄλλων ἡγουμένων. Ἐπειδὴ στόχος τῆς ὀργανώσεως δὲν εἶναι νὰ μεγιστοποιήσει ἕνα οἰκονομικὸ ἀγαθὸ (νὰ «μεταποιήσῃ», με τὴ μικρότερη οἰκονομικὴ θυσία, ἕνα ἀγαθὸ καὶ νὰ παραγάγει ἕνα ἄλλο στὸ χαμηλότερο δυνατὸ κόστος), ἀλλὰ νὰ μεριμνήσῃ πατρικὰ γιὰ τὰ ἴδια τὰ μέλη τοῦ σώματός της (τοὺς μοναχοὺς, ὡς ἄτομα, ὡς ξεχωριστὰ πρόσωπα, πού τό καθένα ἔχει τὴ δική του ἀνεπανάληπτη ἀξία), οἱ στόχοι τῆς ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τοῦ κοινοβίου ἐνυπάρχουν στὸ ἴδιο τό κοινόβιο καὶ δὲν εἶναι ἐξωτερικοὶ (δὲν εἶναι ἀγαθά, πού ἔχουν ἀξία γιὰ τρίτους, γιὰ τοὺς πελάτες).

Ὁ συνεχὴς ἀγῶνας γι' αὐτοβελτίωση, ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητά ἕνα «βρόγχος ἀναπληροφορήσεως» (feedback loop) σ' ἕνα ἄψογο κυβερνητικὸ ὑπόδειγμα, ὅπου, ὅτι συμβαίνει στὴν περιφέρεια ἀναφέρεται ἀμέσως στὸ κέντρο (στὸν γενικὸ ἡγούμενο), διυλίζεται, «διορθώνεται» κι ἀνατροφοδοτεῖται στὸ σύστημα. Τό κέντρο τῆς λειτουργίας τῆς πυραμίδας εἶναι ὁ γενικὸς ἡγούμενος κι ὅλα βασίζονται κι ἀναφέρονται σ' αὐτόν. Πρόκειται γιὰ ἕνα αὐτορρυθμιζόμενο ὑπόδειγμα, ὅπου ὅλες οἱ πράξεις, ἡ παραλείψεις, ἀξιολογοῦνται στὴ βάση του, στὴ βάση τῆς ἀντίστροφης πυραμίδας, στόν γενικὸ ἡγούμενο, ὁ ὁποῖος σάν ἕνας δεύτερος Ἄτλας, σηκώνει στοὺς ὤμους του τὴν εὐθύνη γιὰ καθένα ἀπ' τὰ 7.000 μέλη τοῦ κοινοβίου. Αὐτὸ θά γίνῃ εὐκολότερα κατανοητὸ ἀπ' ὅσα θ' ἀναφέρουμε στὴν ἐπόμενη παράγραφο. Ἐδῶ ἀπλὰ σημειώνουμε ὅτι ἡ πατερναλιστικὴ αὐτὴ ὀργάνωση, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη παρόμοια, κάνει τό ἔργο τοῦ ἡγουμένου ἐξαιρετικὰ βαρὺ (στὴν Ἰαπωνία, ἕνας παρόμοιος «πατέρας» μιὰς ἐπιχειρήσεως, σὲ περίπτωση ἀποτυχίας τῶν «παιδιῶν» του θά κάνει χαλακίρι).

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

Ο ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΕΩΔΕΣ*

Πρωτοποριακό πράγματι γίνεται το σύνθημα του πατρο - Κοσμᾶ γιά τὸ δωρεάν παιδεία σὲ ὅλα ἀνεξαιρέτα τὰ παιδιὰ. Τὸ ἀγαθὸ τῆς παιδεία προβάλλεται καθολικά. Οἱ δαπάνες καταβάλλονται ἀπὸ χρήματα, πού συγκεντρώνονται εἴτε ἀπὸ ἐράνους, εἴτε ἀπὸ τὰ θακούφια, εἴτε ἀπὸ τὰ ἔσοδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. Ὅπου πῆγαινε ρωτοῦσε:

«Καλά, παιδιὰ μου, μοῦ ἐχαρίσετε τὰ παιδιὰ σας, ἀμὴ νὰ ἰδοῦμεν, ἔχετε καὶ σχολεῖον ὅπου νὰ διαβάξουν, νὰ μανθάνουν γράμματα τὰ παιδιὰ μας; — Δὲν ἔχομε, ἄγιο τοῦ θεοῦ. — Τέτοια παιδιὰ ἀγράμματα μοῦ ἐχαρίσετε; Τί τὰ θέλω; Χάρισμά σας. Παιδιὰ ὡσὸν τὰ γουρουνόπουλα νὰ ἔχω δὲν τὸ καταδέχομαι, διατὶ εἶμαι ὑπερήφανος. Χάρισμά σας. Ὡσὸν θέλετε χαρίσετέ μου καὶ ἓνα σχολεῖον ἐδῶ εἰς τὴν χώραν σας νὰ μανθάνουν τὰ παιδιὰ μας γράμματα, νὰ ἡξεύρουν ποῦ περιπατοῦνε καὶ τότε νὰν τὰ εὐχῶμαι νὰ ζήσουν, νὰ προκόρουν»²⁴.

Σὲ ἄλλο πάλι σημείω τῶν διδασκῶν του ἔλεγε:

«Ἀμὴ δὲν εἶναι καλὰ νὰ θάλετε ὅσοι σας νὰ κάμετε ἓνα ρεφενέ, νὰ θάλετε καὶ ἐπιτρόπους νὰν τὸ κυβερνοῦν τὸ σχολεῖον, νὰ θάνουν διδάσκαλον νὰ μανθάνουν ὅλα τὰ παιδιὰ καὶ πλοῦσια καὶ πτωχὰ χωρὶς νὰ πληρώνουν;»²⁵.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Σενίτσας, κόμης τοῦ Δελβίνου, μὲ τὴν ὁποία προτρῶπει τοὺς κατοίκους τῆς νὰ ἰδρῦσουν σχολεῖο, ὅπου νὰ σπουδάζουν τὰ παιδιὰ δωρεάν. Λόγω τῆς σπουδαιότητος, πού παρουσιάζει, τὴν παραθέτουμε ὀλόκληρη. Ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς:

«Ἐγγενέστατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν Σενίτσαν, ὡς ἀσπάζομαι, καὶ παρακαλῶ τὸν ἅγιον θεὸν διὰ τὴν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν σας ὑγείαν. Ἐγὼ ὡς δούλος ἀνάξιος, ἀδελφοί μου Χριστιανοί, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, περιεργόμενος καὶ διδάσκων τὸ κατὰ δύναμιν τοὺς χριστιανοὺς μὲ ἀδειαν τῶν ἀρχιερέων, ἦλθα καὶ ἐδῶ εἰς τὴν χώραν σας καὶ βλέπων διὸ δὲν ἔχετε σχολεῖον νὰ διαβάξω-

σι τὰ παιδιὰ σας χωρὶς πληρωμὴν, ἐπαρακίνησα τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἔδωσα τὸ κατὰ δύναμιν καὶ προαίρεσιν διὰ τὸ σχολεῖον σας· πρέπει δὲ καὶ ἡ εὐγενεία σας πάντες νὰ βοηθῆτε πάντοτε τὸ σχολεῖον σας ἐξ ἰδίων πόρων ἢ κοινῶς ἀπὸ τὴν χώραν ἢ ἀπὸ τὰ θακούφια, διὰ νὰ λάβητε καὶ παρὰ θεοῦ τὸν μισθὸν σας καὶ τιμὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ χρωστικὸς νὰ παρακαλῶ τὸν Κύριον τὸν εὐλογοῦντα τὴν χώραν σας καὶ τὸ σχολεῖον σας καὶ τὰ παιδιὰ σας καὶ νὰ σᾶς ἀξιῶσῃ νὰ ζήσητε καὶ ἐδῶ καλὰ καὶ θεάρεστα καὶ νὰ σᾶς θάλῃ εἰς τὸν παράδεισον νὰ εὐφραίνηθε νὰ δοξάζητε τὴν Παναγίαν Τριάδα. Ἀμήν. Ἔβαλα δὲ καὶ ἐπίτροπον μὲ τὴν γνώμην πάντων τὸν κὺρ Λέκκαν τὸν Κύρκον καὶ ἐπιστάτας καὶ βοηθούς αὐτοῦ ὅλην τὴν χώραν, μάλιστα δὲ τὸν παπᾶ κὺρ Νίκαν καὶ τὸν κὺρ Γκύνον Δήμου καὶ τὸν κὺρ Σπύρον Νιένε καὶ τὸν κὺρ Σπύρον Ἀθανασίου νὰ κυβερνώσι τὸ σχολεῖον καθὼς ὁ Κύριος τοῦ φωτὸς τοὺς φωτίσει.

Ταῦτα καὶ ὁγιαίνετε ἐν Κυρίῳ.

ἄρθρ' Ἰουλίου 28

Κοσμᾶς ἱερομόναχος εὐχέτης σας»²⁶.

Ὅπως παρατηρεῖ ὁ βιογράφος τοῦ ἁγίου Σάπφειρος Χριστοδουλίδης «Ἐκατάστησε Σχολεῖα πανταχοῦ διὰ μέσου τῆς Διδασκαλίας του, τόσοσιν Ἑλληνικά, ὅσων καὶ εἰς τὰ χωρία, διὰ νὰ πηγαινῶν τὰ παιδιὰ εἰς αὐτὰ, καὶ νὰ μανθάνουν δωρεάν τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ ἐκ τούτων νὰ στερεώνονται μὲν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν, νὰ ὀδηγῶνται δὲ εἰς τὴν ἐνάρετον ζωὴν καὶ πολιτείαν»²⁷.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων, πού ἰδρυσε ὁ Κοσμᾶς, εἶναι πράγματι ἐκπληκτικὸς. Τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ ἔργου του στὸν τομῆα τῆς ἰδρύσεως σχολείων μᾶς τὸν δίνει ὁ ἴδιος σὲ γράμμα του πρὸς τὸν ἀδελφὸ του Χρῦσανθο, γραμμμένο λίγῳ πρὶν ἀπὸ τὸ μαρτυρικὸ του τέλος, ὅπου σημειώνει μεταξὺ ἄλλων: «... ἕως τριάκοντα ἐπαρχίας περιήλθον, δέκα σχολεῖα ἑλληνικά ἐποίησα, διακόσια δὲ καὶ κοινὰ γράμματα, τοῦ Κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 308 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

24. Δ:δ. Α1, Μεν., σ. 142.

25. Ὁ.π.

26. Ἐφημ. «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου», ἀριθ. φύλλ. 654/20.1. 1906, σ. 4. Πρβλ. Ἐφημ. «Ὁ Πύρρος», ἀριθ. φύλλ. 144/26.1. 1906, σ. 1.

27. Χριστοδουλίδου, 8.π., σ. 20.

λόγον μου θεοκιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθησάντων σημείων»²⁸.

Γιὰ τὸν Κοσμᾶ ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ κατέχουν κεντρικὴ θέση στὸ ἑλληνικὸ σχολεῖο. Τὸ παιδευτικὸ του αἵτημα εἶναι σαφές: ἡ μόρφωση πρέπει νὰ ὀδηγεῖ στὴν Ἐκκλησία, στὸ Θεό, στὴ θέωση, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ θεολογικὸ στόχο τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως:

«Διὰτὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖον μανθάνομεν τὸ κατὰ δύναμιν τί εἶναι Θεός, τί εἶναι ἁγία Τριάς, τί εἶναι ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, τί εἶναι δαίμονες, τί εἶναι Παράδεισος, τί εἶναι Κόλασις, τί εἶναι ἁμαρτία, ἀρετή. Ἀπὸ τὸ σχολεῖον μανθάνομεν τί εἶναι ἁγία Κοινωνία, τί εἶναι Βάπτισμα, τί εἶναι τὸ ἅγιον Ἐὐχέλαιον, ὁ τίμιος Γάμος, τί εἶναι ψυχὴ, τί εἶναι κορμί, τὰ πάντα ἀπὸ τὸ σχολεῖον τὰ μανθάνομεν, διὰτὶ χωρὶς τὸ σχολεῖον περιπατοῦμεν εἰς τὸ σκότος»²⁹.

Ἡ ἄθρησκη καὶ ἀντιχριστιανικὴ παιδεία, ποῦ πολλοὶ μὲ ἐπίφαση ψευδοπροσευτισμοῦ ἐπιβάλλουν σήμερα στὴν πατρίδα μας, εὑρίσκει τὸν Κοσμᾶ δυναμικὰ ἀντίθετο. Σὲ μιὰ προφητεία του εἶχε πεῖ πὼς «τὸ κ α κ ὀ θ ἄ σ ἄ ς ἔ ρ θ η ἀ π ὀ τ ο ῦ ς δι α β α σ μ ἔ ν ο υ ς»³⁰, ἐγγιώντας τὸ πνεῦμα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ διαφωτισμοῦ³¹, παραποιημένο, ὅπως ἔφθασε καὶ στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση³².

28. Πάσχου, ὁ.π., σ. 128.

29. Διδ. Α1, Μεν., σ. 142.

30. Πάσχου, ὁ.π., σ. 115.

31. Ὁ Διαφωτισμὸς (AUFKLAERUNG), ποῦ ἀπλώνεται σὲ ὅλο τὸν ἰη' αἰ., ἦταν τὸ πνευματικὸ ἐκείνο κίνημα, ποῦ ἐπιζητοῦσε νὰ παραμερίσει ὅλες τὶς ἀθενεῖες ποῦ στηρίζονταν πάνω στὴν παράδοση καὶ νὰ ἐπιλύσει ὅλα τὰ προβλήματα μὲ βάση τὸν ὀρθὸ λόγο.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ του γνωρίζονται εἶναι: ἡ ἐμπιστοσύνη στὴ λογικὴ ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ κριτικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ ἀρνηση τῶν παραδόσεων καὶ κάθε ἀθενείας, ἡ προσδοκία ἀναπλάσεως τῆς κοινωνίας μὲ τὴ δύναμη τῆς ἀνθρώπινης λογικῆς, τὴν ὁποία θεωρεῖ ὡς πρωταρχικὴ πηγὴ ἀλήθειας.

Παρὰ τὶς ἀναμφισβήτητες θετικές του πλευρές, ὁ Διαφωτισμὸς ἔφερε στὴ χώρα μας ξένα πρὸς τὴν ἐθνικὴ μας παράδοση στοιχεῖα, ὅπως τὸ πνεῦμα τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆ νόθευση τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως τοῦ λαοῦ μας.

Γενικὰ ὁ Διαφωτισμὸς «δίδει τὸ προβάδισμα στὴ γνωσιολογία σὲ ἄραο τῆς μεταφυσικῆς. Οἱ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις ἀδυνατίζουν, ἐνὸς παράλληλα ἐπικρατεῖ ἡ τάση γιὰ ἐγκόσμιε εὐδαιμονία. Τὸ κέντρο βάρους ἀπὸ τὴν ἀγιότητα μετατίθεται στὴν κοσμικὴ σοφία καὶ περαιτέρω στὴν ἐπίγεια ἀπόλαυση. Θεοποιεῖται ἡ ἐπιστήμη καὶ ὑποτιμᾶται ἡ θρησκεία». Βλ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ἀπόστολος τῆς ἐνότητος τοῦ Ἔθνους, Ἀθήνα 1980, σ. 10.

32. Τὴν ἴδια ἀποψη μὲ τὸν Κοσμᾶ θὰ ἐκφράσει σχεδὸν αὐτολεξεῖ καὶ ὁ Παπουλάκος, ποῦ ἔζησε τὸν ἄθεο διαφωτισμὸ στὴ μόλις ἀπελευθερωμένη Ἑλλάδα. Βλ. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, Οἱ ἰδεολογικὲς κατευθύνσεις τῆς παι-

ῶ μεγάλος αὐτὸς Ἐθναπόστολος τοῦ δούλου Γένους θεωροῦσε τὴν ἀμέλεια γιὰ τὴν ἵδρυση σχολείων βαρύτερο ἁμάρτημα. Γι' αὐτὸν ὁ δρόμος γιὰ τὸν παράδεισο, κοντὰ στὰ ἄλλα, περνᾶει ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Σὲ ἄλλο σημεῖο τῶν διδαχῶν του γράφει:

«Καλύτερα νὰ ἔχης εἰς τὴν χώραν σου σχολεῖον Ἑλληνικὸν παρὰ νὰ ἔχης θρούσες καὶ ποισαμούς, διὰτὶ ἡ θρούσις ποτίζει τὸ σῶμα, τὸ δὲ σχολεῖον ποτίζει τὴν ψυχὴν, τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰς ἐκκλησίες, τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰ μοναστήρια. Ἀπίσως καὶ δὲν ἦτανε σχολεῖα, ποῦ ἤθελα ἐγὼ νὰ μάθω νὰ σᾶς διδάσκω»³³.

Στὸ δῆλημα πτωχὰ καὶ γραμματισμένα ἢ πλούσια καὶ ἀγράμματα παιδιὰ ὁ πατρο - Κοσμάς ἐπιλέγει χωρὶς συζήτηση τὸ πρῶτο. Ἡ ὑπαρξὴ σχολείων εἶναι θέλημα Θεοῦ. Γι' αὐτὸ προτρέπει τοὺς γονεῖς:

«... Νὰ κάμετε τρόπον ἐδῶ εἰς τὴν χώραν σας διὰ σχολεῖον, νὰ βρῆτε ἕνα διδάσκαλον καὶ νὰ τὸν πληρώσετε νὰ σᾶς μαθαίνῃ τὰ παιδιὰ σας, ὅτι ἁμαρτάνετε πολὺ νὰ τὰ ἀφήσετε ἀγράμματα καὶ τυφλὰ καὶ μὴ μόνον φροντίζετε νὰ τοὺς ἀφήσετε πλοῦτη καὶ ὀποιατικὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν σας νὰ τὰ τρώων καὶ νὰ τὰ πίνουν καὶ νὰ σᾶς ὀπισολογοῦν.

Καλύτερα νὰ τὰ ἀφήσετε πτωχὰ καὶ γραμματισμένα παρὰ πλούσια καὶ ἀγράμματα. Ἔτσι ἀρέγει τοῦ θεοῦ καὶ ἔτσι νὰ κάμετε διὰ νὰ ἀξιοθῆτε νὰ πηγαίνετε μαζί μὲ τὰ παιδιὰ σας εἰς τὸν παράδεισον, εἰς τὴν κατοικίαν τῶν ἀγγέλων καὶ νὰ συγκαίρεσθε καὶ νὰ συνευφραίνεσθε πάντοτε»³⁴.

Τρίτο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς παιδείας τοῦ ἁγίου Κοσμά εἶναι τὸ ἀνθρωποπλαστικὸ καὶ φρονηματιστικὸ τῆς στοιχείο. Ὁ μεγάλος αὐτὸς παιδαγωγὸς τοῦ δούλου Γένους πίστευε πὼς χωρὶς παιδεία ὁ ἀνθρώπος ἐξαγριώνεται. Μονάχα ἡ παιδεία ἀμβλύνει τὴν τραχύτητα τῶν ἀνθρωπίνων ἐνοστικῶν, ἀνεβάζει τὸν ἀνθρώπο πάνω ἀπὸ τὸ ὕλικὸ καὶ τὸ ζωῶδες καὶ καλλιεργεῖ τὸν ἐνδιάθετο κόσμο τοῦ ἀνθρώπου. Ἔλεγε μὲ πικρὸ παράπονο ὁ ἅγιος τῶν Σιγλάδων στὸς ἀκροατὲς τῶν κηρυγμάτων του:

«Δὲν βλέπετε πὼς ἀγρίεψε τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἐγινῆκαμεν ὡσὰν τὰ θηρία; Διὰ τοῦτο σᾶς συμβουλεύω νὰ κάμετε κάθε τρόπον νὰ ἔχετε σχολεῖα εἰς τὰς χώρες σας διὰ νὰ καταλαμβάνετε τὸ ἅγιον Ἐδαγγέλιον, νὰ μὴ περιπατήτε εἰς τὸ σκότος»³⁵.

δείξαι κατὰ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλὸ (πολυγραφημένη ἑμιλία, ποῦ ἐκφωνήθηκε στὸ Βόλο στὶς 30 Ἰανουαρίου 1980).

33. Διδ. Α1, Μεν., σ. 142.

34. Διδ. Α2, Μεν., σ. 173.

35. Διδ. Ε', Μεν., σσ. 266 - 267.

Σε άλλο πάλι σημείο τῶν διδαχῶν του ὀνομάζει ἄνθρωπο *μονάχα* αὐτὸν ποῦ ἔμαθε γράμματα:

«Καὶ ὡσὰν τὸ μάθησ τὸ παιδί σου τὰ γράμματα, ἀδελφέ μου, τότε λέγεται ἄνθρωπος, μὰ ἂν δὲν τὸ μάθησ τὰ γράμματα, εἶναι ὡσὰν τὸ γουρουνόπουλο»³⁶.

Ἐσχωριστὸ ἦταν τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ κλήρου. Ἦθελε μορφωμένο κλήρο ὁ πατρο - Κοσμάς, γιὰτὶ ἤξευρε ὅτι οἱ ἱερεῖς ἦταν ἡ προστακτικὴ τοῦ Γένους καὶ ἔπρεπε νὰ σηκώσουν στὸς ὤμους τους τὸ μεγάλο βάρος τῆς διατηρήσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν ραγιαδῶν ἀδελφῶν μας.

«Διὰ τοῦτο σᾶς συμβουλεύω ἅγιοι ἱερεῖς, τώρα ὁποῦ ἔχετε καιρὸν, νὰ καθίσετε νὰ διαβάσετε διὰ νὰ καταλάβετε παραμικρὸν τί λέγει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Ὡσὰν ἔχετε τὸν τρόπον, ὅποιος παπᾶς ἢ κοσμικὸς θέλει νὰ μάθη γράμματα ἐλληνικά, ἂς σηκωθῆ ἀπάνω νὰ μοῦ τὸ εἰπῆ νὰ τὸν εὐλογήσω καὶ ἐγὼ νὰ βάλω καὶ ὄλους τοὺς χριστιανοὺς νὰ τὸν συγχώρῃσου»³⁷.

Ἀπευθυνόμενος κάποτε σὲ μέλλοντα κληρικὸ τοῦ εἶπε:

«Λέγω μόνον διὰ ἐσένα, παιδί μου, ὁποῦ μέλλεις νὰ γένης παπᾶς, πρέπει πρῶτον νὰ εἶσαι καθαρὸς ὡσὰν τὸν ἄγγελον, νὰ μάθησ γράμματα ἐλληνικά νὰ ἐξεύρης νὰ ἐξηγᾶς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Ἀγίαν Γραφήν»³⁸.

Ἡ βαθύτερη εὐκαιρησία τοῦ πατρο - Κοσμά ἐκδηλώνεται στὴ σπουδὴ τῆς ἐ λ λ η ν ι κ ῆ ς γ λ ὡ σ σ α ς καὶ στὴν ἰσχυροποίηση τῶν ἀσθενῶν ἐθνολογικῶν καὶ γλωσσικῶν διαμερισμάτων τῆς ἐθνότητος, ἰδίως τῶν βορειότερων. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἔπως ὁ ἴδιος ἔλεγε

«Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἂν δὲν σπουδάξῃ εἰς τὸ Ἑλληνικόν, ἀδελφέ μου, δὲν ἠμπορεῖς νὰ καταλάβῃς ἐκεῖνα ὁποῦ ὁμολογᾷ ἡ Ἐκκλησία μας»³⁹.

Ἀναγνωρίζοντας τὸν πολιτικὸν χαρακτήρα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἐπέκρινε ἐπιμελῶς ἕσους μιλοῦσαν βλάχικα ἢ ἀρβανίτικα καὶ σύστανε παντοῦ τὴ χρῆση τῆς ἐλληνικῆς, ὡς γλώσσας ἐπίσημης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχέσεων.

«Ὅποιος χριστιανοί, ἄνδρας καὶ γυναῖκα ὑπόχε-

ται μέσα στὸ σπίτι του νὰ μὴ κουβεντιάζῃ ἀρβανίτικα, ἂς σηκωθῆ ἀπάνω νὰ μοῦ τὸ πῆ καὶ ἐγὼ νὰ πάρω ὄλα του τὰ ἁμαρτήματα εἰς τὸν λαιμὸν ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἐγεννήθη ἕως τώρα καὶ νὰ βάλω ὄλους τοὺς χριστιανοὺς νὰ τὸν συγχώρῃσου καὶ νὰ λάβῃ μίαν συγχώρεσιν, ὁποῦ ἂν ἔδινε χιλιάδας ποργιά δὲν τὴν ἐματάθρισκε»⁴⁰.

Ἦταν τόσο δυνατὴ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν κατάρτιση τῆς διγλωσσίας, ὥστε οἱ Ρουμᾶνοι ἀντέδρασαν στὴν κατάρτιση στὸ Ὀρθόδοξο ἀγριολόγιο τῆς μνήμης του μὲ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ πράξι. Ἡ ἀντίδραση αὐτὴ τῶν Ρουμᾶνων ὀφείλεται στὸ μίσος, ποῦ ἔτρεφαν κατὰ τοῦ Κοσμά, ἐπειδὴ μὲ τοὺς ἀγῶνες του χτύπησε τὸ βλάχικο ἰδίωμα, τὸ ὁποῖο ἡ Ρουμανία θέλησε νὰ τὸ ἐκμεταλλεῖται ἐθνικιστικῶς⁴¹. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ἀντώνιος Κεραμοπούλου «Οἱ ἔξω τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος ἱστοριογράφοι Κουτσόδλαχοι κακωλογοῦσαν τὸν "μαῦρον ἐκδισατὴν" Κοσμά τὸν Αἰτωλὸν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, διότι τοῦτο, ἀσκῶν ἀντιρουμανικὴν πολιτικὴν κατὰ τὸν ἡ' αἰ., ἔστειλε τὸν ἐνάρετον ἱεροκήρυκα Κοσμά τὸν λατρεύουσι ὡς ἅγιον ἢ Δυτικὴ Στερεὰ καὶ Μακεδονία καὶ ὄλη ἡ Ἠπειρος καὶ Θεσσαλία, ὄχι εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ρουμανίας, ἢν ἐκυδέρνα ἐκκλησιαστικῶς, ἀλλ' εἰς τὰ Ζαγοροχώρια τῆς Ἠπείρου, ἅτινα ἀκούοντα φιλιππικὸς κατὰ τῆς ἐπευσάκου καὶ χρόνους δουλείας ἀναμνησκούσης λατινογενεῶς γλώσσης, ἐπαγγέθη εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἀμέσως ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας μέχρι τῆς ἄλλης»⁴².

Ἡ ἀγάπη τοῦ πατρο - Κοσμά γιὰ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσα ἦσαν ἀμεσα συνδεδεμένη μὲ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὴν Ἐκκλησία ποῦ «εἶναι εἰς τὴν ἐ λ λ η ν ι κ ῆ ν»⁴³. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἦταν γιὰ τὸν Κοσμά: Εὐαγγέλιο, ὕμνολογία, λατρεία, θεολογικὸ ὄρι, ποῦ δὲν ἀντικαθίστανται καὶ δὲν ἀποδίδονται, ὅταν μεταφραστοῦν. Αὐτὸς ἦταν ὁ βασικὸς λόγος ποῦ ὁ ἅγιος

40. Φάνη Μεγαλόπουλου, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Ἀθήνα 1940, σ. 47.

41. Κ. Φαλτάτζις, Ὁ ἅγιος Κοσμάς εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ, Ἀθήνα 1929, σ. 12, ἔπου εὐστοχα ὁ σ. προσθέτει: «Ἐδικώτερον θὰ εἶχον νὰ ἀναφέρω ὅτι οἱ βλαχόφωνοι πληθυσμοὶ τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγίου Κοσμά εἶχον ἤδη ἐλληνικὴν μόρφωσιν τὴν ὁποῖαν ἐκινητοποίησε ἔτι περισσότερο ἡ διδαχὴ καὶ αἱ ἐν γένει ἐνέργειαι τοῦ ἁγίου». Πρὸς. Ἄγγ. Παπακώστα, «Ἡ Συναριθμησις εἰς ἁγίους καὶ ἱερομάρτυρας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ (1714-1779)», ΕΗΧ, ΝΚ2 (1962), σσ. 9-15.

42. Ἀντων. Κεραμοπούλου, Τί εἶναι οἱ Κουτσόδλαχοι, Ἀθήνα: 1939, σ. 75, σημ. 1.

43. Διδ. Β2, Μεν., σ. 209.

36. Διδ. Β2, Μεν., σ. 210.

37. Διδ. Ε', Μεν., σ. 281.

38. Ὁ. π., σ. 279.

39. Διδ. Β2, Μεν., σ. 209.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Κωνσταντίνος Μπόνης (†).

Τὸ παρὸν τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» ἦτο εἰσιμιον διὰ τὸ πιεσθῆριον, ὅταν ἔφθασεν ἡ εἰδήσις τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήσιου Καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Κωνσταντίνου Μπόνη, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε Διευθυντὴς τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία», «Ἐφημέριος» καὶ «Θεολογία», διαδεχθεὶς δύο διαπρεπεῖς χειριστὰς τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος, οἳοι ὑπῆρξαν ὁ ἀειμνήσιος σοφὸς Καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Γρηγόριος Παπαμιχαήλ καὶ ὁ ἀειμνήσιος γλαφυρὸς δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης Θεοδόσιος Σπεράνσιος.

Ἐπιφυλασόμενοι νὰ παρουσιάσωμεν εἰς προσεχῆς τεύχος τὰ τῆς ζωῆς καὶ δράσεως τοῦ ἐξ ἡμῶν μεταστάντος διακεκριμένου Καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ, ἐπισημαίνομεν μόνον ἐν σπουδῇ ὅτι ὁ ἀειμνήσιος Κωνσταντίνος Μπόνης προώθησε σημαντικῶς τὴν παραληφθεῖσαν ἐπ' αὐτοῦ σκηνάλην τῆς διακονίας ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς περιοδικοῖς καὶ συνετέλεσεν ὥστε ταῦτα νὰ εἶναι ἐστία λαμπρᾶς ἀκτινοβολίας.

Κύριος τάξει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ψυχαῖς διακρίων!

«Τὸ κέντρον τῆς πανορθοδόξου ἐνότητος.»

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς παρουσίας τῆς Ὁρθοδόξου ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ ἐν Σεούλ τῆς Ν. Κορέας «Παγκόσμιον Διαχριστιανικὸν Συνέδριον διὰ τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Δημοκρατίας», ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπροσωπείας ταύτης Σεβ. Μητροπολίτης Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνός, προεξάρχων Θείας Λειτουργίας ἐν τῷ Ἱ. Καθεδρικῷ Ναῶ τῆς ἐν Κορέᾳ Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολῆς, τῆς ὁποίας ἠγεῖται ὁ παροῦς ἀρχιμ. π. Σωτήριος Τράμπας, προέβαλεν ἐν ὁμιλίᾳ του τὸ κέντρον τῆς πανορθοδόξου ἐνότητος, τοῖσας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, λίαν εὐστόχως τὰ ἑξῆς:

«Εἶναι ἀνέκφραστη ἡ χαρὰ μας καὶ ἐννόγη ἡ συγκίνηση ἀπὸ τὴν συμμετοχὴν μας εἰς τὴν κοινὴν λειτουργικὴν ἐμπειρίαν γύρω ἀπὸ τὴν «Τράπεζαν τοῦ Κυρίου». Ἡ συγκίνηση πολλαπλασιάζεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ εὐχαριστιακὴ αὐτὴ σύναξις συγκροτεῖ τὸ «Σῶμα τοῦ Χριστοῦ» τῆς νέας καὶ δυναμικῆς σὲ μαρτυρίαν πίστεως τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορέας, ἡ ὁποία ἐνσαρκώνει εἰς τὸν ὥραϊόν αὐτὸν τόπον, τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ μηνύματος καὶ τὴν διαχρονικότητα τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ σημασία τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι πολὺ μεγάλη ὄχι μόνον γιὰ τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορέας ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλες τὰς ἀπὸ τὴν οἰκουμένην Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίας, γιὰ τὴν νεότητά τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Κορέαν ἀναδεικνύει τὴν συνεχεῖ ἐπικαιρότητα τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἡ παρουσία εἰς τὴν εὐχαριστιακὴν αὐτὴν σύναξιν ὄλων σχεδὸν τῶν ἐκπροσώπων τῶν αὐτοκεφάλων καὶ αὐτονομῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, προβάλλει πληρότερα τὸ κέντρον τῆς πανορθοδόξου ἐνότητος εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς πίστεως καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἀγάπης. Στὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας φανερόνεται ἡ ὅλη Ἐκκλησία καὶ βιώνεται ἐμπειρικῶς ἡ ἐνότητις τοῦ τοπικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος μετὰ ὅλον τὸ σῶμα τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ὄλων τῶν τόπων καὶ ὄλων τῶν ἐποχῶν. Μετὰ τὴν συμμετοχὴν μας εἰς τὴν εὐχαριστιακὴν Τράπεζαν, τὴν συνάντησίν μας μετὰ τὸν Σταυρωμένον καὶ Ἀναστῆντα Θεάνθρωπον, ζοῦμε τὴν σωτηριολογικὴν πραγματικότητα ὅτι «ἐν ἐνὶ πνεύματι πάντες ἡμεῖς εἰς ἓν σῶμα ἐδαπισθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι» (Α' Κορ. 12,13), ὅτι εἴμεθα ὅλοι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε διάκρισιν, μετὰ κοινωνίαν ἀδελφῶν, ἀλληλέγγυοι εἰς τὴν ἀμοιβαίαν μερίμναν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν θλίψιν, εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ θάνατον καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν, «εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγκαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. 12,26)».

Κοσμάς χτυποῦσε τὴ διγλωσσίαν⁴⁴. Ἦθελε ἐθνικὴ ὁμογένεια καὶ ὁμοφυλία ὁ ἅγιος Κοσμάς, χωρὶς γλωσσικὰς φωνημὰς ἐπὶ ἐθνικὸν σκῆφος. Γιατὶ πίστευε πῶς

μονάχα ἔτσι θὰ μπορέσει νὰ ἔρθῃ γρηγορότερα «τὸ π ο θ ο υ μ ε ν ο ν», ἡ ἡμέρα τῆς ἐθνικῆς τοῦ Γένους ἀναστάσεως.

(Συνεχίζεται)

ΜΙΧΑΛΗΣ Γ. ΤΡΙΤΟΣ, δ. Θ.

44. Ἰωάν. Πάλλη, «Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὡς ἱεραπόστολος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ Γένους», Κοινωνία 24 (1981), σ. 175.

«Ἡ Ὁρθοδοξία ὑπῆρξε μιὰ τεράστια παρηγοριά γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα».

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Μανώλης Χατζηδάκης, ὅστις εἶναι γνωστὸς διὰ τὰς μελέτας καὶ τὰ δημοσιεύματά του εἰς τὸν τομέα τῆς Βυζαντινῆς καὶ Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας, διὰ τὸ κριτικὸν ἔργον του καὶ διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ προβολὴν τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Ζωγραφικῆς, ἐν συνεντεύξει του ἐξήγησεν τὴν σημασίαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς ὁρθοδόξου εἰκονογραφικῆς παραδόσεως, τινίσας, πρὸς τοὺς ἄλλοις, κατὰ πηγαῖον τρόπον τὰ ἐξῆς:

«Ἡ γνώση τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς) μὲ βοήθησε πολὺ νὰ καταλάβω τὴν Ὁρθοδοξία. Πόσον βαθειὰ εἶναι ἡ υπόθεσις αὐτὴ καὶ πόσον ὑψηλὰ τὰ νοήματα τῆς Ὁρθοδοξίας μέσα ἀπὸ τὴν Τέχνην τῆς... Ἡ Ὁρθοδοξία ὑπῆρξε μιὰ τεράστια παρηγοριά γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ δὲν ἔχει θρεθεῖ τίποτε νὰ τὴν ἀντικαταστήσει. Οἱ σχέσεις τῶν λαϊκῶν στρωμάτων, τῶν πολλῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν εἰκόνα, εἶναι σχέσεις οἰκεῖες. Ἐμπιστεύονται, ζητοῦν, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ ἐμπιστοσύνη οἰκειότητος, τὴν ὁποία ἔχω ζήσει σὺν Ἁγίῳ Ὁσῳ, ὅπου διατηροῦνται οἱ παλιεὲς παραδόσεις. Ἡ εἰκόνα ἐνὸς ἁγίου γίνεται ἡ εἰκόνα ἐνὸς δικοῦ σου ἀνθρώπου. Εἶναι ὁ προσιάτης σου, δὲν εἶναι μιὰ δύναμις σὺν ἄπειρο, εἶναι κάτι συγκεκριμένον καὶ μὲ συγκεκριμένη μορφή».

Καιωτέρω ὁ κ. Χατζηδάκης ἐτόνισεν: Ὁ βυζαντινὸς κόσμος «εἶναι μεγαλειώδης καὶ εἶναι παραγνωρισμένος. Βέβαια ἀσχολοῦμαι μὲ τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη αἰσθάνομαι προνομιούχος...» (περιοδ. ΕΝΑ, 18.4.1990, σ. 72 καὶ 74).

Ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν εἰκόνων ὡς τοῦ ἐκλεκτοτέρου μέρους τοῦ Βυζαντίου εἶναι ἐπιτυχής, δοθέντος ὅτι αὐταὶ ἀφ' ἐνὸς εἶναι κορυφαία ἐνσάρκωσις τῆς αἰσθητικῆς κατηγορίας τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τῆς βυζαντινῆς καλλιτεχνικῆς παραδόσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐλοποιήσις τοῦ ἀναγωγικοῦ καὶ μυσταγωγικοῦ πνεύματος τῆς Ὁρθοδόξου Βυζαντινῆς Θεολογίας.

Ὁρθοδοξία καὶ Εὐρώπη.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀιτικῆς κ. Δωροθέος, ἀναφερόμενος ἐν ἐγκυκλίῳ του εἰς τὸ ἐπ' αὐτοῦ συγκληθὲν τὴν 30ῆν Μαΐου ἐ.ἔ. κληρικολαϊκὸν συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως του, τοῦ ὁποίου τὸ θέμα ἦτο «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Ἑνωμένην Εὐρώπην», παρετήρησεν τὰ ἐξῆς:

«Ἡ Ἑλλαδικὴ Ὁρθοδοξία ἀντιμετωπίζει τὴν νέαν

πραγματικότητα τῆς ἐνοποιουμένης Εὐρώπης. Λαοί, φυλαί, γλώσσαι, πολιτισμοί, ἱστορικαὶ παραδόσεις, θρησκείαι, δόγματα, ἤθη, ἔθιμα ὁδηγοῦνται εἰς μιάν συνύπαρξιν, εἰρηρικὴν ἐπικοινωνίαν ἢ καὶ ἀνταγωνισμόν.

»Ἡ μικρὰ ἀριθμητικῶς καὶ πτωχὴ Ἑλλαδικὴ Ὁρθοδοξία ἐνώπιον τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς καὶ εὐρωστίας τῶν ἄλλοεθνῶν καὶ ἑτεροδόξων λαῶν τῆς Εὐρώπης πρέπει νὰ προσάλλῃ τὸν μέγαν πλοῦτον τῆς γνησίας παραδόσεώς της καὶ, διατηροῦσα τὴν ταυτότητά της, νὰ ἀγωνισθῇ, διὰ τὴν σὴν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον τὴν ἀληθῆ μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἢ ὁποία δύναται νὰ ἀποτελέσῃ θάσιν τοῦ νέου πολιτισμοῦ».

Εἰς ἐπισήμανσιν ἀκριβῶς τῆς δεοντολογίας τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ ἀπέβλεψαν καὶ ἀποβλέπουν συγκληθέντα καὶ συγκληθησόμενα ἐν Ἑλλάδι ἀξιόλογα συνέδρια, ἐν οἷς καὶ τὸ εἰς τὴν ἐγκύκλιον αὐτὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀιτικῆς κ. Δωροθέου ἀναφερόμενον.

Ἐπὶ τῇ 1600ῇ ἐπετειῳ.

Τὸ διμηνεῖον ἐθνικοθρησκευτικὸν φύλλον «Οἱ Τρεῖς Τεράρχαι» ἀφιέρωσε τὸ τεῦχος Ἰανουαρίου - Φεβρουαρίου 1990 εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει χιλίων ἐξακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας του.

Ὡς ὁρθῶς ἐπισημαίνει ἐν προλογικῷ ἄρθρῳ ὁ κ. Γεώργιος Τιμαγένης, Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὅπως ἐσχάτως παρουσίασε ἐξαιρετὰ ἀφιερῶματα, ἢ το ἐπιβεβλημένη ἢ προσβολὴ τοῦ μεγάλου τούτου ἀντιαιρετικοῦ θεολόγου καὶ ἐξοχῆν ἐν τῇ χώρᾳ μας, «διότι οὗτος, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐπῆρξε φοιτητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ ἐπιστηθίου του φίλου Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ ἐξ ὅσων γνωρίζομεν τῷ προστάθῃ, μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του, νὰ παραμείνῃ εἰς Ἀθήνας, διὰ τὴν διδασίαν οὗτος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον».

Τὰ ἐκλεκτὰ ἄρθρα, τὰ ὁποία δημοσιεύονται ἐν τῷ εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀφιερῶματι, ἐν οἷς καὶ δυσεῦρετος λαμπρὸς λόγος τοῦ ἀειμνήστου Ἐπιτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Παναγιώτου Τρεμπέλα, παρουσιάζουν ἐδυσανάπτως τὸ μεγαλεῖον τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς θεολογικῆς σκέψεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅστις καὶ ἐξοχῆν προσέβαλε τὴν ὑγιὰ περὶ ἁγίας Τριάδος διδασκαλίαν, τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιολογίαν καὶ Πνευματολογίαν, ὡς καὶ ἀ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Με τή συμμετοχή χιλιάδων παιδιῶν τῆς Χριστιανικῆς Νεολαίας ἀπό ὅλες τίς ἐνορίες τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφερείας ἔγινε στόν ὑπαίθριο χῶρο τῆς γυναικείας Μονῆς Παναγίας Ξενιάς τὸ Σάββατο πρωὶ ἢ ἐτήσια συγκέντρωση γιὰ τὴ λήξη τῶν μαθημάτων τῆς ἐφετεινῆς περιόδου. Τὰ παιδιὰ συνώδευαν οἱ κληρικοί καὶ λαϊκοὶ συνεργάτες τῆς Ἐκκλησίας στόν τομέα τοῦ νεανικοῦ ἔργου. Σὲ εἰδικὴ ἐξέδρα τελέσθηκε τὸ πρωὶ ἢ Θ. Λειτουργία ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη μας. Ὅλα τὰ παιδιὰ συμμετείχαν μὲ προσοχὴ καὶ κατάνυξη. Ὁμιλώντας ὁ Ποιμενάρχης μας ἐκάλεσε τὰ παιδιὰ νὰ συνειδητοποιήσουν ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀξία τῆς πίστεως γιὰ τὴ ζωὴ τους καὶ νὰ ἀναλάβουν ἀγῶνα γιὰ τὴ διάδοσή της. «Κρατήστε τὸ θησαυρό σας, γιὰτὶ τώρα ὅλος ὁ κόσμος ἀντιλαμβάνεται τὴ σημασία του καὶ ἐπανέρχεται σ' αὐτόν, ἔστω κι ἂν πρηγουμένως τὸν ἐχλεύαζε. Εἴστε προνομιούχοι γιὰτὶ γεννηθήκατε ἑλληνες καὶ ὀρθόδοξοι. Σταθίτε ὀρθοὶ στὴν ἑπαλήθειά σας καὶ μὴ τὴν ἀνταλλάξετε μὲ φθηνὰ ὑποκατάστατα. Τώρα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορὰ ἔχει ὁ κόσμος καὶ ἡ πατρίδα μας ἀνάγκη καὶ τῆς πίστεως καὶ τῶν πιστῶν. Καὶ σὲ σὰς πέφτει ἢ τιμὴ καὶ ἢ εὐθύνη νὰ φέρετε τὸ μήνυμα τῆς ἐλπίδος μας». Τὸ τέλος τοῦ λόγου ἐκάλυψαν χειροκροτήματα.

Πολλὰ παιδιὰ ἐκοινώνησαν μὲ σεμνότητα καὶ στὴ συνέχεια ἄρχισε τὸ 6' μέρος τοῦ προγράμματος ποῦ

περιελάμβανε ὁμαδικὰ παιχνίδια ὑπαίθρου. Σ' αὐτὰ ἔλαβαν μέρος δεκάδες παιδιὰ, ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα παρῆκοιούθησαν μὲ ἐνδιαφέρον. Τὰ παιχνίδια ἦταν ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία τῶν παιδιῶν. Οἱ νικητὲς ἔλαβαν ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Σεβ. μετάλλιο τιμῆς. Ὑπεύθυνοι γιὰ τὸ πρόγραμμα ἦσαν οἱ αἰδέσιμ. π. Θεόδωρος Μπατάκας, Κων. Αὐγέρης καὶ Βάσιος Τακούμης, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Σεβ. ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του. Ἦταν μιὰ μεγαλειώδης ἐκδήλωση χαρᾶς, ἐνότητος καὶ δημιουργίας μὲ σύνθημα τὴν πίστη καὶ τὴ δράση.

—Ἐληξαν μὲ τίς ἐτήσιες ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τὰ μαθήματα τῶν 4 Σχολῶν Βυζαντινῆς Μουσικῆς ποῦ λειτουργοῦν στὴν περιοχὴ μας ὑπὸ τὴν εὐθύνην καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας. Εἰδικότερα:

1. Στὴ Σχολὴ Βυζαντινῆς Μουσικῆς Βόλου ἐφοίτησαν 80 μαθητὲς καὶ μαθήτριες. Δ)ντῆς τῆς Σχολῆς εἶναι ὁ καθηγητὴς καὶ πρωτοψάλτης κ. Μιχ. Μελέτης, διδάσκουν δὲ τὰ μὲν θεωρητικὰ μαθήματα, ἐκτός τοῦ Δ)ντοῦ καὶ οἱ κ.κ. Ἱω. Σχώρης καὶ Κυρ. Ἀργυρόπουλος, τὰ δὲ παράλληλα οἱ ἀρχιμ. Δανιὴλ Πουρτσουκλῆς, Ἀθ. Κολλᾶς καὶ οἱ πρωτοπρ. Θωμᾶς Συνοδινός καὶ Βασ. Ἀκριθόπουλος. Οἱ ἐξετάσεις ἔγιναν στίς 17 Μαΐου στὴν αἴθουσα τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου ἐνώπιον Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἀπὸ τὸν Σύλλογο τῶν καθηγητῶν, καὶ ἐνώπιον ἀκροατηρίου.

2. Στὴ Σχολὴ Βυζαντινῆς Μουσικῆς Ἀλμυροῦ ἐφοίτησαν 30 μαθητὲς καὶ μαθήτριες. Δ)ντῆς εἶναι ὁ

ξιολόγους πυχὰς τῆς διδασκαλίας περὶ προποιοτικοῦ ἁμαρτήματος, περὶ ἁγίου Βαπτίσματος περὶ Θείας Ἐυχαριστίας κ.ἄ.

«Εἶναι κοντά, πολὺ κοντὰ ἢ ὥρα».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Πρωγονιανῆς καὶ Κονίτης κ. Σεβαστιανός ἐν τῷ ἀναστασίμῳ μηνύματι αὐτοῦ πρὸς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἀναφερόμενος εἰς τὰς προσφάτους πνευματικὰς ζυμώσεις καὶ ἀλλαγὰς, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ γίνονται ἐν ταῖς κομμουνιστικαῖς χώραις, ἐτόνισε τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Ἀναστάς Κύριος θριαμβεῖ καὶ πάλιν στὴν Ρωσία, στὴν Πολωνία, στὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία, στὴν Οὐγγαρία, στὴν Τσεχοσλοβακία, στὴν Ρουμανία, στὴν Βουλγαρία κ.λπ. Ἀὐτὸ ποῦ εἶδα με τοὺς τελευταίους μῆνες στίς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης εἶναι τὸ μεγαλύτερο θαῦμα τοῦ αἰῶνος. Ναί! Οὔτε οἱ τεχνητοὶ δορυφόροι, οὔτε τὰ διασημύπλοια, οὔτε οἱ ἀτομικὲς βόμβες προκαλοῦν

τέτοιο θανατικό πλῆον, ὅσο ἢ πτώσεις τῶν ἀντιχριστιανῶν καθεστώτων, καὶ μάλιστα ἀναιμῶτως, μέσα σὲ λίγες ἡμέρες!

»Ἀπὸ αὐτὸ τὸ θαῦμα, τὸ θαῦμα τῆς πτώσεως καὶ τῆς συντριβῆς τῶν ἀντιθέων δυνάμεων, ἐνισχύεται καὶ γιγαντώνεται ἡ πίστις μας καὶ γίνεται βεβαιότης πλῆον, ὅτι εἶναι κοντά, πολὺ κοντὰ ἢ ὥρα, ποῦ θὰ πέση καὶ θὰ συντριβῇ καὶ τὸ μόνον ἐναπομείναν, ἀνὰ τὸν κόσμο ὅλον, ἀντίχριστος καὶ ἀπάνθρωπος καθεστῶς τῆς Ἀλβανίας, ποῦ κανένα ἄλλο ὅσον αὐτὸ δὲν ἐμίσησε καὶ δὲν ἐδίωξε τόσον τὸν Ἀναστάνα Κύριον. Ὅσο καὶ ἂν προσπάθησαν, ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦν ἀκόμη οἱ ἐν Ἑλλάδι ὁμόφυχοί του καὶ ὁμογάλακτοι φίλοι του νὰ τὸ στηρίξουν, ματαιοπονοῦν. Τὸ «τεῖχος τοῦ αἴσχους» τῆς Ἀλβανίας, τὰ ἠλεκτροφόρα, δηλαδή, συρματοπλέγματα θὰ γκρεμισθοῦν».

Εἶναι ἐλπιδοφόρον τὸ γεγονός, ὅτι ὑπάρχουν ἀρκεταὶ ἐνδείξεις περὶ τοῦ ὅτι ἔχουν ἀρχίσει ἐν Ἀλβανίᾳ αἱ διαδικασίαι, αἱ ὁποῖαι δικαιῶνουν τὴν πίστιν καὶ βεβαιότητα ταύτην.

καθηγητής και πρωτοψάλτης κ. Κυρ. Νικολέρης καθώς και ο άρχιμ. Καλλίνικος Μεταξογένης που έδίδαξε Τυπικόν - Λειτουργικήν. Οί εξετάσεις έγιναν την Κυριακή 20 Μαΐου επί παρουσίας του Σεβ. Μητροπολίτου μας. Το πυκνό άκροατήριο έθαύμασε την πρόοδο των μαθητών και τίς άριστες επιδόσεις των.

3. Στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής Β ε λ ε σ τ ί ν ο υ εφοίτησαν 30 μαθητές. Δ)ντής είναι ο Λαμπαδάριος κ. Κυρ. 'Αργυρόπουλος, έδίδαξε δε Τυπικόν - Λειτουργικήν ο άρχιμ. Καλλίνικος Μεταξογένης. Οί μαθητές και οί μαθήτριες σημειώνουν πρόοδο και στηρίζουν πολλές έλπίδες για το μέλλον.

4. Στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής 'Α γ ι α ς εφοίτησαν 40 μαθητές και μαθήτριες. Δ)ντής είναι ο εκεί πρωτοψάλτης κ. Σωτ. Νίβολιανίτης. 'Ελπίζεται ότι από του έπομένου έτους ή Σχολή θα οργανωθεί καλύτερα και θα άποδώσει περισσότερο.

(Έκ τής 'Ι. Μητροπόλεως)

'Ιερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Τήν 9ην Μαΐου έ.ξ. ο Σεπτός Ποιμενάρχης μας κ. 'Αμβρόσιος, εις τά πλαίσια τής Ποιμαντικής Μερίμνης έτέλεσε την Θ. Λειτουργίαν εις την πανηγυρίζουσαν ορεινήν 'Ι. Μονήν 'Αγίου Νικολάου του έν Βουνένιοις. Τήν θείαν Λειτουργίαν παρηκολούθησαν πλήθος εύλαθών Προσκυνητών έκ των πόλεων Πατρών, Καλαβρύτων και τής γύρωθεν περιοχής. Κατά την διάρκειαν του θείου Κηρύγματος ο Σεβ. προέβη εις την εύχάριστον ανακοίνωσιν ότι Αμελής·άδελφότης γυναικών έκ τής πόλεως των Πατρών θα έγκαταβίωση προσεχώς εις την 'Ιεράν Μονήν και θα μετατρέψη αυτήν εις πνευματικόν θερμοκήπιον και τόπον πνευματικής άναψυχής των οδοιπόρων τής ζωής εις περίοδον κατά την οποίαν ο μοναδικός άδελφός τής 'Ι. Μονής και Καθηγούμενος αυτής Πανοσ. 'Αρχιμ. π. Θεοδώρητος Ζουρνάς υπέστη σοβαρόν κάταγμα και νοσηλεύεται εις τό Νοσοκομείον των Πατρών, με άποτέλεσμα ή 'Ι. Μονή να παραμένη κλειστή. Με την έγκαταβίωσιν τής νέας άδελφότητος αναζωογονείται άκόμη μία Μονή τής Τοπικής μας 'Εκκλησίας και υλοποιείται ή άκατάβλητος προσπάθεια του Ποιμενάρχου μας να γίνουν τά Μοναστήρια μας πνευματικά φυτώρια και τόποι πνευματικού άνεφοδιασμού. Τήν ανακοίνωσιν του Σεβασμιωτάτου έδέχθησαν με ικανοποίησιν οί πολυπληθείς Προσκυνηταί και ιδιαιτέρως οί κάτοικοι 'Ανω και Κάτω Βλασίας, οί όποιοι συνέστησαν έρανικήν έπιτροπήν διά την ανακαίνισιν τής 'Ι. Μονής προς έγκαταβίωσιν τής νέας άδελφότητος.

—Με προτροπήν του Σεβ. Μητροπολίτου μας, εκάστην Πέμπτην πραγματοποιούνται έπισκέψεις άντιπροσωπειών έξ εκάστης 'Ενορίας προς τό Καλλιμανοπούλειον 'Εκκλησ. Διακονικόν Κέντρον των Καλαβρύτων (Γηροκομείον Καλαβρύτων) διά να επικοινωνήσουν και συνομιλήσουν μετά των τροφίμων —γερόντων— του ίδρύματος, και να γνωρίσουν τόν τρόπον και τάς συνθήκας διαβίωσέως των. 'Η μεταφορά των έπισκε-

πτών γίνεται διά μεταφορικών μέσων τής 'Ι. Μητροπόλεως.

—'Η Πρεσβεία τής Κυπριακής Δημοκρατίας ('Αθήναι) άπεφάσισεν όπως καθιερωθή ως ήμέρα Προσευχής και μνήμης υπέρ τής Κύπρου ή 24η Μαΐου 1990, έορτή τής 'Αναλήψεως του Κυρίου. 'Η ως άνω έορτή έπελέγη να έορτασθή εις τόν πανηγυρίζοντα 'Ι. Ναόν 'Ανω Πλατάνου διά τής οργανώσεως εκθέσεως Λαϊκής Κυπριακής Τέχνης, χαρακτηρισκής, σπουδαίων Κυπρίων Καλλιτεχνών, ως και φωτογραφίας από την εισβολή του 'Αττίλα τό 1974, και τελέσεως Δοξολογίας κατά την οποίαν προέστη ο Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. 'Αμβρόσιος. 'Η εκθεσις διήρκησεν από 24ης Μαΐου μέχρι 4ης 'Ιουνίου έ.ξ.

—Τήν 10ην Μαΐου έ.ξ., ο κ. Πάνος Πόλκας, Δήμαρχος Καλαβρύτων, παρέθεσεν γεύμα εις τούς τροφίμους —γέροντας— του Καλλιμανοπουλείου 'Εκκλησιαστικού Διακονικού Κέντρου Καλαβρύτων (Γηροκομείον Καλαβρύτων) εις μνήμην 'Αλεξίου 'Αλεξοπούλου εκ Γερμανίας και Τούλας 'Αναστοπούλου. Διά τής ενεργείας του ταύτης ο κ. Δήμαρχος επιδεικνύει την αγάπην και τό άμέριστον ένδιαφέρον μετά του όποιου περιβάλλει τό "Ιδρυμα.

(Έκ τής 'Ι. Μητροπόλεως)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

'Ιερά Μητρόπολις Λέρου, Καλύμνου και 'Αστυπαλαίας

Μιά άνωτέρου και ουσιώδους περιεχομένου εκδοση με τίτλο «'Η Παναγία του Κάστρου» τέθηκε σέ κυκλοφορία προσφάτως από την 'Ιερά Μητρόπολη Λέρου, Καλύμνου και 'Αστυπαλαίας του κλίματος του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Πρόκειται για ένα καλλιτεχνικό τόμο 465 σελίδων στον όποιο αξίζει να ένσχύσει κανείς με προσοχή γιατί εκεί θα θρει εκκλησιαστικά στοιχεία σπάνιας ιστορικής και καλλιτεχνικής σημασίας τά όποια δημιουργούν ένδιαφέρον σέ μεγάλο βαθμό.

Γιά πολλά χρόνια ή αξία αυτών των θησαυρών κινδύνευε να εύτελισθει καθώς θρίσκονταν άφρούρητοι και άπροστάτευτοι, σχεδόν ξεχασμένοι, σέ χώρους όπου κυριαρχούσε τό σκοτάδι, ή σκόνη, ο σκόρος, ή ύγρασία, ο κίνδυνος τής κλοπής. Και σίγουρα μια μέρα αυτή ή μεγάλη κληρονομιά θα έξαφανιζόταν «άπό προσώπου τής γής», αν δεν έρχόταν ο «θαυματοποιός», ο διαπρεπής έλληνοαμερικανός συντηρητής έργων τέχνης κ. Μ. THEODORE και ή συνεργάτις του κ. CAROL SHOW. Χάρη στις παρακλητικές πιέσεις του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου κ. Νεκταρίου, οί δύο άμερικανοί ειδικοί πήραν τη μεγάλη άπόφαση να έγκατασταθούν για δυο χρόνια στη Λέρο, να ανασκευασθούν, να εργασθούν με γενναϊότητα, ταχύτητα και έντελώς δωρεάν στο δύσκολο πρόγραμμα διάσωσης και συντήρησης του τέμπλου και των εικόνων τής Παναγίας του Κάστρου, αυτού του «'Ιερού Παλλάδιου των Λερίων» που στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο είχε ύποστει επικίνδυνους τραυματισμούς από τούς βομβαρδισμούς των έχθρικών άεροπλάνων.

'Η εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 13 Μαρ-

τίου στο φιλολογικό σύλλογο «Παρνασσός» και είχε στόχο την παρουσίαση του καλλιτεχνικού τόμου «Η Παναγία του Κάστρου», υπήρξε ολοφάνερα επιτυχής και εξασφάλισε απόλυτως τον έπαινο του σοβαρού αθηναϊκού κοινού που με έντονο ενδιαφέρον έσπευσε να παρακολουθήσει.

Άλλά η έκδήλωση αυτή εκτός από την έκλεκτη εύκαιρία που έδωσε στο κοινό να θαυμάσει την εξαιρετική κομψότητα και τη θαυμάσια ποιότητα του έργου «Η Παναγία του Κάστρου» —παράδειγμα εξελιγμένης έκδοτικής μορφής— πρόσφερε και κάτι άλλο πολύ σημαντικό: να δείξει ότι «Η Παναγία του Κάστρου» είναι, κυρίως, έθνικό ποίημα με την έννοια ότι στο έργο αυτό φανερώνονται οι έλληνικές και χριστιανικές ρίζες της Λέρου και των γειτονικών νησιών που, ως γνωστό, κάποιοι άχόρταγοι γείτονες αιώνας έπιβουλεύονται και κάποιοι παράγοντες έπικινδύνως δέν εύαισθητοποιούνται αλλά άδρανούν.

Γι' αυτό όφείλονται έπαινοι στην Έρα Μητρόπολη Λέρου, Καλύμνου και Άστυκαλαίας για την επιτυχή έκδοτική πρωτοβουλία, όπως και στην Εύαγγελική Έκκλησία του Άνωθέρου της Δ. Γερμανίας, τις Τράπεζες Πίστωσης και Κτηματική και στον Λέριο Άρχοντα Άλεξανδρείας κ. Παναγιώτη Σούλο που με πολλούς τρόπους συνετέλεσαν στο να γίνει η χρησιμότερη και πολυπόθητη έκδοτική έκπληξη «Η Παναγία του Κάστρου», μια έκδοση κύρους και γενικότερης πνευματικής και έθνικής σημασίας, ικανή να έλκύσει και στηρίξει πολλούς σε βασικές αλήθειες της Πίστης και της έθνικής μας Παράδοσης.

Τάσος Μιχαλάς

Έραποστολικές ειδήσεις

Με την Χάρι του Κυρίου, την ελόγια του Οίκουμενικού Πατριάρχου κ. Δημητρίου και την ποιμαντική μέριμνα του Έξάρχου Αυτού Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Ζηλανδίας κ. Διονυσίου, συνεχίζεται η έραποστολική εργασία στις Όρθόδοξες Έραποστολικές Έκκλησίες και Κοινότητες Άπω Άνατολής.

Με το κείμενο αυτό γνωστοποιούμε προς τους Έκκλησιαστικούς και Έραποστολικούς φορείς και τους Συνεργούς της Έραποστολής μερικές από τις ειδήσεις, που έφθασαν στο Πατριαρχικό Ίδρυμά μας.

Φιλιππίνες

Κατά τη διάρκεια του παρελθόντος έτους 1989, με την έγκριση του Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Ζηλανδίας, Έξάρχου Άπω Άνατολής κ. Διονυσίου, συνεστήθη εις τη Μανίλα Όργανισμός με την έπωνυμία HELLENIC ORTHODOX FOUNDATION INC — ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ». Μετά την έκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου του Όργανισμού, του όποιου Πρόεδρος εξέλεξε ο Άρχων Άκτουάριος του Οίκουμενικού Πατριαρχείου κ. Άλέξανδρος Άδαμόπουλος, έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες και έπετεύχθη η έγκριση του Καταστατικού του από το κράτος.

Πρώτη επιδίωξι του Διοικητικού Συμβουλίου του

Όργανισμού είναι η άπόκτησι οικόπέδου καταλλήλου για την άνέγερσι Ναού στη Μανίλα.

Χόγγκ Κόνγκ

Με την ελόγια του Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Ζηλανδίας κ. Διονυσίου, την 24η και 25η Φεβρουαρίου έπισκέφθηκε την Όρθόδοξη Κοινότητα Άγ. Λουκά στο Χόγγκ Κόνγκ ο υπεύθυνος της Έραποστολής Κορέας Άρχιμ. π. Σωτήριος Τράμπας, κατά την έπιστροφή του από σύντομο ταξίδι του στην Έλλάδα. Το άπόγευμα του Σαββάτου έγινε Έσπερινός και έξομολόγησι πιστών. Την Κυριακή ο π. Σωτήριος τέλεσε τη θ. Λειτουργία και βάπτισε παιδιά όρθοδόξων γονέων. Στη συνέχεια συνεζήτησε με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου θέματα, που άπασχολούν την Κοινότητά τους.

Κορέα

Άπό τις 22 - 25 Ιανουαρίου φιλοξενήθηκαν στο Έραποστολικό Κέντρο της Σεούλ 24 όρθόδοξα Κορεατόπουλα από τις νεοσύστατες Κοινότητες του Τσόν-Τζού και του Παλάγκ - Ρί, προκειμένου να διδαχθούν να ψάλουν τη θ. Λειτουργία και άλλους έκκλησιαστικούς ύμνους και να διακονούν στο Έερό Βήμα τά άγόρια. Έκτός από την καθημερινή διδασκαλία, τά παιδιά έκαναν και πρακτική άσκηση κατά τις Ί. Άκολουθίες, άλλα από αυτά ψάλλοντας όσους ύμνους έμαθαν και άλλα διακονώντας στο Έερό.

—Τις ίδιες ημέρες, πραγματοποιήθηκε στη Σεούλ Κατηχητικό Σεμινάριο με θεωρητική διδασκαλία τό πρωί και υποδειγματικές διδασκαλίες μαθημάτων τό άπόγευμα. Μερικά από τά θέματα που άνεπτύχθησαν είναι:

- Θεολογικές άρχές της Όρθοδόξου Κατηχήσεως.
- Η προσωπικότης του Κατηχητού.
- Διάγραμμα του Κατηχητικού μαθήματος.
- Οι πέραν του μαθήματος έκδηλώσεις των Κατηχητικών (έκδρομές, έορτές, έπισκέψεις άγάπης κ.λπ.).
- Τό τριήμερο 22 - 25 Ιανουαρίου πραγματοποιήθηκε, επίσης, η δεύτερη Έραπτική Σύναξις, κατά την όποια μελετήθηκαν λειτουργικά, ποιμαντικά και έραποστολικά θέματα, ενώ οι νεοχειροτονθέντες κληρικοί καθημερινώς τελούσαν έκ περιτροπής τις Έερες Άκολουθίες.

—Στις 30 Ιανουαρίου, όρθόδοξες μαθήτριες Λυκείου πραγματοποίησαν στο Πουσάν έπίσκεψη σε Όρφανοτροφείο παιδιών με ειδικές άνάγκες. Έκτός από τά δώρα, που προσέφεραν στα παιδιάκια του Όρφανοτροφείου, τραγούδησαν και έπαιξαν μαζί τους, δίνοντας τους μεγάλη χαρά.

—Στις 28 Φεβρουαρίου έληξε στη Σεούλ η Β' περίοδος του Έραποστολικού Σεμιναρίου, τό όποιο παρακολούθησαν 25 άτομα, που έκδηλώνουν θερμό ενδιαφέρον να καταρτισθούν και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην Έραποστολή. Ήδη έχει προγραμματισθή μια νέα σειρά μαθημάτων, για όσους παρηκολούθησαν τά Έραποστολικά Σεμινάρια και θά άναλάβουν έραποστολική διακονία. Τά μαθήματα αυτά, που θά διαρκέσουν 12 έβδομάδες, έχουν τό γενικό θέμα «προς μία άνανεωμένη πνευματική ζωή» και άποβλέπουν στην άνάπτυξι θεμάτων όρθοδόξου πνευμα-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Δημ. Σ. Λουκάτου, Πασχαλινά και τής "Αγοιξής. Έκδ. Φιλιπότη, (Λαογραφία και Παράδοση, 2), 'Αθήνα, 6' έκδοση, σ. 190.

Ο καθηγητής τής Λαογραφίας κ. Δημ. Σ. Λουκάτος είναι γνωστός εδώ και στο εξωτερικό, για τις επιστημονικές μελέτες του κ' έχει επανειλημμένως τιμηθεί για το πλούσιο έργο του, ώστε να παρέλκει μια παρουσίασή του από τις σελίδες τής «'Εκκλησίας». Έκείνο, όμως, που πολλοί αναγνώστες της ίσως αγνοούν είναι, πως ο Καθηγητής και Πρόεδρος σήμερα τής «'Ελληνικής Λαογραφικής Έταιρείας» έχει μια ιδιαίτερη — και όχι μονάχα μέσω τής Λαογραφίας — σχέση με την 'Εκκλησία. Γυιός πρωτοφάλτου τής Κεφαλ-

ληγίας, γνώστης τής βυζαντινής μουσικής και των ύμνογραφικών κειμένων τής 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, δέν παραλείπει καμμίαν ευκαιρία να υπογραμμίζει το ρόλο τής 'Εκκλησίας και τής Γραμματείας της στη ζωή του 'Εθνους μας. ("Όποιος θά φυλλομετρήσει έστω μονάχα το περίφημο και πολυδιαβασμένο βιβλίο του «'Εισαγωγή στην 'Ελληνική Λαογραφία» θά καταλάβει τί έννοώ με τα παραπάνω). Ο κ. Λουκάτος συνεργάστηκε μ' επιτυχία σε λαογραφικά θέματα στους πρώτους τόμους τής «'Θρησκευτικής και 'Ηθικής 'Εγκυκλοπαιδείας», κ' έχει ένα σωρό μελετήματα που άγγιζουν έκκλησιαστικά και θεολογικά ζητήματα, μ' έναν τρόπο ζωντανό και πρωτότυπο. Πέρ' από την «Κεφαλονίτικη Λατρεία»

τικότητας, ώστε οι μετέχοντες στο ιεραποστολικό έργο να βοηθούν να θιώσουν το όρθόδοξο ήθος και να έφοδιασθούν με τα άπαραίτητα πνευματικά έφοδια, προς άποδοτική μετάδοσι του Εύαγγελικού μηνύματος.

—Την τελευταία εβδομάδα του Φεβρουαρίου έγινε ή τρίτη 'Ιερατική Σύναξις των Κορεατών κληρικών, κατά την οποία προετοιμάσθηκαν για την τέλεσι των 'Ιερών 'Ακολουθιών τής Μ. Τεσσαρακοστής και ένημερώθηκαν λεπτομερέστερα περί του Τυπικού που για πρώτη φορά θά τελέσουν ως Ιερείς. Καθημερινώς δέ τελοῦσαν έκ περιτροπής τις 'Ιερές 'Ακολουθίες του 'Ορθρου και του Μ. 'Αποδείπνου καθώς και Προηγιασμένη θ. Λειτουργία.

—Με τη θελίωσι των καιρικῶν συνθηκῶν, επανήρχισαν οι έργασίες οίκοδομής του Πρεσβυτερίου και του 'Ενοριακού Κέντρου στο Παλάγκ - Ρί. 'Αρχισαν, επίσης, οι έργασίες άνοικοδομήσεως του 'Ι. Ναού Κοιμήσεως τής Θεοτόκου στο Τσον - Τζού. Προς το παρόν, άνετέθη ή κατασκευή του έκ μπετόν σκελετού, που θά περατωθή, κατά το συμφωνητικό, στα τέλη 'Ιουνίου. Παράλληλα καταβάλλεται προσπάθεια για τή συγκέντρωσι του άπαραιτήτου για τή συνέχισι του έργου χρηματικού ποσού.

—Με ιδιαίτερη λαμπρότητα έγινε στους 'Ι. Ναούς τής Κορέας ο έορτασμός τής Κυριακής τής 'Ορθοδοξίας. Μας γράφει ο π. Σωτήριος:

«Στη Σεούλ, τή θ. Λειτουργία και τή λιτάνευσι των Ιερών Εικώνων παρηκολούθησαν στόν 'Ι. Ναό του 'Αγ. Νικολάου και εκπρόσωποι των 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιών, οι όποιοι πήγαν στην Κορέα για το Διεθνές Συνέδριο που ώργάνωσε εκεί από 5 - 12 Μαρτίου το Παγκόσμιο Συμβούλιο 'Εκκλησιών. Λειτουργήσαν, εκτός των 'Ιερών του Ναού, ο Ρώσος 'Αρχιεπίσκοπος SERGEI· SOLNECHNOGORSK, 'Αρχιμανδρίτης π. Γεννάδιος Λυμούρης και ο Πρωτοπρεσβύτερος π. VITALY BOROVY.

Στόν 'Ι. Ναό Εύαγγελισμού τής Θεοτόκου στο Πουσάν, συλλειτουργήσε με τόν Κορεάτη 'Ιερέα του Ναού ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Μιλτιάδης Χρυσουγής, Γεν. 'Αρχιερατικός 'Επίτροπος τής 'Αρχιεπισκοπής Αύστραλίας.

Και στους άλλους τρεις Ναούς τής Κορέας, έγιναν τα πάντα με την λαμπρότητα, που επέβαλε ή ήμέρα αυτή. 'Ας σημειωθή ότι είναι ή πρώτη χρονιά, που έτελέσθη θ. Λειτουργία την Κυριακή τής 'Ορθοδοξίας σε όλους τους Ναούς τής Κορέας, αφού τόν παρελθόντα 'Οκτώβριο χειροτονήθηκαν τρεις Κορεάτες 'Ιερείς. 'Ας δοξάσωμεν τόν Κύριον.

('Εκ του Πατριαρχικού 'Ιδρύματος 'Ορθ. 'Ιεραποστολής "Απω 'Ανατολής).

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

'Ιερά Μητρόπολις Μόρφου

Στις 13 Μαΐου 1990 το Γραφείο τής 'Θρησκευτικής Διαφώτισης τής 'Ι. Μητρόπολης Μόρφου ώργάνωσε τή γενική συγκέντρωση των μελών των 'Επιτροπών και την έτήσια γενική Συνέλευση των Προέδρων των τοπικών Χριστιανικών 'Ομίλων Μαθητών και Μαθητριών (Χ.Ο.Μ.) τής Μητροπολιτικής Περιφέρειας Μόρφου. Αυτή έγινε στο Μητροπολιτικό Ναό του 'Αγίου Γεωργίου Εύρύχου. Παραβρέθηκαν ο Πάνιερότατος Μητροπολίτης Μόρφου κ. Χρύσανθος, ο Πανοσιολογιώτατος 'Αρχιμανδρίτης κ. Βασίλειος Χρ. Παπαφώτης, ο Αιδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Χαράλαμπος Κούρρης και ο θεολόγος - Β. Δ)ντης Μ. 'Εκπαίδευσης κ. Μακάριος Παπαχριστοφόρου, οι όποιοι είναι μέλη τής 'Επιτροπής Προγραμματισμού του Πνευματικού 'Εργου τής 'Ι. Μητρόπολης Μόρφου. Στη συγκέντρωση πήραν μέρος τα μέλη των 'Επιτροπών και οι 'Ανταποκριτές του «Πρός το Φώς» των τοπικών Χ.Ο. Μαθητών και Χ.Ο. Μαθητριών.

Τα μέλη των 'Επιτροπών συνοδεύτηκαν από τους Πνευματικούς τους Καθοδηγητές.

και τὴ μεγάλη λαογραφική - ιστορική μελέτη του γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο, στὰ ἐπὶ μέρους ἄρθρα του ἢ παρουσία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς και φιλολο- γίας εἶναι πάντα παρούσα πολὺ ἔντονα. Τὸ βλέπω τώρα και σὲ τοῦτο τὸ ἔμφορο και κομψὸ βιβλίο του, ὅπου δὲν βρίσκεις κυριολεκτικὰ οὔτε μιὰ σελίδα χωρὶς ἀναφορά στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ — εἴτε γιὰ γνωστές, εἴτε γιὰ ἔθιμα, χοροὺς, τραγούδια, τροπάρια, παροιμίες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Σωστὸ πανηγύρι ἐλληνορθό- δοξο!

Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο, ἀν —ἀπὸ κάποιον φιλογενῆ εὐεργέτη, ἢ ἀπὸ κάποιον ἐκκλησιαστικὴ ἀριμόδνα ὑπη- ρεσία— μπορούσε νὰ ἐκδοθεῖ κάποτε ἡ μεγάλη ἀνέκδο- τη μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Δουκάτου (DOCTORAT του, ἄλλοτε, στὸ μεγάλο Παν) μιο τῆς SORBONNE), πού ἀναφέρεται μ' ἐπιστημονικὸ τρόπο στὴν δαφιλή χρήση τοῦ λόγου τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Π. και Κ. Διαθήκης) στὴ σύγχρονη ζωὴ και γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας. Θὰ εἶναι μιὰ πραγματικὴ προσφορά και στὴν Ἐκκλησία και στὰ ἐλληνικὰ γράμματα.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Λαζ. Ἀθ. Παπαϊωάννου, Ὁ καθε- ὄρικὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου Κοζάνης. Κοζάνη 1989, σσ. 56+16 σελ. ἔγχρ. εἰκόνες.

Βραδευμένος γιὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐγχειρίδια και γνω- στὸς συγγραφέας ἔργων, πού ἀναφέρονται στὴν Παι- δεία και τὴν Ἱστορία τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὁ κ. Λάζ. Παπαϊωάννου μᾶς προσφέρει μὲ τοῦτο τὸ βιβλίο του μιὰ σύγχρονη «Ἐκφρασῆ» τοῦ περιφρημα ἱ- στορικοῦ ναοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς Κοζάνης, ὁ ὁποῖος πρω- τοχάτιστηκε τὸν 15' αἰῶνα και ἀνακαίνιστηκε τὸν 17'. Ὁ ναὸς εἶναι κατάγραφος και εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ κατα- νυκτικούς τῆς τουρκοκρατίας' πρόσφατα μάλιστα, μὲ τὴ φροντίδα τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου και τῶν εὐσε- θῶν χριστιανῶν τῆς Κοζάνης, δρέθηκαν τὰ ἀπαραίτη- τα κονδύλια γιὰ νὰ ἐπισκευασθεῖ, ὅπου χρειαζόταν, νὰ καθαριστοῦν οἱ ἁγιογραφίες και νὰ γίνουν πολὺ προσε- χτικά και μὲ πολὺ μεράκι οἱ ἐργασίες ἀναπαλαιώσεως και ἀναδείξεως τοῦ ἐθνικοθρησκευτικοῦ αὐτοῦ μνημείου τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ὁ κ. Παπαϊωάννου γράφει ὅλη τὴν Ἱστορία, περιγράφει τίς διάφορες φάσεις τῶν ἔργων και, μὲ θαυμαστὴ ἀρχαιολογική και θεολογική ἐνημέρωση, ἐκθέτει ὅλα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ μνημεῖο και τὸ χῶρο θέματα, μὲ τὴν ἀπαραίτητη διδλωγραφία. Χρήσιμο πολὺ τὸ 16σέλιδο μὲ τίς ἔγχρωμες φωτογρα- φίες ἀπὸ εἰκόνες και παλαιὰ κειμήλια τοῦ Ναοῦ. Εὐχε!

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἰ. Μητροπόλεως Ἀλεξανδρου- πόλεως, Ἡ ἁγία Γλυκερία, ἡ με- γαλομάρτυς τοῦ Ἐθροῦ. Ἐκδ. «Γνω- ρμία», Ἀλεξανδρούπολις 1989, σσ. 55.

Μετὰ τὸν κατατοπιστικὸ Πρόλογο τοῦ Σεβ. Μη- τροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμου, πού εἶχε και τὴν ὅλη ἐπιμέλεια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἀκολουθοῦν δώδεκα σελίδες γιὰ τὰ ἱστορικὰ - βιογραφικὰ τῆς Με- γαλομάρτυρος, γραμμένα ἀπὸ τὸν κ. Π. Α. Γεωρ- γα ν τ ζ ἦ, διδ. θεολογίας και Σχολικὸ Σύμβουλο Θεολόγων Μ. Ἐκπαιδεύσεως, και ἔπεται τὸ κύριο μέ- ρος τοῦ βιβλίου, πού ἀποτελοῦν: α) ἡ Ἀκολουθία τῆς Μεγαλομάρτυρος και β) Κανὼν Παρακλητικὸς εἰς τὴν ἁγ. Γλυκερίαν, ποιήματα τοῦ «πανορθόδοξος και παγ- χριστιανικῶς» (ὅπως γράφει ὁ ἁγ. Ἀλεξανδρουπόλεως) γνωστοῦ Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκ- κλησίας, π. Γερασίμου Μικραγιάνα- νίτου. Ὡς Ἐπίμετρο τοῦ βιβλίου δημοσιεύεται ἱστορικὸ και διδλωγραφικὸ μελέτημα τοῦ γνωστοῦ φιλα- γίτου ἔρευνητοῦ κ. Γ. Π. Για ν α κ ο π ο ὄ λ ο υ, τ. Εἰσαγγελεῶς Ἐφετών. Ὁραία και χρήσιμη αὐτὴ ἡ ἔκδοση. Ὡστόσο, ἀπὸ τὸν φιλολογικώτατον ἁγ. Ἀλε- ξανδρουπόλεως θὰ περιμένουμε τὴν, ἐπὶ τῇ θάσει τῶν παλαιῶν κωδίκων, ἔκδοση τῆς ἀνέκδοτης Ἀκολουθίας τῆς Μεγαλομάρτυρος, πού ἀφείλεται στὸν κάλαμο τοῦ μεγάλου ἁγίου ὕμνογράφου Θεοφάνους και περιμένει, αἰῶνες τώρα, στὰ χειρόγραφα τῶν διδλωθη- κῶν ἀνέκδοτη.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἰωάν. Κ. Κουντουρᾶ, Ἀντίφω- νο. Θεσσαλονίκη, 1989, σσ. 199.

Εἶχαμε και ἄλλοτε σημειώσει ἐπαινετικὰ σχόλια σ' αὐτὲς τίς σελίδες, γιὰ τὸν κ. Κουντουρᾶ και τίς στι- χο - μελουργικές του ἐπιτυχίες (δλ. «Ἐκκλησία», τ. 1988, σελ. 334), ἀπὸ ἀφορμὴ δυὸ κασέττες μὲ στίχους και τραγούδια του. Σήμερα θρυσκόμαστε στὴν εὐχάρι- στη θέση νὰ καλωσορίζουμε τὸ πρῶτο ποιητικὸ βιβλίο του «Ἀντίφωνο», πού κυκλοφόρησε πρόσφατα στὴ Θεσ- σαλονίκη. Γιὰ ὅσους δὲν γνωρίζουν τὸν ποιητὴ, ση- μειώνουμε πῶς εἶναι καθηγητὴς στὸ Παν) μιο Θεσσα- λονίκης και ἄνθρωπος τῆς πίστεως. Γι' αὐτὸ και τὸ βι- βλίο του αὐτὸ —ποιήματα (σελ. 15-129) και μουσική (σελ. 130-199) — σφύζει ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς πίστεως. Ὡσο παράδοξο κι ἂν φαίνεται, ὁ καλὸς αὐτὸς γιατρὸς κ' ἐπιστήμων, βρίσκει διέξοδο και καταφύγιο πνευμα- τικὸ στὴν ποίηση και τὴ μουσική, ὅταν τὰ ἐπιστημονι- κὰ και τὰ ἄλλα βιωτικὰ του καθήκοντα τοῦ τὸ ἐπιτρέ- πουν. Ἡ πρώτη ἀφορμὴ στέκεται ἡ μουσική —«ΛΑ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Νικολάου Ἄνω Σουδενεϊκῶν, 2) Ἀγ. Νικολάου Ἀγριλιάς, 3) Ἀγ. Κωνσταντίνου Μύρτου, 4) Ἀγ. Παρασκευῆς Καρυᾶς, 5) Κοιμ. Θεοτόκου Λαμπιρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πάτραις τῆ 7ῆ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς 1) Ἀγ. Νικολάου Πατρῶν, 2) Ἀγ. Φανουρίου Πατρῶν, 3) Ἀγ. Δημητρίου Πατρῶν, 4) Παναγίας Ἀλεξιώτισσης Πατρῶν, 5) Ἀγίου Ἀνδρέου Πατρῶν (β' θέσις),

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου

MUSIQUE AVANT TOUTE CHOSE», θὰ ἔλεγε ὁ VALERY— καὶ ἀκαλοῦθε τὸ ποιητικὸ κείμενο, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴ μουσικὴ, ποὺ συνήθως ἔρχεται ἀπὸ τὴν Παλαιὰ ἢ τὴν Ν. Διαθήκη· ἐνίοτε καὶ ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ, μὲ τὰ κινεῖα καὶ δραματικὰ ἐπίκαιρα γεγονότα. Προκαλεῖ πολὺ εὐχάριστη ἐντύπωση ἡ ὁμολογία τοῦ ποιητῆ: «Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ζητᾷ ν' ἀνήκη στὴν κατηγορία τῶν ἀνθρώπων τῆς πίστεως. Παρ' ὅλο ποὺ δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὰ φυσικὰ ἀντιθετικὰ συναισθήματα, ἐν τούτοις, οἱ ἤχο-στιχικὲς καταγραφὰς τῆς ζωῆς του δρῶσκουν τὴν κατάληξή τους σὲ «μειζόνες γότες λυτρώσεως», καὶ ποτὲ σὲ «ἐλάσσονες γότες θλίψεως ἢ ἀπελπίσεως» (σελ. 7). Μιαῖα τὰ τραγοῦδια τοῦ κ. Κουντουρᾶ νὰ ξαπλωθοῦν στοὺς χώρους τῶν Κατηχητικῶν καὶ τῶν Χριστιανικῶν Κινήσεων, γιατί φέρνουν ἕνα μήνυμα καὶ ἕνα πνευματικὸ ρῆγος στὸν ἀναγνώστη καὶ στὸν ἀκροατὴ. Πραγματικὰ, ἤχους λυτρωτικούς, ποὺ καλοῦν καὶ σὲ προσευχὴ καὶ σὲ ἀνάταση.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

34/16' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Πάτραις τῆ 7ῆ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ Ἀγίου Νικολάου Πλωμαρίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 33 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῆ 11ῆ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Παναγίας Ἑρεσοῦ, 2) Ἀγ. Παρασκευῆς Ἀκραιοῦ καὶ 3) Ἀγίας Μαρίνης, Ἀγ. Μαρίνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῆ 11ῆ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς α) Ἀγίου Γεωργίου Νεαπόλεως καὶ β) Ἀγίου Δημητρίου Συκεῶν,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/16' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα

κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εις τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένον δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 11ῃ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶν ἐφημερίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμήσεως Θεοτόκου Πηνειάδος,

καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Τρικάλαις τῆ 11ῃ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς 1) Ἀγ. Ἀντωνίου Ἀγιάς, 2) Ἀγ. Δημητρίου Ἀγιάς, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/ιβ' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Βόλῳ τῆ 14ῃ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Γεωργίου Ἀνατολῆς Ἀγιάς, 2) Ἀγ. Δημητρίου Καστρῖου Ἀγιάς καὶ 3) Ἀγ. Μαρίνης Κισσοῦ, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Βόλῳ τῆ 14ῃ Ἰουνίου 1990

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Ἐδρώπης.

Γεωργίου Ν. Αιλαίου, Ἡ θέση τῶν ἐπισκόπων στὴν αὐτοκέφαλη καὶ αὐτοδιοίκητη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπισκόπου Λωδῶνης Χρυσοστόμου, Ποιμὴν, πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας (†).

Ἀρχιμ. Ἀλεξίου Βρωῶνη, Ἡ εὐθύνη τοῦ ἱεροῦ Κλήρου στὴν Ἠνωμένη Ἐδρώπη.

Ἀρχιμ. Δωρ. Πολυκανδριώτη, «Παναγίης στὸ Ἀρχιπέλαγος».

Χρίστου Κρικῶνη, Χαιρετισμὸς γιὰ τὴν συμπλήρωση 10ετίας ἀπὸ τὴν ἴδρυσή τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε.

Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαράλα, Τὸ ὀργανωτικὸ πρότυπο τοῦ Παχωμιανοῦ Κοινοβίου.

Μιχ. Γ. Τρίττου, Ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἰδεώδες.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.